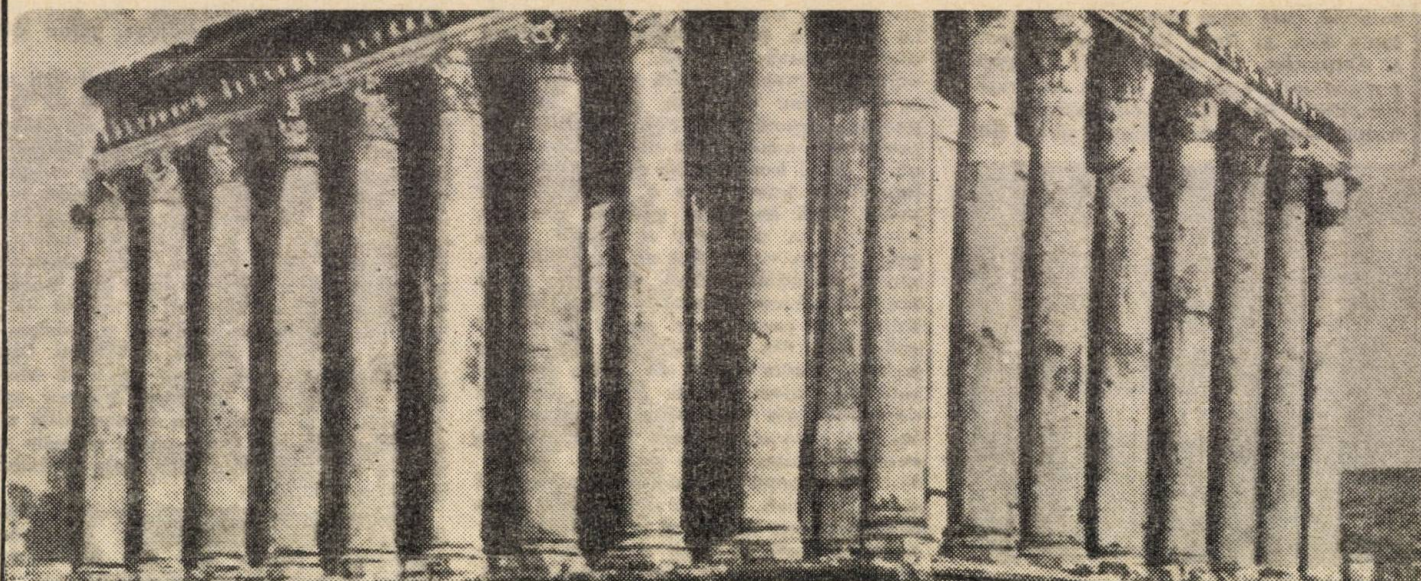

Templul lui Bachus la Baalbek, capodoperă a arhitecturii greco-romane, este socotit cel mai frumos și mai bine conservat dintre templele Orientului Apropiat

reportaj pe glob

TREI ZILE ÎN LIBAN

Costin Murgescu

ziua a doua: spre Cetatea Soarelui

În grădina Palatului Națiunilor din Geneva, un cedru de Liban își poartă talnic deceniile și la umbra lui poposesc trimișii multor popoare, încît și platanii și ceilalți copaci de pe aici pot avea ciudă pe el, așa cum spune Iezechiel că aveau și arborii din grădina lui Dumnezeu. Este drept, trunchiul său de uriaș nu-și împlința virful în nori și în ramurile sale bogate nu și-au făcut cuib chiar toate păsările cerului, cum scrie profetul. Dar asta din pricină că adinecul nu-și îndreaptă aici rîurile sale spre locul unde a fost transplantat din Orient și sădit. Stătusem cîndva în fața acestui cedru, gîndind că este pomul atîtor versete din Biblie, lemnul cutezătoarelor catarge feniciene; probabil atunci s-a născut dorința de a-l vedea cum arată la el acasă, în țara Libanului.

Nu l-am întîlnit însă nici la Beirut, nici pe drumul însoțit care străbate țara din nord spre sud, pe malul Mediteranei, printre livezile de lămii și portocali, de bananieri și măslini, încărcate de roade. Nu-l întîlnim nici astăzi, pe șoseaua care taie munții Libanului. În Liban nu mai sînt cedri decît în jurul unei localități care le poartă numele, pe drapelul țării, pe emblema societății de aviație, în poezie și legende...

În locul vechilor drumuri de caravane spre Mesopotamia, o șosea modernă șerpuiește prin urcușul brusc al

munților Libanului, între vile moderne și terasele plantate cu viță de vie. Mașina trece în slalom printre sutele de turisme ale libanezilor și turiștilor străini, printre coloane lungi de camioane care, din porturile Libanului, aduc sau duc mărfuri spre Iordania și Siria, spre Irak și Iran. Peisajul se schimbă necontenit. Cu o jumătate de oră în urmă ieșeam din Beirutul scăldat în soarele de primăvară; acum, după nici 40 de kilometri, trecem printre zidurile de zăpadă, înalte de doi metri, tăiate de plugurile care redeschid șoseaua. Sîntem la altitudinea de 1 500 m și Dahr El Baidar își etalează blindele pîrtii pe care schiorii le coboară vegheați, din înalt, de liniile schiliftului. Alături, trenulețul de Damasc fornăie și se opinește din greu, strecurîndu-se ca o jucărie din copilărie; îl privesc o clipă cu ochii amuzați cu care odinioară, licean, priveam trenulețul care pornea de la Crasna spre Huși.

Dar slalomul mașinii continuă și, după altă jumătate de oră, zăpezile Libanului sînt departe, în urmă; în față se deschide largă valea Bekaa. Sîntem din nou în primăvară. Vii, livezi de măslini și de meri, cîmpuri înverzite de cerealele care răsăr din pămînt și urme largi pe șosea ale năvalnicilor revărsări de ape; cîteva cămile într-un loc, un cărucior tras de un pașnic, biblic măgăruș — în altul. La Chtaura coloanele de camioane fac popas, negustorii și-au etalat măr-

furile, restaurantele și depozitele de vin sînt deschise.

Dincolo de vale, pantele Antilibanului se profilează însă îmbrăcate în zăpadă. Spre sud, Hermonul stă în mantie albă aproape jumătate de an. „Se topește oare zăpada de pe stîncosele virfuri ale Libanului”?

Lăsăm fără răspuns întrebarea lui Ieremia. Drumul nostru se îndreaptă spre nord și se oprește în mijlocul văii imprimăvurate, la Baalbek. Ca și la Byblos, ca și la Tyr, intrăm iar în istorie și în legendă.

Aici a trăit Adam; aici și-a construit refugiu împotriva blestemului divin Cain; aici și-a avut un timp reședința Abraham; aici, un monolit enorm de peste un milion de kilograme tăiat în piatră, uimind generațiile cînd se gîndesc la istoria procedeelor de transport, a făcut pe unii să gîndească la Nemrod, pe Lamartine să viseze la forța gigantilor, tot așa cum incită astăzi imaginația obișnuită cu existența rampelor de lansare a rachetelor... Contemporanii noștri n-au oare același drept la fantezie ca și strămoșii lor de-acum cîteva mii de ani, ca și romanticii din veacul al XIX-lea?

Baalbek — „stăpînul depresiei” în care ne aflăm. Prin mutații ale semnificațiilor semite, grecii l-au numit „Orașul Soarelui”, Heliopolis. Amintirile materiale ale perioadei feniciene, ca și ale celei elene, s-au șters însă. Le-a șters vremea sau le-au șters legiunile romane cînd, cucerind orașul și transformîndu-l în colonie, i-au dat, ca și Beirutului, numele fiicei Cezarului: Colonia Iulia Augusta Felix Heliopolitana.

Și istoria Baalbekului începe să devină istoria construcțiilor de temple

*) Prima parte a reportajului a apărut în „Lumea” nr. 13.

romane, prin care împărații, de la Antoniu Piul și Nero la Septimiu Sever și Caracala, au căutat să impună popoarelor agitate de la marginile imperiului imaginea copleșitoare a forței dominatoare a Romei și să uni-

Un cedru de Liban, așa cum arată în munții înzăpeziți, la el acasă...

face religiile asiatice în strălucirea fără egal a cultului lui Jupiter Helio-politanul. Suprimarea cultului zeilor de către Constantin, reintroducerea lui de către Iulian Apostatul, dărîmarea unei părți din temple de către Theodosiu pentru a construi în loc o biserică, succesele cuceririi din epoca arabă, năvălirea lui Timur Lenk și stăpînirea otomană și-au împletit urmările cu cele ale inundațiilor catastrofale din secolul XIV și devastatorului cutremur din secolul XVIII.

Veghind peste cataclismele istoriei și naturii, coloanele gigantice temple ridicate deasupra unei imense cariere de piatră, cu munca zecilor de mii de sclavi cucerii în războaiele purtate sub semnul acvilei romane, se zăresc și astăzi din depărtare, stăpînind împrejurimile, mărturisind despre ceea ce s-a construit mai grandios sub egida Romei.

Insemnarea de călătorie își pierde sensul dacă năzuiește să devină călăuză, să rezume datele statistice sau opiniile specialiștilor; ea nu-și poate propune decît să consemneze în fugă

sentimentul dominant al unui moment. La Baalbek te copleșește, în primul rînd, monumentalitatea. Propileele cu coloanele monolitice din granit de Egipt te pregătesc oarecum, de la intrare, pentru gigantismul construcțiilor; te pregătesc oarecum și deschiderea largă a curții hexagonale și a celei rectangulare, întinsă pe o suprafață de peste 2000 de metri pătrați, dar din construcțiile de aici a rămas prea puțin pentru ca un fior să nu pună stăpînire pe călător cînd, din ceea ce a rămas din imensul templu al lui Jupiter, ridicat la peste zece metri deasupra grădinilor din jur, privește coloanele masive, înalte de 20 de metri, proiectate pe valea Bekaa, sfîdînd culmile depărtate ale Antilibanului. Eleganțul templu circular ordonat de dantelăria scoicilor zeiței Venus pare o miniatu-ră. Și templul lui Bachus, capodoperă de arhitectură, uluitor conservată pare mic la prima vedere și nu-și dezvăluie măreția decît în clipa cînd sub impunătoarele colonade care-l inconjoară pătrunzi în incintă.

Gigantismul nu tulbură grația liniilor și n-are nimic comun cu ciclopul greoi. Blocurile de piatră tăiate și expuse alături, în Trilithon, înalte și late de patru metri, sînt lungi de 20 de metri. Cel mai mare bloc de piatră folosit la construcția piramidei lui Keops are numai cinci metri și jumătate. Cu toate acestea, la Baalbek monumentalul nu e „colosal”, ci plin de eleganță.

Dînd majestate imperială rafinamentului luat de la Atena și Teba, templele de la Baalbek sînt totodată mărturia artei cu care romanii au topit în propria lor mitologie mituri tradiționale ale Orientului spre a-l stăpîni mai deplin. Statuile, basoreliefurile, antablamentele, decorația frizelor și cornişelor sînt expresia acestei inteligențe politice care combina construcția monumentelor religioase, menite să încâlzească supușii, cu recea rațiune de stat a stăpînitorului.

Pe sub înaltele porți ale templelor ne mîngîie vîntul călduț al primăverii; jos, la intrare, ne asaltează vînzătorii ambulanți; la întoarcere, la Dahr El Baidar mașina gonește prin viscol spre a scăpa cu un ceas înainte ca trecerea peste crestele Libanului, dintre valea Bekaa spre litoral, să se închidă traficul rutier...

du-se în largi bulevarde cu ansambluri arhitectonice moderne, pline de exuberanță.

Nu întotdeauna capitala unei țări e și oglinda ei. Washingtonul este un înverzit și taciturn centru politic, de unde nu poți desluși nici frămîntarea intelectuală a Bostonului, nici clocotul vulcanic al New Yorkului, nici încordarea industrială a Pittsburgului, nici impetuo-zitatea expansivă a Californiei. Parisul, dimpotrivă, fiind Franța, este totodată mai mult decît capitala unei țări. Roma își poartă gloria istorică la egală distanță de trepidăția modernă a Lombardiei și de arida dramă a Siciliei. Din administrativă Bernă este greu să ghi-cești și spiritul industrial-bancar al Zürichului, și cochetăria cosmopolită a Genevei. Beirutul însă, unde trăiește o treime din populația țării, este oglinda fidelă a Libanului.

Libanul e un amalgam de naționalități și religii: aproximativ jumătate musulmani (suniți, šiiti sau din secta druză) și aproximativ jumătate creștini (maroniți, catolici sau ortodocși) adepți ai ritului sirian (catolic sau iacobit), armeni, evrei etc. Beirutul reproduce geografic structura confesională a țării: cartier musulman, cartier creștin, tot așa cum, în conducerea țării și în viața publică, socoteli aritmetice prestabilesc repartizarea locurilor și ierarhiilor între reprezentanții diferitelor religii și rituri.

La periferie, pe malul riului, o tristă aglomerare de corturi — pe care uneori apele revărsate le vizitează ostile — contrastează izbitor cu vivacitatea orașului. La marginea Beirutului, ca și pe marginile șoselelor, unde se strecoară printre mașini, în căutare de lucru, la ferme sau pe șantiere, emigranții palestinieni, neintegrați după două decenii în viața economică a țării, îți readuc în minte, în primăvara Libanului, dramele Orientului Mijlociu.

Dar acum sîntem încă în centrul comercial. La un colț de stradă, clădirea dură a „Intrabanc”-ului. Scandalul care a preocupat presa din întreaga lume cu cîteva luni în urmă, s-a potolit. Poarta de fier este închisă, nici un polițist nu mai veghează la intrare, deponenții nu se mai adună agitați.

La Beirut, firmele băncilor, ale birourilor de scont și de schimb se înmulțeau în asemenea ritm, încît guvernul a trebuit să adopte o legislație specială privind înființarea și activitatea băncilor. Centru financiar și comercial, Libanul înregistrează cu sensibilitate de seismograf frămîntările politice ale acestui colț de lume, ciocnirile de interese și influențe, ca și năzuințele spre dezvoltare autonomă ale vecinilor, resimțindu-le efectele în întregul său sistem nervos.

Impetuos și animat, însoțit și locvace, Beirutul își înfăptuiește vocația între o furtună care trece și alta care poate veni dintr-o clipă în alta în acest colț de lume.

Posesorii de aparate de televiziune sînt preocupați acum de lupta dintre două companii particulare de televiziune: C.L.T. și Tele-Orient. C.L.T. este în mîna unui grup francez. Tele-Orient este în mîna lordului Thompson, magnatul canadian al presei britanice. Pînă de curînd, concurența dintre cei doi lăsa imposibil pe telespectator, liber să sucească după voie butonul aparatului spre a urmări programul unui canal sau al altuia. Acum se introduce însă televiziunea în culori. C.L.T. va introduce procedeul francez SECAM. Lordul Thompson nu mai pare interesat în televiziunea libaneză și vrea să-și

ziua a treia: prin Beirut

Beirutul își vestește trepidăția și intensitatea vieții din clipa cînd ai coborît din avion. În agitația aerogării — mic Babilon unde își încrucișează pașii călători blonzi din nord și călători negri de la ecuator — se întretaie araba, franceza și engleza.

„MEA-Airliban” a calculat că, pentru fiecare pasager care zboară patru ore pe liniile sale, cheltuiește munca a zece persoane timp de 48 de ore. Dar anul trecut, cu 3500 de salariați, societatea a transportat 500 000 de pasageri și pe aeroportul din Beirut fac escală avioanele tuturor companiilor de transporturi aeriene internaționale. Pe străzile orașelor libaneze mișună turiștii. Anual, la patru, cel mult cinci libanezi — un turist străin. Hotelurile, restaurantele și motelurile se înmulțesc repede.

Dimineata, de pe terasa deschisă la etajul opt, orașul izbucnește tumultuos și strălucitor, împrăștiat pe coline, între mare și munți, scaldat în soare. În avantajul de culori domină albul pietrei

și verdele umbrelor de pini care-i străjuiesc bulevardele.

Vechile porturi feniciene — Byblos, Tyr și Sidon — sînt astăzi liniștite localități istorice. Dar de aici, de jos, din port, sirenele vestesc că acostează sau pleacă vapoarele a peste o sută de companii de navigație maritimă din cele mai diferite colțuri ale lumii.

Străzile orașului — care poartă numele unei fiice de împărat roman — se numesc Emir Bechier dar și Mareșal Foch, Bechara El-Khour și General Weygand. Numele sînt scrise cu caractere latine și cu caractere arabe. Pentru mulți locuitori, detaliul pare lipsit de importanță din moment ce le recunosc nu după nume, ci după cifrele înscrise alături, corespunzător diferitelor cartiere, cifre pline de enigme doar pentru turist. Străzile urcă și coboară neîntrerupt, cînd șerpuind pitoresc prin vechi cartiere cu poezie orientală — care dispar treptat tot așa cum au dispărut în decursul secolelor orașul fenician și cel roman — cînd revărsîn-

vindă pachetul de acțiuni de la Tele-Orient unei companii americane, care va introduce procedeul P.A.L.

Disputa inspiră pe caricaturisti. Disputa dă bătăi de cap guvernului. Dar disputa irită și îngrijorează pe telespectator. Cele două procedee sînt incompatibile cu același aparat de recepție. Va trebui, deci, să-și cumpere două aparate în viitor? Sau va trebui să se rezume la un singur program?

Nu este prima dată cînd libanezul este martor al luptei dintre diferitele interese străine pe teritoriul său. În 1941, această luptă i-a adus amenințarea ocupației hitleriste, flăcările războiului, flota engleză în port la Beirut și tot lanțul de frămîntări care a urmat acordului de la Saint Jean d'Acre încheiat între guvernul britanic și reprezentanții regimului de la Vichy. În 1958, sub impulsul intervenției americane, țara era să fie aruncată în vîltoarele războiului civil. Lista poate fi continuată. Niciodată însă, ca în cazul acestui banal conflict dintre două companii străine, ecoul rivalităților nu a pătruns atît de direct și de intim în casa lui, angajîndu-l pînă și opțiunile din orele de recreare.

O comisie parlamentară a propus etatizarea televiziunii. Guvernul încearcă, folosind conflictul, să impună celor două companii condiții mai avantajoase. Ca într-o carte în care autorul urmărește să stimuleze imaginația cititorului, ziarele aduc însă vestea că datele problemei s-au schimbat. Lordul Thompson n-a mai vîndut pachetul său de acțiuni grupului american, ci grupului francez care deține C.L.T.; guvernul a căzut; peste două luni, noi alegeri parlamentare.

Unele ziare atacă noul guvern; altele, îl salută. Un om politic cere mărirea numărului de deputați; altul cere reducerea lor; al treilea reamintește valsul numărului de deputați care, de la o legislatură la alta, a trecut de la 55 la 77, spre a coborî apoi la 44 și a urca din nou la 99. Un ziar proclamă mărirea numărului de deputați drept o măsură progresistă; altul — drept o cale de menținere a unor moravuri feudale. Un om politic declară că noua adunare va fi mai rea decît cea care a precedat-o; altul — că va consolida democrația parlamentară. Pe străzi au apărut primele afișe de candidați, în fața cărora se opresc trecătorii mai curioși.

Între preocupările schimbătoare ale vieții interne, turneul lui Jarring, protestul ambasadorului în Liban al Republicii Yemen împotriva activității pe care o desfășoară la Beirut reprezentantul regaliștilor din Yemen, sosirile și plecările diferiților oameni politici și oameni de afaceri, în trecere, din nord, din sud, din est, din vest.

Turiștii se opresc în fața micilor prăvălii cu bijuterii de aur și bibelouri vechi, chiar dacă au ieșit din mina meșteșugarului ieri; gospodinele își fac loc prin piața de fructe; puști isteți vînd chewing-gums, deprinzînd de la 15—16 ani arta negocîului; taxiuri fără număr își incetinesc mersul în cazul că ai avea nevoie; grupuri vesele de studenți îți reamintesc că te afli nu numai într-un centru economic, dar și într-unul intelectual-universitar al Orientului Apropiat.

Porfota mulțimii continuă pînă seara, cînd pe coasta dinspre nord a capitalei se aprind luminile luxuriantului „Cazino de Liban”, iar în restaurantele primitive din oraș, după un pahar aromat de „arak” și un atrăgător „mezé”, se aprind narghilele...

Palatul congreselor de la Hofburg, Viena, freamătă în aceste zile de primăvară de animația caracteristică întîlnirilor internaționale. Începînd de la 26 martie și pînă la 24 mai, Viena găzduiește lucrările primei sesiuni a Conferinței Națiunilor Unite pentru codificarea dreptului tratatelor. Convocată pe baza rezoluțiilor adoptate de Adunarea Generală a O.N.U., la sesiunile a XXI-a și a XXII-a, Conferința de la Viena are drept scop să elaboreze o convenție multilaterală care, consacînd și dezvoltînd principiile și normele dreptului internațional referitoare la încheierea, interpretarea, aplicarea și stingerea acordurilor internaționale, va constitui un „tratat al tratatelor”, cum a fost denumită. La lucrările Conferinței, sînt prezente delegații formate din plenipotențieri ai peste 123 de țări. Delegația română este condusă de Gheorghe Pele, ambasadorul Republicii Socialiste România la Viena.

Conferința O. N. U. de la Viena CODIFICAREA DREPTULUI TRATATELOR

Gheorghe Săulescu

și

dr. doc. Alex. Bolintineanu

Participarea statelor, ca entități suverane, la viața internațională, cooperarea lor în soluționarea marilor probleme ale lumii nu poate fi realizată decît pe baza consimțămîntului statelor, a voinței lor suverane, manifestate în mod liber, fără îngrădiri sau imixțiuni din afară, pe baza deplinei lor egalități în drepturi.

Istoria a demonstrat că, în cadrul relațiilor ce le stabilesc între ele, singura soluție corespunzătoare intereselor naționale și, totodată, intereselor generale ale progresului și păcii la care statele suverane pot recurge, o constituie înțelegerea între ele, înfăptuită pe cale bilaterală sau multilaterală, acordul liber consimțit cu privire la diversele probleme ale relațiilor lor, bazat pe principii de etică internațională, pe comandamentele justiției și dreptului. Instrumentul juridic al acestei înțelegeri este **tratatul**, instrument de prim rang al relațiilor internaționale. Cunoscute sub felurite denumiri, — tratate, convenții, protocoale, declarații, carte, pacte, acte, statute, acorduri, concordate, modus vivendi etc. — tratatele internaționale exprimă, pe plan juridic, raporturile legale între state, drepturile și obligațiile contractate de ele în mod reciproc în diversele domenii ale vieții internaționale. Angajamentele în cadrul relațiilor de prietenie și asistență mutuală, aranjamentele cu caracter economic, reglementarea problemelor dezarmării, folosirea în scopuri pașnice a spațiului cosmic etc. — toate acestea și-au găsit sau își vor găsi expresia juridică în tratate, al căror număr a crescut considerabil. (Dacă în 1914 existau circa 8 000 de tratate în vigoare, iar în perioada 1922—1946, la Secretariatul Ligii Națiunilor au fost înregistrate 4 834 de tratate, de la data de 14 decembrie 1946, pînă la 15 iunie 1967, la Secretariatul O.N.U. au fost

înregistrate sau luate în evidență un număr de 12 636 tratate).

Îndeplinindu-și astfel funcția de organizare juridică a cooperării dintre state, tratatele constituie totodată mijlocul primordial de exprimare a principiilor și normelor dreptului internațional.

În scopul înfăptuirii obiectivelor prevăzute în dispozițiile Cartei O.N.U. (art. 13, paragraful I, lit. a), în anul 1947 a fost constituită Comisia de drept internațional, organ auxiliar al O.N.U. La prima sa sesiune din 1949, Comisia a prevăzut printre subiectele susceptibile de codificare și „dreptul tratatelor”. În acest scop, ea a desemnat succesiv ca raportori speciali pentru dreptul tratatelor pe: J. L. Brierly, Sir Hersch Lauterpacht, Sir Gerald Fitzmaurice și Sir Humphrey Waldock, reprezentanți de seamă ai școlii britanice de drept internațional și oameni de știință bine cunoscuți.

Vastitatea și complexitatea problemelor a reclamat eforturi stăruitoare; studiile elaborate și dezbaterile care au avut loc în jurul lor în cadrul Comisiei au durat pînă în 1966, cînd, la sesiunea a XVIII-a (4 mai — 19 iulie 1966), Comisia de drept internațional a întocmit proiectul final de articole, pe care l-a prezentat Adunării Generale, cu propunerea de a se convoca o conferință internațională pentru adoptarea unei convenții.

Delegații români au apreciat pozitiv, în cadrul sesiunilor O.N.U., eforturile depuse de Comisia de drept internațional în domeniul codificării dreptului tratatelor, care trebuie să acționeze în sprijinul dezvoltării de relații pașnice, prietenești între națiuni. Relevînd meritele proiectului elaborat de Comisia de drept internațional, delegații români au atras, totodată, atenția asupra necesității unor îmbunătățiri și s-au pronunțat pentru adoptarea de norme care să consacre respectarea principiului universalității, astfel încît să se asigure dreptul tuturor statelor de a deveni părți la tratatele multilaterale generale pentru elaborarea de reguli suplimentare în ce privește rezervele la tratatele multilaterale corespunzător nevoilor cooperării, pentru sancționarea tuturor formelor de folosire a forței sau amenințare cu forța la încheierea tratatelor.

Participînd la lucrările actualei conferințe, delegația română, alături de delegațiile altor state, este animată de dorința de a aduce contribuția sa constructivă la eforturile pentru adoptarea unei convenții internaționale care, cuprinzînd dispoziții susceptibile să asigure înfăptuirea principiilor independenței și suveranității naționale, a egalității în drepturi a statelor și neamestecului în treburile interne, să constituie un instrument de maximă eficiență pentru practica convențională a statelor, să contribuie la întărirea poziției lor suverane și, în același timp, la promovarea cooperării internaționale, în interesul păcii și al progresului.

Grecia:

DILEME

ECONOMICE

Primul trimestru al anului 1968 se încheie sub auspiciile unei depresiuni economice. Se poate spune că este vorba de o depresiune de un fel deosebit, întrucât ea nu a fost cauzată de clasicele motive ale crizelor economice, ci, în primul rând, de cauze politice, care au declanșat o reacție în lanț de fenomene negative în diverse sectoare ale economiei, dacă nu chiar în întreaga economie. Așadar, lovitură de stat de la 21 aprilie 1967 continuă să exercite o influență negativă asupra dezvoltării economice a țării și în anul 1968.

Investitorii par să nu acorde credit guvernului, puterea de cumpărare e scăzută, s-a restrâns activitatea de afaceri până la limita de siguranță. Afaceriștii, industriașii, bancherii, comercianții și chiar negustorii se feresc a se angaja în afaceri de mare anvergură, în ciuda ofertelor promițătoare ce li se fac. Preferă să câștige mai puțin, dar fără cel mai mic risc. Investițiile particulare au scăzut în primele trei luni ale anului în curs cu mult sub nivelul perioadei corespunzătoare a anului trecut. Aceste tendințe, care s-au manifestat în viața economică greacă și în anul trecut, au făcut ca la 31 decembrie 1967 să se constate că producția industrială a țării a crescut cu numai 1,1 la sută față de 11 la sută în 1966, 7,4 la sută în 1965. În cazul în care nu se vor lua măsuri eficiente de redresare a economiei, se așteaptă ca anul acesta producția industrială să nu atingă decât 90 la sută din producția anului 1967.

A avut urmări și restrângerea consumului populației ca urmare a nesiguranței locului de muncă. Vinzările magazinelor de tot felul au scăzut în 1967 cu procente ce variază între 15 și 40 la sută; societățile și persoanele particulare preferă să depună banii la bănci decât să se angajeze în investiții riscante. Factorii determinanți în acest caz sînt tot nesiguranța și neîncrederea în regimul politic actual.

Un fenomen neliniștitor este scăderea numărului turiștilor străini care vizitează Grecia. În primul trimestru al anului în curs, în Grecia au sosit cu 35 la sută mai puțini turiști străini decât în perioada corespunzătoare a anului 1967. Această situație a determinat guvernul să ia unele măsuri pentru favorizarea dezvoltării turismului. Printre altele a fost hotărâtă scăderea cu 20 la sută a prețurilor camerelor și apartamentelor la hotelurile de lux, clasa I, a II-a și a III-a, paralel cu scăderea impozitelor ce trebuie plătite de hoteluri. Nu însă prețurile ca-

merelor hotelurilor sînt de vină pentru declinul industriei turistice, altădată înfloritoare în Grecia (peste 1 000 000 turiști în 1966, care au adus deize în valoare de 354 000 000 dolari).

Guvernul a încercat să redreseze cursul economiei, experimentînd, anul acesta, noi metode: a elaborat noi legi ale impozitelor și a activizat percepțiile, astfel încît să poată preveni orice încercare de eludare a legilor impozitelor. Exemplul cel mai concludent este că de la restaurante, baruri, cafenele și de la alte localuri s-au strîns în ianuarie 1968 cu 61 la sută mai mulți bani, sub formă de impozite, decât în perioada corespunzătoare a anului precedent. Patronii au răspuns prin majorarea prețurilor la produsele vindute, astfel că, în cele din urmă, s-au trezit fără clienți.

Guvernul a lăsat mină liberă proprietarilor de clădiri în ce privește contractele cu chiriașii care și-au deschis în aceste clădiri magazine, librării, prăvălii, restaurante, ateliere, birouri etc. Calculul a fost următorul: obținînd mai mulți bani de pe urma chiriilor prin desființarea legii care reglementa această problemă, proprietarii, în general milionari, vor putea face investiții mai mari în diverse ramuri ale economiei țării. Socoala s-a dovedit a fi bună numai pe jumătate pentru că, favorizînd proprietarii, statul a lovit puternic în interesele comercianților și negustorilor care se văd amenințați de ruină.

Politica de favorizare a pătrunderii capitalului străin în economia țării i-a nemulțumit pe investitori greci, fără să reprezinte, totuși, un succes real pe această linie. Ziarul englez „Financial Times” din 20 martie sublinia că eforturile guvernului de a atrage în țară capitalul străin nu au dat rezultate. „Lipsa de deize ca urmare a inexistenței investițiilor străine a devenit o gravă amenințare pentru poziția balanței de plăți a țării”.

Înrăutățirea situației economice a țării a determinat guvernul să solicite ajutorul unor experți economici potriviți politicii actualului regim. Astfel, recent s-a apelat la Ioanis Tsuderis, fost ministru adjunct al coordonării în guvernul Stephanopoulos, care a fost rugat să întocmească și să trimită un „raport-avertisment către guvern în legătură cu situația economică a țării”.

La 15 martie, vorbind conducătorilor instituțiilor bancare, premierul Papadopoulos sublinia: „Situația în care ne aflăm este de-a dreptul dramatică. Nimeni nu vrea să se debaraseze de mentalitatea trecutului... Am venit să vă chem alături de Grecia” — cu alte cuvinte, alături de politica economică a guvernului. Chemarea a fost primită însă cu indiferență. Cu aceleași rugămînti s-a adresat premierul și armatorilor, la 19 martie: „Patria noastră se află în criză. Aceasta se datorește unei serii de motive care, acumulîndu-se, au creat o situație critică pentru țară. Noi, ca guvern, vă dăm totul, numai să ne ajutați să salvăm patria”. El a cerut armatorilor să-și reînscrie vasele, aflate în prezent sub pavilioane străine, sub pavilionul Greciei, să-și asigure vasele la societățile de asigurare grecești, să studieze problema creării de către armatori a unei bănci cu sediul în Grecia și să nu-și mai depoziteze banii la băncile din străinătate.

Dar asemenea rugămînti sînt cu totul insuficiente pentru a redresa o economie al cărei curs s-a angajat deja spre depresiune.

M. FLORIAN

reflector

CARACAS: REGRUPARI POLITICE

Prolog cam lung pentru alegerile prezidențiale din Venezuela din decembrie 1968: campania electorală care, potrivit ziarelor din capitala venezuelană, costă circa 50 de milioane de dolari, a început la sfîrșitul anului trecut. După o perioadă relativ calmă (e vorba de tradiționala vacanță de vară a Congresului Național), viața politică venezuelană a luat o amploare neașteptată. Situația încordată creată în parlament în cursul lunii martie a fost provocată de coaliția a cinci partide din opoziție care, după o supraște de zece ani a partidului guvernamental — „Acțiunea Democratică” (A.D.) —, a reușit să obțină o majoritate. În această conjunctură, opoziția a ales pe Armando Vegas în funcția de președinte al Senatului și pe Cesar R. Lovera, ca președinte al Camerei Deputaților. Noul președinte aparținînd partidului „Frontul Național Democrat”, exponent al burgheziei și micii burghezii urbane care, în luna martie 1966, s-a retras din coaliția guvernamentală. Președintele republicii, Raul Leoni, a refuzat să valideze aceste alegeri pe considerentul că sesiunea parlamentului nu a fost statutar constituită. Au circulat și unele știri despre o eventuală dizolvare a parlamentului. Dar parlamentarii opoziției știau că acest lucru este posibil numai în caz de forță majoră (pericolul unei lovituri de stat, atențat la suveranitatea țării etc.). Semnalul regrupării opoziției l-a dat fostul președinte al A.D., Luis Beltrán Prieto, care, după cum se știe, s-a alăturat opoziției prin formarea unei noi grupări politice — „Mișcarea electorală populară” (M.E.P.). Prieto ar intenționa să candideze la funcția supremă a țării din partea acestei grupări.

Inversarea raportului de forțe din cadrul parlamentului — se afirmă la Caracas — nu are nici o influență asupra actualului guvern deoarece în Venezuela există un regim prezidențial și nu parlamentar. Este însă îndoielnică, în actuala conjunctură, A.D. va mai putea conta, pentru formarea coaliției, pe sprijinul atît de necesar al unor partide de care are nevoie. Coaliția din jurul A.D. ar fi cu atît mai necesară cu cît există precedentul, nu prea liniștitor, al alegerilor din 1963, cînd acest partid n-a obținut decât 33 la sută din totalul voturilor exprimate.

Potrivit unor observatori politici din capitala venezuelană, menținerea acestei situații va deschide drumul opoziției pentru a-și pune în practică planul de separare a alegerilor parlamentare de cele prezidențiale.

PETER WEISS :
PREMIERA CU OVAȚII

„Discurs despre preistoria îndelungatului război de eliberare care continuă în Vietnam, ca exemplu al necesității luptei armate duse de popoarele oprimate împotriva agresorilor lor precum și despre încercările Statelor Unite ale Americii de a distruge bazele revoluției”. Acesta este titlul integral al noii lucrări serise de cunoscutul dramaturg Peter Weiss, autorul pieselor de răsunet „Anecheta” și „Marat-Sade”. Premiera ei mondială a avut loc recent la Frankfurt. Spectatorii, în marea lor majoritate studenți, au aplaudat frenetic acest spectacol, care evocă lupta de 2 000 de ani a poporului vietnamez contra cuceritorilor străini.

Expoziție de carte, deschisă cu prilejul Stagiului național U.N.E.S.C.O., care a avut loc la București

Inițiative românești la U.N.E.S.C.O.

Valentin Lipatti

ambasador al Republicii Socialiste România la U.N.E.S.C.O.

Cititorii revistei „Lumea” au luat cunoștință deseori de inițiativele și acțiunile întreprinse de țara noastră în cadrul U.N.E.S.C.O. Aș reaminti acum, mai întâi, preocuparea constantă manifestată de reprezentanții țării noastre față de problemele educării tineretului în spiritul păcii și înțelegerii internaționale. După cum se știe, inițiativele românești din cadrul O.N.U. — care au dus în 1965 la adoptarea, în unanimitate, de către Adunarea Generală a O.N.U. a Declarației privind educarea tineretului în spiritul idealurilor de pace, respect mutual și înțelegere între popoare — s-au bucurat și în cadrul U.N.E.S.C.O. de un sprijin eficient, ceea ce și-a găsit expresia în organizarea unor reuniuni internaționale, ca cele de la București și Grenoble din 1964, ca și în adoptarea de recomandări și rezoluții ce au permis, în cadrul programelor Organizației, dezvoltarea activităților de educare a tineretului. Ulterior, după adoptarea Declarației, România a continuat să promoveze la U.N.E.S.C.O. programele legate de educarea tinerelor generații, aducându-și contribuția la realizarea lor prin acțiuni concrete (studii și reuniuni internaționale, ca cea de la București din 1966).

Alte inițiative importante ale țării noastre au fost consacrate cooperării balcanice în domeniile științei și culturii. Pornind de la importanța deosebită a dezvoltării unor relații de bună vecinătate și colaborare între țările balcanice pentru transformarea acestei regiuni într-o zonă a păcii și înțelegerii, reprezentanții țării noastre au desfășurat în cadrul U.N.E.S.C.O. o activitate susținută pentru transpunerea în viață a acestor idei, în domeniile de competență organizației. Astfel, România a inițiat prima consfătuire de lucru a comisiilor naționale pentru U.N.E.S.C.O. din Albania, Bulgaria, Grecia, Iugoslavia, România și

Turcia, consfătuire care a avut loc la București în 1964 și care a fost urmată de consfătuiri similare în 1965 la Sofia, iar în toamna anului 1967 la Istanbul. Paralel cu această inițiativă, țara noastră a organizat, după cum se știe, la Sinaia, în 1962, un colocviu internațional de civilizații balcanice, din care s-a născut apoi, în 1963, Asociația internațională de studii sud-est europene (AIESEE), a cărei activitate în domeniul științelor umaniste este binecunoscută. Congresul Asociației, care s-a ținut la Sofia în vara anului trecut, a constituit nu numai o manifestare internațională științifică deosebit de importantă prin volumul și calitatea comunicărilor prezentate, ci și un exemplu de cooperare intelectuală și de înțelegere internațională. În toamna anului trecut, AIESEE și-a adus, de asemenea, contribuția la buna desfășurare a adunării generale și a colocviului internațional pe care Consiliul internațional de Filozofie și Științe Umane (C.I.P.S.H.), organizație internațională neguvernamentală afiliată la U.N.E.S.C.O. le-a ținut la București, la invitația țării noastre.

Activitățile, în domeniul colaborării balcanice — parte integrantă, de altfel, dintr-o serie de inițiative ale guvernului român în acest domeniu — mă determină să mă refer la acțiunile menite să promoveze, în cadrul Organizației, cooperarea europeană în domeniile educației, științei și culturii. Pornind de la principiile enunțate în rezoluția adoptată în unanimitate, în 1965, de Adunarea Generală a O.N.U., rezoluție inițiată de România și de alte opt țări europene, cu privire la acțiunile regionale menite să favorizeze și să dezvolte colaborarea între statele europene cu sisteme social-economice deosebite, reprezentanții țării noastre și-au adus contribuția la dezvoltarea și înfăptuirea programelor U.N.E.S.C.O. în domeniul coo-

perării europene. Inițiativele României în această privință s-au bucurat de o largă adeziune la ultima sesiune a Conferinței generale a Organizației. Primele realizări ale acestui „program european” al Organizației au fost înregistrate la Conferința miniștrilor învățământului din statele europene membre ale U.N.E.S.C.O., care a avut loc la Viena, între 20 și 25 noiembrie 1967, și la care țării noastre i-a revenit cinstea de a asuma, în persoana prof. dr. doc. Jean Livescu, membru corespondent al Academiei, adjunct al ministrului învățământului, funcția de raportor general al Conferinței.

Conferința ministerială de la Viena, prima de acest fel nu numai în cadrul U.N.E.S.C.O. dar și în istoria relațiilor internaționale europene, a fost încununată de un deosebit succes. Cele 28 de delegații prezente la Conferință au procedat la un rodnic schimb de experiență în problemele învățământului superior și, prin natura concluziilor și recomandărilor adoptate în unanimitate, au dovedit un remarcabil spirit de înțelegere reciprocă și de colaborare. Conferința de la Viena a deschis astfel perspective îmbucurătoare pentru dezvoltarea colaborării europene în domeniul învățământului, atât în cadrul U.N.E.S.C.O., cât și în cel al relațiilor bilaterale; ea a ilustrat, totodată, faptul că înțelegerea și cooperarea europeană nu sînt folositoare doar Europei ci și celorlalte regiuni ale lumii și că, prin urmare, înțelegerea și colaborarea pe continentul european sînt un factor pozitiv pentru pacea și înțelegerea între toate popoarele lumii.

Desfășurarea, în ianuarie 1968, la București, a Stagiului național de studii organizat de Comisia națională română pentru U.N.E.S.C.O. a evidențiat, încă o dată, inițiativele și acțiunile numeroase ale României în cadrul U.N.E.S.C.O., contribuția ei importantă la realizarea obiectivelor și activităților în cadrul Organizației.

Aplicind cu consecvență politica externă a partidului și statului nostru în domeniile specifice ale U.N.E.S.C.O., în acest an vom continua și dezvoltarea acțiunilor menite să promoveze și să consolideze programele Organizației, consacrate cooperării europene și colaborării balcanice. În cursul anului 1968, în țara noastră vor fi organizate o serie de importante manifestări ale U.N.E.S.C.O. Astfel, la București, în aprilie 1968, va avea loc sesiunea Comitetului internațional de experți însărcinat de U.N.E.S.C.O. să pregătească lucrările Conferinței miniștrilor științei din țările europene, conferință pe care U.N.E.S.C.O. o va organiza în 1969—1970. De asemenea, în cadrul aceluiași preocupări, în septembrie 1968, se va ține la Mamaia, sub auspiciile U.N.E.S.C.O., un colocviu internațional pe tema: „Izvoarele arheologice ale civilizației europene”. AIESEE își va desfășura, de asemenea, programul său de cercetări și de reuniuni internaționale.

În sfîrșit, în cadrul Consiliului executiv al U.N.E.S.C.O. din care face parte și România, reprezentanții țării noastre vor putea analiza proiectul de program al Organizației pe anii 1969—1970, formulînd noi propuneri și aducîndu-și contribuția la problemele esențiale ale activității U.N.E.S.C.O., în vederea sesiunii a 15-a a Conferinței generale a Organizației, care se va deschide la Paris la 15 octombrie 1968. Țara noastră își va aduce contribuția, și în cadrul acestei sesiuni, la îmbunătățirea activității U.N.E.S.C.O., la dezvoltarea tuturor acelor programe și acțiuni menite să accelereze progresul educației, științei și culturii în lume, să slujească intereselor păcii, ale înțelegerii și cooperării internaționale.

KENNEDY:

John
și Jacqueline
Kennedy
după nașterea
celui
de-al doilea
copil

CRONICA UNEI DINASTII

„Acolo se află puterea“

După alegerea lui John în Senat, Kennedy-tatăl a încercat să reintre în umbră. În timpul campaniei electorale, furia dezlănțuită împotriva trecutului său l-a avertizat că putea reprezenta un pericol pentru fiul său. „Joe știa că provoca rezerve și de aceea a preferat să se retragă, a spus unul din prietenii săi din Boston. E un fel de omidă; incapabil să se transforme cu totul în fluture, știe totuși că fiii săi vor avea aripi“.

În cursul anilor care au urmat, serviciile senatorului Kennedy au avut grijă să-i informeze pe ziariștii prieteni despre existența unor mari divergențe între John și tatăl său. În 1960, John a declarat el însuși că dezacordul dintre el și tatăl său în domeniul politicii era „total“ și a adăugat: „Nu discutăm niciodată despre acest subiect. Nu ar avea nici un rost, căci nu ne-am putea pune de acord“.

Vezi „Lumea“ nr. 11, 12 și 13.

Bănuielile nutrite de liberali în privința lui John se axau asupra unei singure probleme care le eclipsa pe toate celelalte: senatorul Joe McCarthy și mccarthismul. Felul în care John vota în Senat nu-i putea liniști, căci el evita cu grijă să ia poziție în problema McCarthy. Numai după moartea lui McCarthy, viitorul președinte și-a deschis inima în fața unui ziarist, în cursul unui interviu. „Povestea McCarthy? Eram într-o situație delicată. Fratele meu (Robert) lucra pentru Joe McCarthy. Eram contra, nu voiam ca el să lucreze pentru Joe, dar nu era nimic de făcut. Cum voiați să-l denunț pe Joe McCarthy, când propriul meu frate lucra pentru el? Nu era deci altă o problemă de angajament politic, ci o problemă personală“.

Tocmai din cauza acestor considerente familiale, liberalilor le era greu să-l recunoască pe senatorul Kennedy drept unul dintre ai lor. John însuși își atribuia numai cu prudență această etichetă, pe care o putea totuși justifica. Întrebarea era: ce gen de liberal reprezenta el? „Există oameni care reușesc să-și definească liberalismul atunci când ating vîrsta de 30 de ani, a spus el într-o zi, gînditor. Nu

acesta a fost cazul meu. Eram prins de curente și contracurente“.

Între liberalismul său lipsit de pasiune și vigurosul conservatorism al tatălui său nu există o opoziție fundamentală. Ambii reprezentau spirite practice, gata să folosească ocazia ce li se oferea, fără să se lase împiedicați de incompatibilități teoretice.

Întrebat ce motive îl îndeamnă să dorească postul de președinte, John a răspuns: „Acolo se află puterea“.

Chiar înainte de intrarea fiului său în Senat, Joe Kennedy se gîndise la viitor, avînd o certitudine cu totul caracteristică în ce privește scopul ce trebuia atins. Într-o zi, în cursul campaniei electorale, arborase o cravată bleumarin cu o foarte vizibilă inscripție argintie: „Kennedy la președinție“. Această cravată, un cadou din partea unui prieten care voise să facă o glumă, provoca surîsuri amuzate, dar expresia de pe fața lui Joe Kennedy arăta că el lua foarte în serios această idee.

Voluntara Jacqueline

Hotărîrea lui Joe Kennedy de a se retrage din viața publică și de a lăsa drum liber fiului său reprezenta o etapă pe calea lungă care avea să-l ducă pe acesta din urmă la președinție. Dezvăluirea, calculată sau nu, a divergențelor dintre tată și fiu, constituia o altă etapă. Dar la început, nici una din piedicile care stăteau în calea ascensiunii la președinție a fiului său — religia catolică, tinerețea, lipsa de experiență — nu lua în ochii lui Kennedy dimensiunile marelui obstacol pe care numai familia îl cunoștea: proasta stare a sănătății lui John.

Între 1950 și 1960, „patriarhul“ și-a văzut familia mărindu-se mereu. Copiii săi se căsătoreau și reveneau la Hyannis Port, unii cu soțiile, alții cu soții și copii, umplînd vechea casă părintească, devenită aproape neîncăpătoare. Cîteva vreme se părua, așa cum a observat una dintre fetele Kennedy, că nici unul din copii nu va ajunge vreodată să se intereseze în suficientă măsură de o persoană străină de familie pentru a se căsători cu ea. Un amănunt semnificativ: atunci cînd s-au căsătorit, tinerii Kennedy au manifestat tendința de a-și alege soți sau soții care să le semene.

Persoana cea mai strălucitoare dintre ginerii și nurorele lui Kennedy, aceea care l-a înfruntat poate cel mai deschis pe șeful familiei, era soția lui John, inteligenta și voluntara Jacqueline Lee Bouvier. Fiica unui bogat agent de schimb din East Hampton (Long Island), ea făcea parte din aristocrația fără titluri a Americii. Lumea ei era aceea a partidelor de vînătoare, a domeniilor la țară. Joe Kennedy cunoștea bine această lume dar se simțea străin de ea. În timp ce, la Hyannis Port, tinerii Kennedy discutau zgomotos la masa familială despre politică, Jacqueline și părinții ei conversau la lumina lumînărilor, într-o franceză elegantă. Cînd și-a făcut intrarea în lume, la New Port, un cronicar monden a numit-o „regina debutantelor anului“.

Căsătoria ei cu John a avut loc la New Port, în septembrie 1953. Ca tinăra

căsătorită, „Jackie” s-a sustras obligațiilor sportive și intimității clanului Kennedy. „Ajunge să-i privească să mă simt epuizată”, a spus ea despre noua ei familie, extrem de activă. După ce și-a lăsat o încheietură încercând să joace fotbal, ea a renunțat la aceste competiții de amatori. A refuzat de asemenea cu fermitate să vină în fiecare seară la socru ei. „O dată pe săptămână e foarte plăcut, i-a spus ea soțului ei, dar nu în fiecare seară”. Scena inevitabilă a ciocnirii frontale cu Joe Kennedy s-a produs la Palm Beach, într-o zi când Jackie sosise la dejun cu un sfert de oră întârziere. „E un accident care risca să devină fatal — a povestit un prieten al familiei care a asistat la această ciocnire — intrucât Joe arborase o atitudine ostentativă de împărat roman. A început prin a-i arunca vorbe înșelătoare dar ea i-a ripostat”. În urma acestui incident, Joe Kennedy și spirituala sa noră s-au înțeles mai bine.

Acești ani au fost deosebit de dure-roși pentru tânărul căsătorit. Starea coloanei vertebrale a lui John se înrăutățea din zi în zi și, începând din vară, era obligat să umble în cirje. După părerea medicilor, singura șansă de a-și redobândi sănătatea ar fi fost o operație chirurgicală pe coloana vertebrală. Dar operația comporta riscuri grave. Într-o zi de vară, pe veranda de la Hyannis Port, doctorița Sara Jordan, de la clinica Leahy din Boston, o veche prietenă, i-a declarat cu toată sinceritatea că avea puține șanse să supraviețuiască operației. După plecarea doctoriței, John s-a adresat unui intim care se afla de față și i-a spus: „Prefer să mor decât să-mi petrec restul zilelor în cirje”.

În octombrie a suferit o intervenție la două vertebre, la spitalul de chirurgie specializată din Manhattan. De două ori, crezându-se că i se apropia sfârșitul, au fost chemați soția și părinții pentru a-și lua rămas bun de la el. Dar, așa cum a spus Joe Kennedy, „datorită voinței sale” a reușit să scape.

„Puneți-i fotografia pe copertă”

Oricât era Joe Kennedy de nerăbdător, el recunoștea necesitatea absolută de a alege momentul potrivit pentru a reuși în politică. În 1956 era gata să aștepte momentul propice; dar fiul său nu voia să mai aibă răbdare. De aceea cursa pentru președinție a început printr-un serios dezacord între ei. În primăvara anului 1956, Sargent Shriver (cunoscut cu John Kennedy — N.T.) a aflat că Adlai Stevenson, asigurat că dispune de investitura partidului democrat pentru candidatura la președinție, era de părere că desemnarea candidatului la vicepreședinție putea să aibă loc la Convenția democratică care urma să se țină în toamnă. Shriver a trimis câteva rânduri de la Chicago, avertizându-l pe socru său.

Kennedy l-a pus în gardă în mod serios pe fiul său împotriva dorinței de a profita de această ocazie atrăgătoare, dar care risca să se întoarcă în dezavantajul său. „Știam că Adlai Stevenson avea să sufere un eșec — a spus el — și mă temeam că John va fi făcut răspunzător de acest lucru pentru că este catolic, ceea ce ar fi creat mari dificultăți oricărui alt candidat catolic în anii viitori”.

La Convenția de la Chicago, John și Robert — înconjuși de ajutoare lip-site și ele de experiență la eșalonul

politicii pe scară națională — s-au lăsat cucerțiți de tentația de a-și asuma riscul și, în mare grabă, au făcut totul pentru ca John să fie desemnat candidat la vicepreședinție. El a fost învins, dar cu o diferență mică. Ulterior, și-a dat seama că fusese în pragul dezastrului politic. În 1957, fiind intervievat de ziaristul Bob Considine, John a vorbit despre fratele său mai mare, dispărut. „Joe era asul familiei, a spus el. El făcea totul mai bine decât noi. Dacă ar fi trăit, ar fi făcut politică și ar fi fost ales în Cameră și Senat, așa cum am fost ales și eu. Ca și mine, el s-ar fi prezentat în fața Convenției din 1956 pentru a fi numit candidat la vicepreședinție dar, spre deosebire de mine, nu ar fi fost înfrânt. Joe ar fi obținut desemnarea”. John s-a oprit un moment și a suris. „Și ulterior, Stevenson și el ar fi fost înfrinți de către Eisenhower, iar astăzi cariera lui Joe ar fi fost zdrobită și el ar fi încercat să adune cioburile”.

Avantajele pe care le-a reprezentat înfrângerea din 1956 nu au fost vizibile imediat după Convenție. John a fost zguduit. Încordat și epuizat, a hotărât să plece la tatăl său, în Franța. Jackie, în ultimele luni ale primei sale sarcini, a plecat la părinții săi, la New Port, pentru a aștepta nașterea copilului.

În timp ce John făcea sporturi nautice în Mediterana, la vila Kennedy a sosit un mesaj urgent: Jacqueline pierde sarcina și suferise o operație. John a plecat cu avionul la spitalul din New Port și a rămas 15 zile la căpățul soției sale. Apoi a început campania electorală pentru Stevenson. Timp de cinci săptămâni, fără întrerupere, a parcurs aproape 50 000 de kilometri și a vorbit de 150 de ori în public, în 26 de state. Efortul nu se explica exclusiv prin admirația sa față de Stevenson. Atunci când acest neobosit propagandist a primit asigurări că ar fi favorit în cazul când s-ar prezenta pentru desemnarea la funcția de vicepreședinte în 1960, a răspuns: „Nu mă mai prezint pentru vicepreședinție; acum mă prezint pentru președinție”. Și a făcut acest lucru într-un mod metodic, neobosit, recurgând la o tehnică ce avea să răstoarne o bună parte din obiceiurile americane. Pentru prima oară, un membru foarte tânăr și relativ puțin important al Senatului a devenit obiectul unor articole entuziaste care, în loc să pună accentul asupra politicii propriu-zise, prezentau cititorilor o personalitate.

Bătrînul Kennedy a mărturisit față unui prieten: „Îl vom „vinde” pe John așa cum „vindem” fulgii de săpun”. El a comparat atracția exercitată de fiul său cu aceea a stelelor de la Hollywood. „John este cea mai mare atracție pe care țara o cunoaște astăzi, a spus el în 1959, în cursul unui interviu. Vă pot spune cum să procedați pentru a vinde cât mai bine o revistă. Puneți fotografia lui pe copertă”.

Nucleul serviciilor administrative ale lui John funcționa de patru ani atunci când a început cursa pentru investitură. Familia era gata să răspundă la cel mai mic apel.

În primăvara anului 1957, John Kennedy — al cărui birou primea săptăminal peste 150 de invitații prin care era solicitat să pronunțe discursuri — devenise favoritul printre candidații oficiali ai partidului democrat în alegerile prezidențiale. Unii observatori considerau chiar că luase un avans prea mare. Nu risca oare să-și piardă elanul cu mult înainte de întrunirea Convenției? Joe Kennedy și-a bătut joc de această îngrijorare. „Singurul mod de a reuși este de a începe foarte, foarte

devreme. În situația noastră este un risc pe care îl acceptăm bucuroși și el reprezintă cel mai mic motiv de îngrijorare. Când pornești în ultimul moment trebuie să alergi până îți iese suflul”.

Victoria din Massachusetts

„Mașina Kennedy”, pusă la punct pentru acțiuni mai grele, a înregistrat cu ușurință o victorie zdrobitoare. În seara alegerii, John a urmărit rezultatele, instalat în apartamentul pe care tatăl său îl avea la hotel. A fost reales senator cu un avans inimaginabil de 874 608 voturi. Era triumful cel mai complet înregistrat de candidatul unuia sau altuia dintre partide, pentru indiferent ce loc, în istoria statului Massachusetts. Era de asemenea cea mai masivă majoritate înregistrată în 1958 de un candidat în alegerile senatoriale.

Dar această performanță nu i-a adus aprobarea oamenilor politici din marile orașe ale puternicelor state din estul S.U.A. Aceștia rămăneau convinși că un catolic nu putea ajunge președinte. În afara estului, personalități ale partidului — ca fostul președinte Truman și președintele Camerei, Sam Rayburn — prevedeau o răsturnare a situației în cursul lucrărilor Convenției, ceea ce ar fi urmat să-l „pună la locul său” pe tânărul arivist. Nu numai religia lui John, tinerețea și lipsa lui de experiență îi supărau pe bătrînii conducători ai partidului; aceștia purtau și o proastă amintire tatălui său. „Îmi place foarte mult John, spunea Truman, este un băiat fermecător, dar nu-mi place tatăl său și nu mi-a plăcut niciodată”.

Aripa liberală a partidului continua să manifeste răceală față de John. Un sondaj de opinie, efectuat în rândurile „Americanelor pentru acțiunea democratică”, a arătat că majoritatea acestora preferau alți candidați. În general, liberalii erau laici care manifestau neîncredere față de biserica catolică și de ierarhia ei conservatoare, iar Joseph Kennedy nu le era de loc pe plac. Puțin timp după alegerile din 1958, doamna Eleanor Roosevelt, „prima doamnă” a liberalismului, a avertizat partidul că Kennedy-tatăl „cheltuia mari sume de bani în toată țara” pentru fiul său și că „el cumpărase probabil în momentul acela reprezentanți în fiecare stat”.

În afară de profesioniștii politicii și de doctrinarii liberali, alte grupări din partidul democrat își exprimau și ele serioase rezerve asupra senatorului Kennedy. Liderii sindicali erau îngrijorati de publicitatea pe care Robert și John și-o făcuseră denunțând o serie de abuzuri ale boss-ilor sindicali. Conducătorii negri nu se lăsaseră amăgiți de votul de compromis al senatorului în privința drepturilor civile și nu uitaseră sprijinul pe care el îl obținuse din partea sudului la Convenția din 1956. Lăsate să-și manifeste inițiativa, fracțiunile mutual ostile ale partidului nu aveau să-l aleagă — și acest lucru era aproape sigur — pe John Kennedy drept candidat atunci când aveau să se întâlnească pentru a realiza miracolul unui acord.

Richard WHALEN

(Va urma)

Politica americană și minutul adevărului*

Prof. univ. Tudor Popescu

„În momentul de față — scria cu câteva luni în urmă William Fulbright, președintele Comitetului pentru relații externe al senatului de la Washington — o mare parte a lumii este dezamăgită de America și de obiectivele pe care ea pare să le aibă. Atât în politica noastră externă cât și în viața noastră internă întruchipăm violența. Această imagine își are rădăcina în realitate. America a devenit un simbol al violenței și al forței nedisciplinate”.

Este un diagnostic. Dar cum s-a ajuns aici?

Încă acum mai bine de o sută de ani, savantul britanic Thomas Huxley, președintele Academiei Regale din Londra, vizitând Statele Unite, lansa întrebarea: „Nu pot spune că sînt impresionat cituși de puțin de mărimea voastră sau de resursele voastre materiale ca atare. Mărimea nu înseamnă măreție, iar teritoriul singur nu face o națiune. Marea întrebare de care depinde viitorul este ce anume veți face cu toate acestea?”

De cînd a fost formulată această întrebare, America a făcut cunoscută întregii lumi politica ale cărei rezultate sînt apreciate de senatorul Fulbright în felul următor: „De 25 de ani încoace, politica externă americană a cunoscut un mare număr de crize”. Din pricina acestor crize, de ani de zile și mai cu seamă de la angajarea mereu mai masivă în represiunea din Vietnam, asupra politicii externe americane planează „tragica reevaluare”; ea este supusă, după expresia lui Walter Lippmann, unui minut al adevărului ce parcă nu are sfîrșit. În afara și în interiorul granițelor nord-americane, această politică este expusă unor severe radiografii din cele mai diferite poziții. Fenomenul politicii elaborate și aplicate de puterea care reprezintă citadelă capitalismului contemporan este însă atât de complex, de sinuos, proporțiile sale sînt atât de supradimensionate, încît o analiză eficientă nu poate opera decît în prezența tuturor factorilor care contribuie într-un fel sau altul la definirea imaginii finale ce apare pe ecranele vieții internaționale. Corelațiile dintre evoluția istorică a politicii americane și resorturile ei sociologice sînt în acest caz elemente de prim ordin pentru a defini, a sesiza și înțelege mecanismul diplomației „made in

U.S.A.”, ca și al acțiunilor cu caracter economic sau militar din aceeași proveniență.

Cercetarea sociologică aplicată fenomenului politic internațional dintr-un asemenea unghi de vedere nou este de dată cu totul recentă. Lucrarea „Originile politicii americane” abordează această problemă. Reprezentînd o primă contribuție științifică românească la studierea genezei politicii externe americane, cartea lui Silviu Brucan reconstituie traiectoria pe care se naște, se formează și evoluează această politică. Punctul de vedere istorico-sociologic este reliefat de autor atunci cînd afirmă că descifrarea politicii externe americane nu poate fi realizată „în formule teoretice stereotipe care, atîta timp cît afirmă în abstract, sînt supuse afinităților și intereselor de grup social sau național și preferințelor subiective, mai mult sau mai puțin conștiente. Răspunsul, dacă este să fie fundamentat potrivit rigorilor științifice, trebuie căutat în cercetarea obiectivă a forțelor sociale care au un cuvînt de spus în determinarea politicii externe, în cercetarea devenirii lor istorice și a dialecticii lor în societate, a lumii externe cu impulsurile ei, dar și cu limitările pe care le impune politicii americane”.

Firește, deci, că investigația autorului — o amplă bibliografie de surse însoțește lucrarea — a urmărit nu tratarea în sine a fenomenului politicii americane sau examinarea critică a felurilor sale aspecte, ci determinarea rădăcinilor sale.

În perioada imediat următoare proclamării independenței Statelor Unite, se arată în carte, diplomația americană se consacră asigurării împotriva atacurilor dinspre Europa. La 2 decembrie 1823 apare doctrina Monroe, care afirmă dominația exclusivă a S.U.A. pe continentul american.

Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, Statele Unite se prezintă ca o mare putere pe arena internațională, iar diplomația americană devine purtătoare a intereselor imperialiste spre zone de peste mări. Urmează noile cuceriri în Pacific și Caraibe, intră în joc „Battleship diplomacy” (diplomația vaselor de război) și „Dollar diplomacy”. Se conturează politica „ușilor deschise” și cea a „mării bîte”, etape și momente caracterizate amplu în capitolele istorice ale lucrării de care ne ocupăm.

Participarea Statelor Unite la primul și al doilea război mondial este exa-

minată sub prisma unor momente diplomatice programatice — cele 14 puncte ale președintelui Wilson, legea de împrumut și închiriere a președintelui Roosevelt, controversa în jurul Ligii Națiunilor și respectiv orientarea spre războiul rece, bazată pe monopolul atomic postbelic inițial.

Fundalul istoric pe care autorul situează analiza originilor politicii americane este sensibil lărgit cînd se ajunge la examinarea diferențelor dintre situația existentă în perioada celui de-al doilea război mondial și a coaliției antifasciste al cărei nucleu îl constituia alianța dintre U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie, și împrejurările în care predominanță a ajuns diplomația „în pragul războiului”. Paternitatea acestei diplomații aparține secretarului de stat John Foster Dulles, despre care un biograf al fostului președinte Eisenhower scria: „Nici un președinte în istorie nu a încredințat altei persoane atît de mult din autoritatea sa constituțională în privința politicii externe ca Eisenhower, care a găsit în John Foster Dulles un secretar de stat gata și dornic de a prelua această autoritate”. Au urmat era de virf a pactomaniei (N.A.T.O. — S.E.A.T.O. — A.N.Z.U.S.) și diversele variante ale strategiei politicii de pe poziții de forță.

Ce a însemnat prezența președintelui John Fitzgerald Kennedy la Casa Albă pentru diplomația americană, care a fost „noua frontieră” și noua limită adusă de defunctul președinte în politica externă a Washingtonului — itată momentul final al analizei originilor politicii externe a S.U.A. Atunci cînd dezvăluie mecanismul actualului puteri din Statele Unite, atotputernicia și ciocnirile marilor monopoluri, configurația partidelor politice și principalele ideologii care se confruntă (dreapta, centru, noua stîngă), rolul uriașului aparat de stat și al Pentagonului, influențele mișcării muncitorești și ale altor factori de opinie publică, constrîngerile pe care scindarea lumii, cu noul raport de forțe, precum și contradicțiile inter-imperialiste le exercită asupra politicii externe americane, Silviu Brucan aduce sub lumina reflectorului experiența claselor dominante din S.U.A. în condițiile a ceea ce fostul președinte Eisenhower a numit „complexul militaro-industrial”. Anatomia diplomației americane este reliefată pînă la consecințele finale — procesul decizional, diviziunea muncii la nivelul eşaloanelor superioare de conducere a statului și rolul președintelui în aprecierea căruia „esențială este înțelegerea faptului că el se manifestă deopotrivă ca produs și ca actor al procesului istoric, ca reprezentant al unor forțe sociale și ca realizator al politicii acestora pentru atingerrea scopurilor lor”.

Cititorul român găsește în cartea lui Silviu Brucan elemente esențiale pentru înțelegerea drumului parcurs de diplomația americană, de la orientarea inițială defensiv-izolaționistă pînă la actuala exacerbare a expansionismului. Evenimente cunoscute și altele, care în momentul desfășurării lor au scăpat poate atenției noastre, sînt luminate acum dintr-un unghi nou: acela al contribuției lor la situația în care Statele Unite au ajuns „aproape poliștului auto-nunit al lumii” (Expresia aparține revistei „The New York Times Magazine”).

Lucrarea „Originile politicii americane” reprezintă o contribuție originală la determinarea istorică și sociologică a orientărilor actuale ale diplomației americane.

*) Silviu Brucan: *Originile politicii americane*. Editura Științifică, București, 1968

Alegerile și succesiunea lui Westmoreland

Evoluția pe frontul din Vietnam și, paralel cu ea, evoluția pe frontul politic intern au pus guvernul în fața unei dileme dificile: a cere în continuare unor alegători excedați de acest război lipsit de perspective să sprijine eforturile mereu crescînde, necesare pentru a-l continua, ar echivala cu abandonarea șanselor de reînnoire a mandatului actualului președinte; pentru o modificare radicală și spectaculoasă a acestui curs sumbru ar fi nevoie de o viziune și de un curaj politic pe care nimic nu le lasă să se întrevadă. O conferință de presă a președintelui avea să furnizeze indicii despre o eventuală schimbare cu sens încă neprecizat: generalul William Westmoreland, care deține din 1964, adică dinainte de începerea escaladării, funcția de comandant suprem al trupelor americane din Vietnam, va fi înlocuit. Nu se știe încă cine va fi succesorul său, după cum nu se știe nici cine va prelua funcția amiralului Grant Sharp care, în calitatea sa de comandant suprem al forțelor americane din Pacific, a fost superiorul lui Westmoreland. Comentatorii sînt însă unanimi în a privi această mișcare de cadre ca urmărind, în primul rînd, schimbarea principalilor executanți ai indicațiilor strategice ale Administrației. Săptămîna trecută, „The New York Times” a dat publicității un raport confidențial prezentat de Westmoreland la Washington cu exact 18 zile înainte de marea ofensivă din această iarnă a F.N.E. Tonul exultînd de optimism al raportului are rezonanțe grotestice dacă se ține seama de ceea ce s-a întîmplat de atunci. Nu e însă mai puțin adevărat că generalul a fost condus pas cu pas de la Washington și că eșecurile sale nu sînt în primul rînd ale sale.

Se va schimba oare nu numai comandantul ei și strategia, nu numai strategia ei și obiectivul ei? Greu de spus deocamdată. Răspunsurile evazive ale lui Lyndon Johnson la întrebările în acest sens ale ziariştilor i-au făcut să creadă că, pentru moment, președintele ezită: n-a ales încă pe succesorul lui Westmoreland și, ca atare, nu este în măsură să anticipeze asupra proiectelor celui ce va fi chemat să-și asume comanda forțelor americane din Vietnam.

Se crede că în cumpăna hotărîrilor prezidențiale referitoare la Vietnam vor cîntări greu diferitele manifestări ale stării de spirit a electoratului american. Un test a fost New Hampshire. Altul este rezultatul sondajelor de opinie Gallup de la 24 martie. Pentru prima oară, Johnson este pus în minoritate în interiorul propriului său partid: 44 la sută dintre alegătorii democrați îl preferă pe senatorul Kennedy, 41 la sută sînt încă de partea lui.

În timp ce Administrația întîrzie definirea unei noi politici, adversarii în cursa prezidențială își precizează, ca punct central al programului, atitudinea față de războiul din Vietnam. După programul lui Robert Kennedy, senatorul McCarthy a expus și el un plan în 8 puncte, intitulat „Cum să punem capăt războiului”.

Și în tabăra republicană se expun teze interesante. Anunțînd hotărîrea surprinzătoare de a nu intra în campania prezidențială, (deși nu este exclus că în cele din urmă va accepta să candideze), după doi ani de tăcere în problema Vietnamului, Rockefeller a făcut o declarație în care s-a pronunțat pentru o reglementare negociată a conflictului în cadrul unui acord mai cuprinzător privind întreaga Asie de sud-est.

Jean GIRAUDOUX

Victor Tornyopol

Născut într-o familie de origine țărănească, la Bellac (1882), unde tatăl său era funcționar la poduri și șosele, Giraudoux va rămîne toată viața îndrăgostit de natura fermecătoare a regiunii natale, aflată în plin Masiv Central. Bursier, termină liceul cu solide studii clasice. O dată sosit la Paris, în 1900, pasiunea pentru învățătură e tot mai mult însoțită de dorința de a cutreiera lumea. Atunci îi încolțește în minte ideea de a îmbrățișa cariera diplomatică. Dar pînă s-o realizeze, se angajează în 1905, încă student fiind la Școala Normală Superioară, preceptor într-o familie avută din Germania. În anul școlar 1908—1909 este lector de limba franceză la Universitatea Harvard. În certificatul ce i se eliberează și care se află la dosarul personal de la Quai d'Orsay, se spune că studentul Giraudoux a adus Universității mari servicii și că „timp de două luni a asigurat chiar cursul de literatură franceză pe timpul maladiei unui profesor”. După absolvirea Școlii Normale Superioare, a petrecut și cîțva timp la Universitatea din München. În sfîrșit, în 1910 se prezintă la concursul de admitere în cariera diplomatică, după ce se pregătise temeinic. În arhiva Ministerului de Externe francez se mai păstrează cele trei lucrări scrise de Jean Giraudoux cu acest prilej. Prima, o probă de limbă străină, se intitulează „Ce scop urmărește Germania dezvoltîndu-și marina de război?” și e redactată în limba germană. A doua, despre politica externă a Franței, poartă titlul: „Pînă unde este just să se afirme că principiile din 1789 au condus politica externă a națiunii franceze?” A treia se numește „Consecințele progresului științific al secolului al XIX-lea asupra politicii externe a statelor și repercusiunile lui asupra rolului și îndatoririlor agentului diplomatic”. Lucrările lui Giraudoux au obținut calificative excepționale, servind și astăzi de exemplu pentru subtilitatea conținutului. Scriitorul este numit vice-consul și atașat la Direcția politică și comercială din Ministerul Afacerilor Externe.

Mobilizat în august 1914, cu gradul de sergent, e rănit în primele luni de război. Rănit din nou în Dardanele, e trimis instructor militar în Portugalia și în S.U.A.

În 1920 devine șef al Secției universitare, artistice și de propagandă din cadrul Direcției generale a afacerilor culturale. În 1924 e trimis ca al doilea secretar de ambasadă la Berlin dar, chiar în ziua sosirii, cere concediu medical. Giraudoux își începe activitatea românească, inaugurînd o proză poetică de mare frumusețe, în care o inteligență rafinată și încărcată de mit accorde eroilor privi-

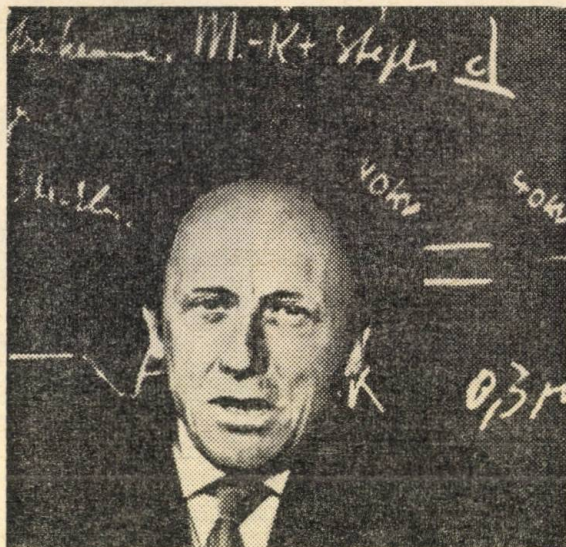
legiul refugiuului și al purificării de banalitatea cotidiană. Totodată simțea că străinătatea nu poate constitui obiectul evaziunii — un semn distinctiv al operei sale — că, pe măsură ce călătorea mai mult, cu atît evadarea avea loc în interiorul lui; simțea și că nu poate rămîne multă vreme departe de patrie. După evitarea postului de la Berlin, va ocoli orice funcție diplomatică de durată, dar va continua să colinde țări străine. Va fi astfel ambasadorul care își va termina cariera diplomatică fără să fi ocupat vreoa ambasadă. Numit, după expirarea concediului medical, șef al serviciului de informație și de presă al Ministerului Afacerilor Externe, cu grad de prim-secretar, îl găsim în 1927 detașat temporar pe lîngă „Comisia pentru evaluarea pagubelor de război în Turcia”.

Întîlnirea, în 1928, cu marele actor Louis Jouvet îl va determina să se dedice teatrului. Dramaturgia lui Giraudoux va accentua părerea că el a însemnat ultima încercare de puritate înainte de aventura suprarrealistă. „Transfigurarea lui Giraudoux, spunea Gaëtan Picon, este o umanizare care, derealizînd lumea, o apropie de noi”. Succesul scriitorului în teatru nu-l va îndepărta însă de nevoia de noi orizonturi și cariera sa diplomatică, alcătuită din misiuni temporare, va continua să progreseze. Ea va fi încoronată în martie 1934 prin numirea lui Jean Giraudoux în postul de ministru plenipotențiar cu funcția de inspector al posturilor diplomatice și consulare ale Franței în străinătate. În dreptul pasajului din propunerea Serviciului personal, care sublinia „importanța ce se acordă din ce în ce mai mult dezvoltării propagandei franceze în străinătate” și în care Giraudoux e considerat „în întregime destinat acestei sarcini”, Louis Barthou, ministrul de externe, a scris cu creion albastru: „Aprobat, L.B.”. Ce și-ar fi putut dori mai mult? În această calitate a vizitat în 1935 toate țările din răsăritul Europei, inclusiv România, în 1937 Spania și Australia, în 1938 Mexic și S.U.A., cît și multe alte țări. În 1939 este numit comisar la Ministerul Informațiilor dar al doilea război mondial începuse și, pentru a-și continua opera literară, se refugiază la Cusset, lîngă Vichy.

Jean Giraudoux moare la 31 ianuarie 1944. El rămîne un diplomat în care scriitorul s-a păstrat intact. Paul Claudel reușise un uimitor echilibru între scriitor și diplomat. Poetul Saint-John Perse, în schimb, a fost strivit atît timp cît a existat diplomatul Aléxis Léger. La Jean Giraudoux diplomația n-a fost decît o arteră care a fertilizat fantezia unui mare scriitor.

Leandro CASTELLANI

Luciano GIGANTE

Fizicianul german Wolfgang Gertner. În iunie 1940, îndată după ocuparea Parisului, hitleriștii i-au încredințat misiunea de a controla activitatea științifică a lui Joliot-Curie și progresele sale în domeniul cercetărilor atomice. Dar Gertner, vechi coleg și prieten cu ilustru om de știință francez, nu a făcut jocul ocupanților.

ISTORIA BOMBEI ATOMICE

(6)

In laboratoarele secrete

PE JOLIOT CURIE ÎL AȘTEPTA O SURPRIZA

De 7 zile, deasupra Turnului Eiffel flutura drapelul nazist.

Joliot nu s-a înapoiat la Paris decât peste două luni. Acolo îl aștepta o surpriză: naziștii aduseseră din Germania un fizician cu care Joliot făcuse cunoștință cu câțiva ani înainte, pentru a controla activitatea lui științifică și a urmări îndeaproape progresele sale în domeniul atomic. Era Wolfgang Gertner.

„Lucram cu Hahn și cu Strassman — relatează Wolfgang Gertner — când, în septembrie 1940, am primit ordin să plec la Paris împreună cu câțiva ofițeri. Când trupele germane intraseră în Paris, Joliot nu se afla în oraș și nu s-a

înapoiat decât după două luni. Am fost de față la interogatoriul său și am primit sarcina să traduc și să interpretez răspunsurile lui în calitate de expert în fizica nucleară. A fost întrebare în ce constau cercetările lui în domeniul fizicii, cu ce se ocupa pe atunci și unde ajunsese cu experiențele sale în domeniul fisiunii. Dar prima întrebare era mai precisă: ce făcuse cu apa grea provenită din Norvegia? Apa grea fusese transportată în Franța cu puțină vreme înainte de război. Joliot înțelesese că ea putea să aibă o mare importanță în ceea ce se numește acum reacția în lanț a uraniului.

Joliot a fost întrebare deci, înainte de toate, ce făcuse cu apa grea. Dacă îmi amintesc bine, avusese aproximativ 200 de litri. A răspuns că, după toate probabilitățile, apa grea

fusese transportată în Anglia din ordinul armatei. El nu știa decât atât: că fusese imbarcată și că părăsise orașul Bordeaux. Acest răspuns părea neverosimil, ținând seama de marea dezordine care domnea în Franța la începutul războiului. Era totuși adevărat: apa grea fusese evacuată. Joliot a fost întrebare la ce punct ajunseseră experiențele sale și dacă credea că este posibilă o reacție în lanț. A răspuns că se afla mai mult sau mai puțin la același punct cu ceilalți fizicieni din lume. Înainte de război, între laboratoarele din diferite țări existau relații bune și erai la curent cu ceea ce se petrecea la Roma, la Berkeley, la Cambridge sau la Paris. A adăugat că, personal, nu era sigur că reacția în lanț este posibilă, dar că nu toți fizicienii împărtășeau această părere. În realitate, Joliot se afla mai departe decât credea, de vreme ce măsurase numărul de neutroni emiși de uraniu atunci când este bombardat.

Nu mi-a fost prea plăcut să mă întâlnesc cu Joliot în împrejurări atât de penibile. Am intrat în biroul său împreună cu câțiva ofițeri germani și l-am salutat cordial. Mai tirziu, când interogatoriul s-a terminat și ofițerii germani au ieșit din încăperea, am găsit posibilitatea să rămân un moment și să-i șoptesc repede: «Ai puțin timp pentru mine? Putem să ne întâlnim astă-seară într-o cafea de pe bulevardul Montparnasse?» Mi-a răspuns: «Desigur. Îți convine ora opt?» «Da — i-am răspuns, la opt».

Am invocat un motiv oarecare și am plecat cu Joliot la el acasă. L-am explicat de ce mă aflam acolo, că promisem ordin să-i însoțesc pe ofițeri și să fiu interpret. M-am gândit că era mai bine să fiu eu decât altul. L-am spus de asemenea că s-ar putea să fiu transferat la Paris pentru a supraveghea lucrările sale în laboratoarele de la Universitate și de la Collège de France. L-am întrebare dacă era de acord să accept acest post căci, dacă nu, voi invoca un pretext oarecare și voi cere altă sarcină. Joliot mi-a răspuns: «Desigur, aș prefera să fii dumneata. Cel puțin, ne cunoaștem». În cazul acesta — i-am spus eu — să facem un angajament: să nu lucrăm nici unul pentru război și să ne spunem deschis tot ce vom afla». Eu urma să-l avertizez în cazul în care ar fi fost amenințat de un pericol, iar el urma să-mi comunice tot ceea ce, după părerea lui, eram obligat să știu.

De altfel, nu țineam câtuși de puțin să fiu la curent cu toate treburile lui, iar mai tirziu, când a intrat în Rezistență, nu i-am pus niciodată întrebări. În consecință, am obținut transferul la Paris, unde am rămas doi sau trei ani. Lucram în laboratorul lui Joliot și am avut deseori prilejul să-i fiu util și să aplanez dificultățile care se iveau de multe ori între el și

autoritățile de ocupație. Dacă îmi amintesc bine, l-au arestat de două sau trei ori. Pentru a-i veni în ajutor, spuneam superiorilor mei că Joliot era indispensabil pentru cercetările noastre de laborator, fiind un fizician de mare valoare și capabil să dezvolte extraordinar de mult propriile noastre lucrări. Am putut deci să-l salvez de mai multe ori, deși era foarte prost văzut de ofițerii germani. Într-adevăr, era îndeobște cunoscut că, din punct de vedere politic, era de stînga și s-a aflat chiar că avea legături cu Partidul Comunist. Țineam însă să-i fiu de folos eram prieteni vechi”

OPOZIȚIA LUI MAX BORN

Vara anului 1940. După înfringerea Franței, Hitler, mulțumit, își oferă un scurt răgaz. Colaboratorii săi pretind că este pe cale de a face avansuri prudente Angliei pentru a-i oferi pacea. La 10 iunie, Italia intră și ea în război.

La Institutul Kaiser Wilhelm din Berlin, Heisenberg și von Weizsäcker terminau o lucrare teoretică importantă. În iulie 1940, în memoriul său intitulat „Posibilitatea extragerii de energie din uraniu 238”, Weizsäcker demonstra că se poate produce o substanță absolut nouă, folosibilă ca exploziv, într-un reactor cu uraniu moderat cu apă grea. Acest element va fi denumit mai tirziu de către savanții americani plutoniu.

La 8 august 1940, Hitler dezlanțuia marea ofensivă aeriană împotriva Angliei. Orașele și centrele de interes strategic erau supuse unor bombardamente îngrozitoare. Fizicienii refugiați în Anglia erau siguri că omologii lor germani pregăteau o armă atomică și încercau să obțină adoptarea măsurilor care se impuneau în urma studiilor și experiențelor de fizică nucleară. Printre cei refugiați în Anglia se afla Otto Frisch, primul care folosisese termenul „fisiune”. Acești fizicieni lucrau sub conducerea unui elev al lui Rutherford, Rudolf Peierls.

„Era vorba în special de refugiați — relatează Peierls — deoarece englezii participau cu toții la războiul propriu-zis; de aceea nu dispuneam decât de oamenii care, din diferite motive, nu fuseseră afectați armatei. La început, în laboratoarele universitare era puțină lume. Mai tirziu, când autoritățile și-au dat seama de importanța acestor proiecte și a acestui program, am început să primim fondurile și ajutoarele necesare. Dar efortul militar nu permitea Angliei să consacre mijloace suficiente unui proiect de acest gen. Iată de ce ideile elaborate în Anglia au fost puse mai tirziu la dispoziția americanilor. O parte din confrății noștri au plecat în S.U.A. pentru a dezvolta

proiectul privitor la energia atomică".

În toamna anului 1940, Wehrmachtul a rechiziționat uzinele norvegiene din Rjukan, care produceau apa grea. La ce putea servi aceasta dacă nu la fabricarea bombei?

Marea familie a fizicienilor nu mai există. Sintem în 1940, an de război.

Savanții militează în tabere opuse: în S.U.A., Szilard, Wigner, Teller, cu aprobarea lui Einstein, propuseseră guvernului să fabrice o bombă atomică; în Germania, Heisenberg și von Weizsächer lucrează într-un institut rechiziționat de armată. Numai la Paris, doi fizicieni, unul german, celălalt francez, par să fi găsit calea colaborării pașnice.

Mulți dintre savanți se cunoscuseră în Germania, la Göttingen, la școala lui Max Born. Urmaseră aceleași cursuri, efectuaseră aceleași experiențe în laboratoare comune. Numai Max Born va refuza să-și urmeze colegii pe calea bombei atomice. Când i-au cerut să colaboreze la proiectele atomice, a fost singurul care s-a opus.

„Există mai multe motive — avea să declare Max Born — unele întâmplătoare și unele, aș spune, esențiale. Printre cele întâmplătoare aș rele-va în primul rând că nu sînt un expert în energia nucleară, dar aceasta nu are mare importanță. Există un aspect mult mai serios al problemei. Nu consider că războiul justifică folosirea oricărui mijloc și nu sînt singurul care am această părere. Ea era împărtășită de lordul Rutherford. Am sosit la Cambridge în 1933. O dată cu mine a sosit și alt refugiat, chimistul german Fritz Haber. Era singur și foarte deprimat; am încercat să-l pun în legătură cu Rutherford. L-am invitat pe acesta să ia ceaiul la mine împreună cu Haber. Dar Rutherford a refuzat: nu vroia să dea mîna cu omul care, în cursul primului război mondial, inventase gazele asfixiante. Înțeleg foarte bine această atitudine și, dintr-un motiv asemănător, am refuzat să particip la pregătirea războiului nuclear. Rămîn profund incredințat că asemenea mijloace de distrugere nu sînt metode civilizate și nu pot în nici un caz să-și găsească justificare”.

PEARL HARBOUR : ROOSEVELT APROBĂ PROIECTUL ATOMIC

În zorii zilei de 7 decembrie 1941, o escadrilă de avioane japoneze a zburat deasupra bazei americane de la Pearl Harbour, în insulele Hawai. Deoarece nu se aflau în război, americanii nu puteau să presupună că aceste avioane erau aducătoare de moarte. Și-au dat seama prea târziu, cînd baza era în flăcări.

În dimineața zilei de 9 octombrie 1941, Vannevar Bush, ferm hotărît să activeze lu-

crările de cercetare, a plecat la Casa Albă pentru a discuta cu Roosevelt și cu vicepreședintele Wallace. El a rezumat concluziile celor doi englezi, a arătat ce cantitate de uraniu este necesară pentru fabricarea unei bombe și care este prețul de cost al programului de producție. Argumentele lui Bush au fost probabil extrem de convingătoare, de vreme ce președintele a aprobat realizarea programului atomic. Organizarea urma să fie revăzută, iar operațiunea trebuia să fie finanțată dintr-un fond special, ceea ce însemna renunțarea la regulim de economii aplicat pînă atunci. Răspunderea politică a proiectului atomic urma să fie încredințată unui comitet restrîns, format din președinte, vicepreședintele Wallace, ministrul de război Stimson, șeful statului major, George C. Marshall, fizicienii Bush, director al Oficiului pentru cercetarea și dezvoltarea științifică (O.S.R.D.) și Conant, director al Comitetului național de cercetări pentru apărare (N.D.R.C.). Ei urmau să alcătuiască „Grupul strategic suprem” (Top Policy Group).

Reorganizarea Comitetului uraniului, anunțată în mod oficial chiar în ajunul atacului de la Pearl Harbour, era concluzia logică a demersurilor și contactelor lui Bush din cursul lunilor precedente. Conant îl reprezenta pe Bush în noul Comitet al uraniului — Secția S. I. Pegram era vicepreședintele comitetului, iar Compton, Lawrence și Urey erau directorii de secții. Dintre cei trei savanți, Arthur Compton era menit să joace un rol hotărît.

De la un capăt la celălalt al Statelor Unite, emoția a fost uriașă. Pentru americani, al doilea război mondial începea atunci.

Chiar în ajunul atacului, fizicianul Vannevar Bush comunicase colegilor săi hotărîrea președintelui Roosevelt cu privire la necesitatea absolută a dezvoltării cercetărilor nucleare. În acea zi începuse faza concretă a fabricării bombei care avea să distrugă Hiroșima.

Dacă cercetările nu înregistraseră progrese mari în decurs de un an, experiențele permiseseră cel puțin cercurii guvernamentale să se convingă în mod definitiv de necesitatea acestor cercetări. Continuau desigur să existe mari dificultăți, în special în ce privește sprijinul financiar.

La începutul toamnei anului 1941, australianul Oliphant, elev al lui Rutherford și membru al echipei atomice britanice, în trecere prin S.U.A., provocase panică în anumite cercuri guvernamentale afirmînd că Anglia era tot mai expusă să fie distrusă de bombe atomice. Într-adevăr, se aflase că germanii dispuneau de mijloace extraordinare în domeniul atomic. Anglia, explica de asemenea Oliphant, nu era în măsură să depună efortul tehnic indispensabil

pentru a înlătura pericolul. Numai Statele Unite, al căror potențial uriaș nu era absorbit de război, puteau să se lanseze în mod serios în această operațiune. Un om extrem de sensibil la acest gen de argumente — și pe deplin calificat să preîntîmpine deficiențele programului atomic american — era Vannevar Bush, director al O.S.R.D., care cuprindea, de asemenea, Comitetul național de cercetări pentru apărare (N.D.R.C.), în cadrul căruia fusese organizat cu un an înainte acel palid și inutil Comitet consultativ al uraniului din inițiativa lui Roosevelt, stimulată de scrisoarea lui Einstein.

„La 18 decembrie 1941, Arthur Compton a părăsit biroul lui Lyman Briggs, unde avusese loc ședința Comitetului S. I. însuflețit de un zel de neofit — relatează Hewlett și Anderson în lucrarea lor. I se încredințase conducerea studiilor teoretice și a măsurilor pentru producerea elementului 94 și a bombei. Era din ce în ce mai necesar să se demonstreze că reacția în lanț constituie o posibilitate concretă. Cît despre producția elementului 94, era clar că va fi necesară cel puțin o perioadă de șase luni.

COMPTON MARCHEAZĂ UN PUNCT

A doua zi, Compton a discutat cu Bush și Conant despre organizarea laboratorului său. Avea de coordonat patru centre de cercetări: Universitatea Columbia din New York, Universitatea Princeton din New Jersey, Universitatea din Chicago și cea din Berkeley (California). Cercetările de la Universitățile Columbia și Princeton cu privire la pila cu divergență excepțională și măsurătorile constantelor fizice necesitau 80 de oameni și 340 000 de dolari în primele șase luni. Universitatea din Chicago avea nevoie de 58 de oameni și de 278 000 de dolari. Aceste proiecte, precum și pregătirea uraniului 235 și a superplutoniului la Berkeley, reclamau peste 150 de oameni și 650 000 de dolari. În plus, Compton avea nevoie de 500 000 de dolari pentru materialele pilei.

Cercetările atomice erau efectuate pe atunci în vreo 12 institute superioare, răspîndite în întreaga țară. Dar chiar a doua zi după aprobarea planului, Compton a încercat să concentreze într-un singur punct toate cercetările care depindeau de el. Savanții de la Columbia, Princeton și Berkeley au fost invitați la Chicago, la prima ședință plenară, care s-a deschis la 3 ianuarie 1942. Necesitatea unei coordonări s-a impus tuturor. Conducătorii diferitelor grupuri nu erau de acord aproape în nici o problemă și cercetările lor se desfășurau pe căile cele mai diverse. Dacă fizicienii au căzut de acord destul de ușor asupra timpului necesar pentru a cons-

trui o pilă atomică, ei nu au reușit să se înțeleagă asupra sarcinilor concrete și asupra metodelor urmînd a fi aplicate: Fermi dorea să construiască la Columbia o nouă pilă cu divergență excepțională; la Chicago, Allison înclina pentru o pilă în care ar fi folosit ca moderator beriliu; Wigner și grupul de la Princeton preferau să-și consacre eforturile reacției în lanț; în sfîrșit, la Berkeley, un tînar fizician din New York, Oppenheimer, îneca să-și concentreze studiile asupra reacției cu neutroni rapizi. Deoarece nu a reușit să rezolve aceste divergențe, Arthur Compton s-a resemnat pentru moment să înceapă realizarea diferitelor proiecte a căror finanțare a asigurat-o datorită fondurilor puse la dispoziția sa și i-a ales ca asistenți pe Norman Hilberry și Richard L. Doan. Dar, în cursul celei de-a doua ședințe plenare, Compton a reușit să impună punctul său de vedere grupului de la Columbia, condus de Fermi. Informațiile echipei de la Universitatea Cornell, condusă de Bacher, și ale echipei de la Princeton, condusă de Wigner, i-au permis lui Fermi să-și dea seama că pila sa nu realizase încă reacția în lanț din cauza impurităților uraniului și a prezenței borului în grafit. Colaborarea se dovedea deci indispensabilă și Compton marchează un punct.

În aceeași zi, după ce au luat dejunul cu Fermi și au vizitat pila sa de la Universitatea Columbia, savanții s-au întîlnit din nou și Compton a stabilit datele limită ale diferitelor etape ale lucrărilor: 1 iulie 1942, certitudinea posibilității reacției în lanț; ianuarie 1943, prima reacție în lanț; ianuarie 1944, extragerea primului element 94 din uraniu; ianuarie 1945, bomba atomică.

Previziunile lui Compton aveau să se dovedească extraordinar de exacte: o lună în plus pentru prima reacție în lanț, patru luni în minus pentru bombă. Dar, pentru moment, Compton nu putea să depășească acest stadiu. O glumă a lui Lawrence l-a făcut să înțeleagă acest lucru: Lawrence i-a spus că era imposibil să transporte la Chicago gigantul ciclotron de la Berkeley. Simbata următoare, pe cînd se afla în pat, bolnav de gripă, Compton a completat organizarea „Laboratorului metalurgic”, titlatură care unea toate lucrările aflate sub conducerea lui. În cursul primăverii, echipa de la Columbia, condusă de Fermi, s-a mutat deci la Chicago cu materialul și instrumentele ei. Apoi, echipa de la Princeton, condusă de Wigner, s-a instalat și ea acolo. Compton reușise să facă din „Laboratorul metalurgic” din Chicago centrul cel mai important al proiectului atomic american. Era începutul unei călătorii care avea să se încheie la Hiroșima și Nagasaki.

(Va urma)

THE GUARDIAN
LONDRA

J. William Fulbright

ELIBERAREA DE IMPERIU

LIPSITĂ de imperiu și pierzându-și vechea situație de întâietate globală, Anglia trece prin una din acele dificile tranziții istorice care pun la grea încercare resursele morale ale unui mare popor. Prietenii și admiratorii Angliei din întreaga lume urmăresc această schimbare cu simpatie și teamă; în ce mă privește, eu o observ, în același timp, cu multă speranță și încredere.

Eu am convingerea fermă că pierderea pe care Anglia a suferit-o are mai degrabă un caracter sentimental decât de substanță. Nu va mai exista poezie în genul lui Kipling despre faptele curajoase din India și Sudan, și nici retorică în genul Palmerston despre englezii care străbăteau lumea cu demnitatea cetățenilor romani din antichitate. Epopeea imperiului mondial și a Marii Flote a luat sfârșit. Este de înțeles — și este, poate, inevitabil — că această pierdere provoacă tristețe și are un caracter deprimant. Mă îndoiesc însă că ea este în același timp foarte dăunătoare și că ar condamna poporul britanic la mediocritate sau la o stare de spirit depresivă.

Dispariția imperiului reprezintă nu numai o pierdere, ci și o eliberare. Este în primul rând o eliberare de cheltuielile exagerate, necesitate de armamentele masive; este eliberarea de diplomația canonică și a expedițiilor îndoielnice — cu scopul de a pedepsi greșeli neînsemnate — și de amestecul în treburile care nu te privesc. Desigur, imperiile sînt atrăgătoare pentru corsari și îmbogățesc cîțiva oameni de afaceri. Dar pentru oamenii obișnuiți, singura satisfacție este mîndria — și nu e vorba despre acea mîndrie de sine a unui om care a realizat ceva, ci despre îngîmfarea lipsită de conținut a acelora care, lipsiți de adevărate satisfacții personale, găsesc o mîngiere în aventurile romantice ale altora.

Tocmai acest vis e ceea ce se pierde atunci cînd dispar imperiile. Dar se poate vorbi cu adevărat de o pierdere? Sau este, dimpotrivă — așa cum cred eu — mai degrabă o eliberare, o eliberare de extravaganta risipă de resurse, o eliberare de iluzia psihică, o eliberare de aroganță și egoism, căroara în mod inevitabil le dă naștere puterea?

Lipsită de imperiu, dar nu și de teritoriul în care măreția britanică a prins rădăcini și a crescut, Anglia este liberă, așa cum nu a fost de secole, să-și închine principalele ei energii cultivării acestui sol fertil. Sursele măreției britanice se află și s-au aflat

Senatorul Fulbright

întotdeauna în Anglia. Nu în imperiu și nici chiar pe mări, ci mai degrabă în viața și istoria Angliei. Poporul britanic a creat o mare literatură, a dat naștere revoluției industriale și și-a dezvoltat extraordinarul său talent de guvernare. Anglia a lăsat o mare moștenire unei bune părți a lumii, moștenirea propriei sale experiențe în domeniul guvernării constituționale, al evoluției pașnice și al acomodării ordinate a diferitelor interese în cadrul unor societăți. Numeroase țări, inclusiv propria mea țară, au urmat exemplul britanic. Unele au dat greș și altele au reușit. Dar nici una nu a atins un nivel care să depășească modelul însuși.

Imperiile apar și dispar, dar influența politică a Angliei asupra lumii rămîne. Este o moștenire trainică de care poporul britanic are toate motivele să fie mîndru. După ce flotele și bazele vor fi fost desființate, vor rămîne — la est de Suez ca și la nord și sud și vest de acest punct — ceva mult mai valoros și mai durabil: moștenirea ideilor britanice pe care alte națiuni le-au găsit demne de imitat.

Înzestrați cu aceleași idei, englezii se află în situația de a le aplica din nou în propria lor societate. Dacă, și în ce fel, englezii o vor face, dacă ele vor fi aplicate numai în Anglia sau în cadrul unei Europe unite, nici un străin nu-și poate permite să prevadă. Dar — lucru de care sînt sigur ca americanii care cunosc de multă vreme Anglia — este că poporul britanic posedă mijloacele morale și intelectuale de a realiza o viață bună, mai bună decât aceea pe care a avut-o și, făcînd acest lucru, el va oferi un nou exemplu lumii.

Unele persoane influente din America disprețuiesc rolul de a oferi exemple, considerînd că nu este demn de o mare națiune. Dar, după părerea mea, acela care poate da un exemplu atrăgător face probabil cel mai mare serviciu — după toate probabilitățile cu efecte bune și cu toate șansele de a nu avea un caracter corupător — pe care un popor îl poate face altuia. Recomand propriei mele țări acest exemplu, cu mai multă însuflețire chiar decât îl recomand altora.

INTERNATIONAL
Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

FORȚA LUI ROBERT KENNEDY

DIN PRIMUL moment cînd senatorul Robert Kennedy a sugerat că ar putea să candideze pentru președinție, sprijinitorii senatorului Eugene McCarthy, care numai cu cîteva ore înainte salutaseră strălucita sa victorie în New Hampshire, au început să dea înapoi. Membrii de frunte ai organizației lui McCarthy din regiunea vitală a Californiei au făcut cunoscut că așteaptă doar un semn pentru a-și transfera lealitatea spre Kennedy. Un lider favorabil lui McCarthy, care miercuri declarase că va rămîne veșnic alături de el, făcea vineri seara aluzii că ar putea trece de partea lui Kennedy. Chiar și membri ai personalului lui McCarthy declarau că, mai devreme sau mai tîrziu, va trebui să se ajungă la un aranjament cu Kennedy.

Pe scurt, deși reprezintă în mod incontestabil în ochii democraților anti-Johnson figura cea mai eroică dintre cei doi, McCarthy este scos din luptă de forța lui Kennedy. Cu toată lipsa sa de finețe și de spirit, a felului în care și-a anunțat în cele din urmă candidatura, Kennedy are ceea ce McCarthy nu are și nu va avea niciodată: un sprijin suficient de mare în partidul democrat pentru a-l răsturna eventual pe președinte.

De fapt, în ultimele cîteva zile, Bobby Kennedy s-a prezentat în cea mai proastă postură a sa de om politic. Proprii săi locotenenți admit că, dacă el ar fi așteptat doar cîteva zile în plus pentru a-l lăsa pe McCarthy să savureze bucuria victoriei sale din New Hampshire, candidatura sa ar fi avut implicații mai puțin corosive. În plus, un om politic mai îndemnat în relațiile cu egalii săi decât este Kennedy ar fi căutat cel puțin să ajungă anterior la o înțelegere cu McCarthy. Dar înțelegerea de 20 de minute care a avut loc între cei doi nu a dus la nimic, ea constînd în mare măsură din pauze stînjenitoare, în cursul cărora nici unul din ei nu a vorbit. Kennedy l-a informat brutal pe McCarthy că el ar avea posibilitatea să smulgă desemnarea președintelui Johnson (subînțelegînd că McCarthy nu ar fi în măsură să o facă). În afară de faptul că l-a infuriat pe McCarthy, această performanță a înfuriat în mod deosebit și cercul reformatorilor democrați de nuanță Steven-son din New York, care oricum nu au avut vreodată încredere în Kennedy și care i-au furnizat lui McCarthy sfaturile și fondurile necesare. Mult mai supărătoare pentru Kennedy personal este

dezamăgirea amară nutrită de miile de studenți care au activat pentru McCarthy în New Hampshire și care îl consideră acum pe Kennedy drept un oportunist lipsit de scrupule. Aceștia îi se vor alătura liberalii „anti-Bobby“, care îi vor rămâne credincioși lui McCarthy, indiferent de realitățile puterii politice.

Unii membri ai mașinii democratice din Oregon înclinau însă spre Kennedy chiar înainte de declarația sa. Cu puțin înainte de alegerile preliminare din New Hampshire, Kennedy primise o telegramă confidențială de la președintele partidului din statul Oregon, Ed Fadelley, senatorul statului, care îi cerea să candideze acolo împotriva președintelui Johnson.

În toate statele există elemente democratice care nu îl privesc pe McCarthy drept un rival serios dar care ar cîntări serios o candidatură a lui Kennedy. Organizația democratică din Ohio reprezintă un exemplu. Deși angajată față de Johnson, ea s-ar gândi în mod serios să treacă de partea lui Kennedy — dar nu a lui McCarthy — în cazul în care ar constata că președintele are toate șansele să piardă. La fel, democrații din Michigan erau cu Johnson, împotriva lui McCarthy, dar acum, cînd pe scenă a apărut Kennedy, încep să oscileze.

Acești convertiți de partea lui Kennedy sînt mai degrabă potențiali decît reali. De fapt, o analiză serioasă, efectuată cu puțin înainte de alegerile preliminare din New Hampshire, de către Steve Smith, cumnatul lui Kennedy și

organizatorul campaniei electorale a familiei, a arătat că Johnson dispune de un număr de voturi cu mult mai mare decît cele 1312 necesare pentru a fi desemnat la Chicago. În consecință, la nesfîrșitele consfătuiri strategice ale cercului lui Kennedy — care au avut loc săptămîna trecută la New York și la Washington — s-a stabilit că acești delegați „siguri“ în favoarea lui Johnson ar putea fi atrași numai printr-o serie de victorii asupra președintelui în alegerile preliminare, inclusiv o victorie în alegerile preliminare din California, la 4 iunie. Aceasta a exclus orice strategie conciliatorie de sprijinire a lui McCarthy în alegerile preliminare, căruia să i se ia apoi locul în incinta Convenției. La fel, strategii lui Kennedy consideră că acesta nu-și poate permite să adopte o atitudine de gentleman și să se mențină în afara statelor în care au loc alegerile preliminare la care participă McCarthy.

Rezultatul acestor consfătuiri strategice este că Kennedy are astăzi mai puțini prieteni și mai mulți dușmani decît cu o săptămîină în urmă și că imaginea lui „Bobby cel rău“ întunece imaginea lui „Bobby cel bun“. Dar, datorită potențialului forței lui Kennedy, el are de asemenea șansa să creeze un eveniment istoric în politica americană, smulgînd desemnarea unui președinte în funcțiune, posibilitate care nu exista înainte de declarația de candidatură.

Rowland EVANS
Robert NOVAK

— Nu fi laș! Mai încearcă o dată!...

(Din International Herald Tribune)

Art Buchwald

Prietenul la nevoie se cunoaște

Îndată după ce a cîștigat 42 la sută din voturi în New Hampshire, senatorul Eugene McCarthy a fost chemat la telefon de Robert Kennedy.

— Victoria e a noastră! i-a spus Bobby.

— Cum așa? a întrebat McCarthy.

— Le-am făcut-o, Gene, și vreau să-ți spun că nu voi uita niciodată rolul pe care l-ai jucat.

— O, îți mulțumesc, Bobby.

— Nu-mi mulțumii, Ethel (soția lui Robert Kennedy — n.t.) și cu mine stăteam în salon reconsiderînd situația și deodată Ethel s-a întors spre mine și mi-a spus: „De ce nu-l chemi la telefon pe Gene McCarthy? N-ai vorbit de multă vreme cu el“. Reconsiderînd situația, mi-am dat seama că avea dreptate. Am pus deci mîna pe telefon și iată-mă.

— Îmi face plăcere să-ți aud vocea, Bobby, i-a răspuns McCarthy.

— Nu atît cît mă bucur eu să te aud, Gene. Ce planuri ai acum?

— Mă gindeam să candidez în alegerile preliminare din Wisconsin, Oregon, Oklahoma, Dakota de sud...

— Bună idee, Gene, știam că Ethel nu are dreptate.

— Cum adică Ethel nu are dreptate?

— Spunea că ai o mină tare obosită și era de părere că te resimți după încordarea alegerilor preliminare. Eu i-am spus însă că ești sănătos tun pentru un om de vîrsta ta și că nu vei voi să renunți acum. Probabil că reflectoarele de la televiziune te-au făcut să arăți atît de rău.

— Nu sînt de loc obosit, Bobby. De fapt mă simt chiar plin de entuziasm și energie. Sînt convins că-l pot înfrînge pe Johnson la Convenția din august.

— Așadar, asta e părerea ta?

— Aș mai vrea să știu, Bobby, că dacă reușesc, vei putea să fii ministrul meu de justiție.

— Drăguț din partea ta. Să fim însă serioși, Gene. Dacă încerci să obții desemnarea după apariția ta la New Hampshire, oamenii te vor acuza că ești oportunist și lipsit de scrupule. Te vor acuza de asemenea că scindezi partidul. N-aș vrea ca lumea să spună asemenea lucruri despre tine.

— Nici eu n-aș vrea ca lumea să vorbească așa.

— Cei din preajma mea au reconsiderat situația pentru a vedea ce putem face ca să te ajutăm și cred că am găsit o soluție. Dacă eu voi candida în alegerile preliminare ca o perdea de fum pentru tine, voi atrage asupra mea toate fulgerele.

— Dar, Bobby, aș fi vrut să candidez în alegerile preliminare.

— Gene, nu te oblig să faci un lucru pe care nu dorești să-l faci. Să nu ți se pară cumva că ingenunchez în fața ta să-ți cersesc să te dai de o parte.

— Nu trebuie să te enfurii, Bobby.

— Cine se enfurie? Spun doar că, dacă sînt destul de bărbat ca să-mi reconsider situația, ar trebui să ai înțelesul simț să o reconsideri și tu pe a ta.

— Am s-o reconsider dacă vrei tu. Dorește totuși să candidez.

— I-am spus lui Ethel că nu are nici un sens să te chem la telefon. Ar fi trebuit ca în primul rînd să reconsider ideea de a te chema la telefon.

(Din International Herald Tribune)

Le Monde

PARIS

RETRAGEREA LUI ROCKEFELLER

GEORGE ROMNEY renunțase în ajunul primei etape. Nelson Rockefeller abandonează chiar în momentul în care augurii îi erau favorabili. Richard Nixon se îndreaptă deci fără obstacole spre „desemnarea” republicană, pe care, cu excepția unor incidente de parcurs imposibil de prevăzut, o va primi într-un fotoliu la convenția republicană care se va întruni la începutul lunii august la Miami Beach.

În 1964, partidul republican era sfișiat de curente opuse. În fața lui Barry Goldwater și a rivalilor săi nefericiți, partidul democrat forma un bloc în jurul succesului lui John F. Kennedy. Azi, situația s-a schimbat: calm deplin în rândul republicanilor, furtună la democrați. Cum se explică acest contrast? Ce ne promite el pentru alegerile prezidențiale din noiembrie?

Desistarea guvernatorului Rockefeller va fi atribuită fără îndoială unor motive ascunse. Poate că nu avea posibilitatea să spună totul (de luni de zile, insinuări larg răspindite puneau din nou pe tapet problemele, reale sau născocite, ale vieții sale particulare)? Dar în esență declarațiile cu care și-a justificat retragerea sînt destul de verosimile și destul de explicite pentru a descuraja speculațiile prea imaginative. În ciuda presiunii numeroșilor săi pri-

teni politici, Rockefeller a cîntărit în mod lucid șansele sale de a-l învinge pe Richard Nixon și a constatat că erau prea slabe pentru a merita efortul de a consimți.

Aceasta înseamnă oare că el și-a spus ultimul cuvînt? În mod vizibil nu, de vreme ce a anunțat că, în săptămînile următoare, își va expune opiniile politice asupra problemelor actuale. În consecință, el nu a renunțat să influențeze orientarea partidului său, chiar să joace un rol activ în această orientare dacă republicanii revin la putere. Un Rockefeller care se dă de o parte pentru a doua oară în fața lui Nixon, și de data aceasta de bună voie, la momentul oportun, s-ar putea spune, își rezervă dreptul de a „servi” în politica înaltă. Alăturîndu-se cu anticipație opțiunii pe care o va face convenția, el îl scutește pe viitorul candidat al partidului republican să apară drept omul unei fracțiuni. Sîntem departe de marea excomunicare pronunțată în 1964 de „Rocky” împotriva lui Goldwater — excomunicare pentru care a plătit poate acum restanțele.

Hotărîrea guvernatorului statului New York, intervenind după cea a guvernatorului statului Michigan, marchează desigur o cotitură în istoria electorală americană. Pînă atunci se obișnuia să te arunci cu capul înainte în meleu și să te lași în seama „gloarioasei incertitudini” a sportului electoral. Aceasta costă uneori foarte scump, desigur în bani, dar și în iluzii și speranțe spulberate. În 1968, cel puțin în tabăra republicană, oamenii încep prin a-și face socotelile și a examina lucrurile foarte atent: sondajele preelectorale domină sau cel puțin îngredesc ambițiile.

Lucrul interesant este că, în actualul stadiu al competiției, oracolul sondajelor devine și el determinant, deși validitatea lor e supusă unor puternice oscilații. Sondajele impresionează totuși notabilitățile locale, care nu vor să se pună la remorca unui înfrînt virtual. Trebuie oare să deducem că sondajele pot face azi ceea ce au desfăcut ieri? Că Rockefeller, chiar și inactiv, ar pu-

tea să se „redreseze” în focul campaniei dacă Nixon și-ar pierde suflul fugînd singur? Ronald Reagan își bazează strategia atentistă pe un calcul de acest gen. Pentru moment, calculul pare destul de utopic.

Democrații trebuie oare să se bucure sau să fie nemulțumiți de faptul că aspirațiile lui Nixon au cîmp liber? Nici ei singuri nu știu. Cert este că disensiunile lor vor monopoliza atenția publică, în timp ce campania pentru „desemnarea” republicană își pierde brusc caracterul spectaculos. Aceasta constituie un important atu publicitar care, pentru un partid majoritar, ar putea să compenseze eventualele neplăceri provocate de înfruntarea Johnson—Kennedy—McCarthy.

REVOLUTION africaine

ALGER

PĂTRUNDEREA SPRE NORD

Autorul articolului de mai jos, profesorul IMMANUEL WALLERSTEIN, sociolog american și autor al mai multor lucrări importante asupra Africii (dintre care cea mai recentă se intitulează: „Africa, politicile unității”) este unul dintre observatorii cei mai informați în problemele continentului african.

ÎN 1960, anul Africii, s-a vorbit despre presiunea eruptivă a naționalismului african. Faptul era explicat prin aceea că mișcările naționaliste africane păreau să fi apărut și să fi înregistrat succese într-o ordine cronologică, mai mult sau mai puțin legată de o orientare geografică: de la nord-vest spre centru-vest (sau vestul ecuatorial), apoi de la est spre centru. Sudul Africii părea să fie ultimul care avea să se răscolească, deși nu într-un viitor prea apropiat. De fapt, la cea de-a doua conferință a popoarelor africane, întrunită în ianuarie 1960 la Tunis, delegații au fixat anul 1963 ca ultim termen pentru eliberarea întregii Africi. Dacă unii comentatori i-au considerat ca fiind prea optimiști, prea puțini dintre ei i-au găsit absurzi.

De altfel, pe măsură ce timpul trecea, evenimentele păreau să confirme previziunile din 1960. Unele dintre bastioanele inexpugnabile ale opoziției față de eliberarea Africii, au căzut: Congo belgian în 1960, Algeria în 1962, Kenya în 1963.

Cînd Organizația Unității Africane (O.U.A.) a creat, cu prilejul adunării sale constitutive de la Addis Abeba, din mai 1963, Comitetul de eliberare africană, cu intenția de a sprijini eliberarea totală a Africii de Sud, optimismul continuă să se manifeste. În 1963, eforturile comune ale membrilor O.U.A. au determinat expulzarea Africii de Sud

O conferință de presă apreciată de ziariștii americani drept „o lovitură de teatru”: Nelson Rockefeller își anunță intenția de a se retrage din cursa pentru președinție

(și a Portugaliei) dintr-o serie de organizații internaționale.

Dar, începând din 1963, pare să fi venit timpul refluxului. Jan Smith a proclamat independența Rhodesiei de sud la 11 noiembrie 1965 și, în ciuda dificultăților provocate de un boicot economic numai pe jumătate efectiv și a imposibilității de a obține recunoașterea opiniei publice internaționale, Rhodesia continuă să se afle în același punct. Curtea Internațională de Justiție a acordat Africii de Sud, în 1966, o încurajare neașteptată, refuzând să se pronunțe asupra problemei sud-vestului african. Încă de la începutul anului 1967, ambasadorul ei în Statele Unite a anunțat cu mândrie că între cele două țări comerțul sporește în mod continuu.

Immanuel Wallerstein

La 10 ianuarie, Africa de Sud a primit prima vizită oficială a unui ministru negru, Leabra Jonathan din Lesotho, om a cărui campanie electorală fusese finanțată în parte de fonduri provenite din Africa de Sud. Aceeași țară a primit și delegații din Botswana și din Malawi iar aceasta din urmă a anunțat că va stabili relații diplomatice cu Pretoria.

Între timp, oamenii de afaceri americani au recăpătat încredere în viitorul Africii de Sud. În momentul de față, investițiile americane sînt evaluate, de autoritățile sud-africane, la 500—600 milioane dolari. În martie, Henry Ford II a efectuat prima sa călătorie în această țară. Robert Gardiner, secretarul executiv al Comisiei Economice pentru Africa a O.N.U., a sugerat ca Africa de Sud să fie invitată să reintre în C.E.A., de unde fusese expulzată în 1963. Primul ministru Jonathan a insistat de curind asupra ideii creării unei Comunități economice a albilor și a negrilor iar Pretoria s-a arătat dispusă să furnizeze sprijin tehnic statelor africane independente.

În interior, regimul sud-african are o armată și poliție bine înzestrate, disciplinate și masiv finanțate. Vechiul antagonism între comunitățile engleză și afrikander s-a atenuat simțitor în cursul ultimilor ani; astăzi, pot fi găsiți mai mulți militanți ai opoziției față de apartheid printre albi afrikanderi decît printre cei de descendență engleză. Numeroși intelectuali din opoziție au emigrat de peste zece ani, ma-

ioritatea de bună voie. Ceilalți au fost împiedicați să plece prin folosirea unui mecanism simplu: au fost băgați în închisoare sau „reținuți”, și, după o trecere prin închisorile sud-africane, li se oferea, dacă acceptau, „un permis de plecare”, implicînd un exil pe viață. Pentru africani și celelalte elemente nealbe, metodele de represiune — forță brută, închisoare, operațiuni minuțioase de control, sistem de spionaj intensiv — s-au dovedit eficace. Rezistența se găsește, în momentul de față, în profundă ilegalitate.

Astăzi, problema cea mai importantă care se ridică este de a ști ce anume prevestește această situație într-un viitor destul de apropiat. Pare clar că Africa de Sud va acționa în mod simultan în cîteva direcții, pentru a-și consolida noile terenuri de acțiune în Africa independentă.

1. Ea va da amploare politicii de creare a „bantustanelor” pe propriul său teritoriu. Cînd, în 1963, a fost înființată „Administrația separată” a Transkei, această măsură a fost considerată ca o barieră în fața dezastrului, ca pregătind calea pentru o ultimă împărțire, întrucît presiunea devenea prea mare. Astăzi, aceste „bantustane” pot fi considerate ca structuri care nu numai că îi divizează pe africanii înșiși, dar aduc și un număr apreciabil de voturi în organizații de felul Comisiei Economice pentru Africa. La 21 martie, Pretoria a anunțat crearea unui „bantustan” la Omurbaland (Africa de sud-vest).

2. Africa de sud va căuta să-și consolideze relațiile de vecinătate cu statele controlate de coloni albi. Aceasta va implica, între altele, ridicarea totală a boicotului la adresa Rhodesiei de sud.

3. O privire aruncată pe hartă ne arată că Africa de Sud și prietenii săi (Lesotho, Botswana, Malawi, Rhodesia de sud, Angola și Mozambic) formează un bloc neîntrerupt. Imediat la nord se întinde centura celor trei țări care formează partea de mijloc a Africii: Congo-Kinshasa, Zambia și Tanzania. În momentul de față, aceste trei țări practică o politică omogenă și sînt aliate pe plan economic și militar, formînd principala barieră în calea expansiunii diplomatice spre nord a Africii de Sud. Africa de Sud a încercat prima oară să efectueze o străpungere, acordînd un sprijin substanțial lui Moise Chombe în Congo. Începînd din 1962—1964, Angola a constituit un refugiu pentru forțele katangheze ale lui Chombe; de la mijlocul anului 1964 la sfîrșitul anului 1965, în timp ce Chombe era la putere, sud-africanii și sud-rhodesienii au fost aceia care au recrutat o bună parte dintre mercenarii pe care acesta i-a folosit pentru a înăbuși rebeliunile. De cînd generalul Joseph Mobutu a preluat puterea la începutul anului 1966, Congo urmează o politică antisud-africană, debarasîndu-se de mercenarii sud-africani.

Lovitura eșuată a maiorului Schramme și a bandeii sale de mercenari, din iulie 1967, inițiată cu scopul de a stabili controlul asupra cîtorva puncte din Congo, a reprezentat un semn al agoniei încercărilor lor de a se menține în această țară.

Graba cu care Mobutu a lipsit guvernul congolez de ajutorul albilor din Africa de Sud a fost aprobată cu tărie de președintele Julius Nyerere al Tanzaniei și de președintele Kenneth Kaunda al Zambiei, aprobare reflectată și de faptul că aceștia au acceptat invitația de a vizita Kinshasa la 30 iunie 1966.

reflector

CONFERINȚA PARTIDELOR PROGRESISTE DIN ȚĂRILE MEDITERANEENE

Referindu-se la apropiata conferință a partidelor progresiste din țările Mediteranei, agenția algeriană de presă „Algérie Presse Service” (A.P.S.) scrie într-unul din comentariile sale: „La 9 aprilie se va deschide la Roma conferința partidelor progresiste anti-imperialiste, care va reuni circa 20 de partide și mișcări progresiste din țările bazinului mediteraneeen. Tema principală a conferinței se referă la problemele lichidării imperialismului în Mediterana, care constituie o adevărată amenințare pentru statele din această zonă”. În articol se arată că interesele strategice ale Pentagonului în această regiune „sînt concretizate prin prezența Flotei a șasea americane, cu cei 25 000 de oameni ai săi, prin 150 de nave de război și 200 de avioane cu reacție, prin activitatea C.I.A. și bazelor militare ale N.A.T.O., care se dezvoltă și se echipează pe zi ce trece. Amenințarea care vizează serios statele progresiste ale Mediteranei s-a agravat și mai mult în ultimele luni, mai ales după ce N.A.T.O. a hotărît crearea «forțelor multinaționale de intervenție militară», special concepute pentru războaiele locale. Pentagonul le denumește «riposte flexibile», în timp ce, în realitate, e vorba de forțe agresive, gata să înăbușe orice mișcare populară, motivînd aceasta prin «restabilirea ordinii»”.

După ce subliniază că teoria „ripostelor flexibile” își găsește astăzi expresia într-o serie de agresiuni imperialiste, A.P.S. scrie că, în fața acestor activități, „o serie de partide progresiste din țările riverane Mediteranei au înțeles necesitatea stringerii rîndurilor și a concretizării unor acțiuni comune. O platformă comună de acțiuni antiimperialiste, care să țină seama de autonomia politică a fiecărui partid și de condițiile specifice luptei fiecăruia dintre ele, este acum pe deplin realizabilă, întrucît interesele politice și strategice ale tuturor acestor partide sînt mai mult decît asemănătoare”.

Referindu-se în continuare la penetrația economică americană în zona Mediteranei, articolul arată: „Eminenți economiști au prezis că, pînă în 1980, avînd în vedere ritmul investițiilor americane în Europa mediteraneeană, industria cu capital american în Europa occidentală va ocupa locul trei. În ciuda restricțiilor economice prevăzute de «planul Johnson» pentru salvarea dolarului, pericolul persistă întrucît autoritățile americane au sperat întotdeauna — și în bună parte au și reușit — să facă investiții masive în sectoare dinamice și de viitor, cum este, de exemplu, sectorul electronic. De aceea lupta adevărată apare uneori astăzi mai mult tehnologică decît militară”.

„F.L.N. din Algeria — scrie în continuare A.P.S. — a luat parte activă la pregătirea viitoarei conferințe. Ideea de bază a liniei politice algeriene se inserie în cadrul luptei anti-imperialiste, la scara strategiei imperialiste însăși, adică la scara mondială. Iată de ce, conchide comentariul, F.L.N. nu-și va precupeți eforturile pentru asigurarea succesului acestei conferințe, care este înainte de toate o întrunire a forțelor politice progresiste, iubitoare de pace, libertate și progres social”.

(După Algérie Presse Service)

De atunci încoace, cei trei lideri au încercat să consolideze frontul împotriva Africii de sud, organizând mai multe întâlniri între zece țări independente (Congo-Kinshasa, Zambia, Tanzania, Kenya, Uganda, Etiopia, Sudan, Burundi, Congo-Brazzaville și Republica Africa Centrală). Acest grup, care nu are încă o denumire, a și semnat în mod secret un pact de asistență militară.

Este de la sine înțeles că Africa de sud caută să zdrobească centura formată din Congo-Zambia-Tanzania. Dacă ea ar putea contribui la aducerea la putere a unor guverne care să stabilească legături cu Africa de sud și care să nu mai acorde refugiu mișcărilor de eliberare africană (care sînt astăzi instalate, aproape toate, în aceste trei țări), ea și-ar putea deschide o nouă cale spre nord. Dar va putea ea realiza aceasta?

Immanuel WALLERSTEIN

Siempre!

CIUDAD DE MEXICO

COMERȚUL INTERNATİONAL ȘI EFORTUL PROPRIU

LA CEA DE-A DOUA Conferință pentru comerț și dezvoltare de la New Delhi s-au auzit glasuri care indică o neînțelegere din partea unor mari puteri față de cererile țărilor în curs de dezvoltare. Vorbitorii din S.U.A. și Anglia s-au opus propunerilor „lumii a treia” ca țările industrializate să faciliteze accesul produselor manufacturate și semifabricate ale țărilor în curs de dezvoltare pe piețele lor interne.

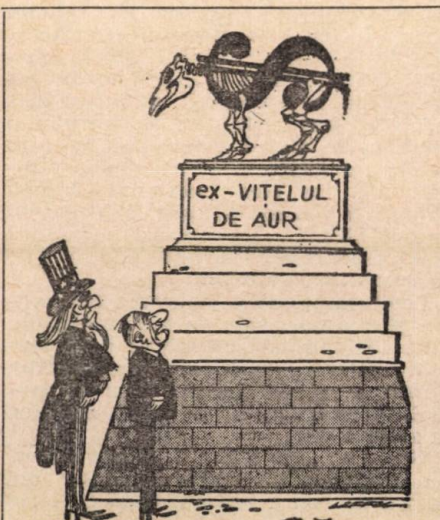
Este evident că Anglia și S.U.A. trec prin momente pline de greutate economică. Devalorizarea lirei sterline, deficitul balanței de plăți al economiei nord-americane sînt simptome clare ale acestor dificultăți. Trebuie amintit însă că niciodată nu s-a pus problema ca prin programul de la Tenquemada (la Tenquemada, Chile, a avut loc o reuniune a experților din țările latino-americane, preliminară conferinței celor „77” de la Alger) țările dezvoltate să facă o operațiune absurdă, anti-economică, din motive de caritate. Din contră, programul de cooperare pentru dezvoltare și comerț a fost conceput ca soluție a unei probleme serioase: căci, dacă țările în curs de dezvoltare continuă să rămână în această situație, iar cele cu o economie puternică să și monopolizeze progresele economice, se va ajunge ca la un moment dat să devină imposibil un dialog între un

grup și celălalt. Dacă țările slab dezvoltate pot cumpăra tot mai puțin, pentru ce se străduiesc țările industrializate să producă bunuri în cantități tot mai mari? Cine le va mai cumpăra?

Există teama că țările slabe, dezvoltându-se, s-ar transforma în concurenți sau, cel puțin, ar avea tot mai mică nevoie să cumpere din țările dezvoltate. Dar această teamă nu corespunde realității. Mexicul este una din țările în curs de dezvoltare care a obținut progrese nu prin „ajutorul” cuiva ci prin propriile eforturi. Diferite publicații nord-americane semnalează de mult timp absurditatea politicii de neîncredere față de Mexic în condițiile cînd realitatea arată că dezvoltarea acestuia îl face un partener comercial tot mai bun al S.U.A.

Acum cîțiva ani, Mexicul era exportator de materii prime, de fructe și produse de origine animală, dar trebuia să importe grâu, porumb și alte alimente, majoritatea lor din S.U.A. În prezent, Mexicul nu cumpără nici grâu, nici porumb; din contră, în anumite perioade a avut excedente pentru export. În afară de aceasta, el exportă tot mai multe produse manufacturate pe care înainte trebuia să le importe, în primul rînd, din S.U.A. Paralel, Mexicul și-a diversificat piețele sale externe, căutînd și alți parteneri. Prin aceasta, s-a diminuat comerțul cu S.U.A.? Din contră, a crescut; și au crescut, în primul rînd, importurile de produse industriale și bunuri de consum. În perspectivă se întrevide același fenomen. Pentru 1970, calculele nord-americane prevăd o creștere a importurilor S.U.A. din Mexic cu 30 la sută față de nivelul anului 1965 și, paralel cu aceasta, sporirea veniturilor S.U.A. pe seama investițiilor directe din Mexic.

Prin prisma acestor exemple, nu este suficient de ilustrativ ce înseamnă în realitate programele de la Tenquemada și Alger? Firește, pentru ca aceste programe să se realizeze este necesar ca țările în curs de dezvoltare să înceteze să se mai considere și să fie considerate ca cerșetori; numai în măsura în care vor putea să se dezvolte prin eforturi proprii, ele vor realiza programele menționate.

— Arată cam caraghios dolarul nostru fără „acoperirea-aur”...

(Din Le Canard Enchaîné)

Mohammed Hadji Ibrahim Egal

primul ministru al Republicii Somalia

La 5 iulie 1967, președintele Republicii Somalia, Abdirashid Ali Shermarke, l-a numit pe Mohammed Hadji Ibrahim Egal prim-ministru și ministru al afacerilor externe în noul guvern somalian.

Mohammed Hadji Ibrahim Egal s-a născut în anul 1928, la Hargeisa (Somalia de nord), într-o familie de funcționari. Și-a făcut studiile la școlile engleze locale. După terminarea studiilor intră în administrația țării (pe atunci colonia engleză Somaliland). În 1959 a fost numit ministru principal al coloniei, funcție consultativă pe lângă șeful administrației coloniale britanice.

Cînd colonia Somaliland obține independența (proclamată în iunie 1960), Mohammed Egal devine prim-ministru, iar după unirea acesteia cu Somalia franceză este numit ministru al apărării noii Republici. Între anii 1960 și 1964 ocupă postul de ministru al apărării în cabinetul Shermarke. În ultimii ani, Mohammed Egal nu a mai ocupat posturi guvernamentale, fiind numai deputat în Adunarea Națională.

Mohammed Egal se numără printre fondatorii partidului Congresul Național, al cărui prim secretar general a fost un timp. Ulterior a părăsit acest partid pentru a adera la Liga tinerilor somalieni, partidul aflat la putere.

După investirea sa în postul de prim-ministru, Mohammed Egal a declarat că în fața noului guvern stau sarcini importante, în special în ce privește dezvoltarea unei economii independente. Ca atare, a spus el, noul guvern a abordat de la început elaborarea planurilor pentru dezvoltarea economică și socială a țării. În legătură cu eforturile depuse pentru lichidarea rămîinerii în urmă a Somaliei, noul prim-ministru declara: „De rezultatele procesului de dezvoltare a unei economii independente depinde eliberarea țărilor africane de sub dependența colonială și neocolonială”. În programul noului guvern este inclusă și înfăptuirea unei reforme agrare. Primul ministru somalez a menționat totodată că o mare atenție va fi acordată extinderii exportului (în special exportul de banane, care constituie principala bogăție a țării).

În ce privește orientarea cabinetului său în planul politicii externe, primul ministru al Somaliei a afirmat cu diferite prilejuri atașamentul țării sale la cauza păcii și colaborării cu statele care respectă independența națională a Somaliei.

A. M.

„O PLĂCUTĂ OBLIGAȚIE“

Consider ca o foarte plăcută obligație pentru mine să mulțumesc pentru răspunsul ce ați binevoit a-mi da în nr. 11 al revistei din 7 martie 1968 sub titlul „Pod suspendat peste Bosfor“. Satisfacția mi-a fost cu atât mai mare cu cât la 16 martie problema a fost abordată și în coloanele „Scinteii“, sub titlul „Punte la Cornul de aur“. Dacă mi-ar fi îngăduit să mai exprim o dorință, atunci permiteți-mi a propune ca un subiect la rubrica „Reportaj pe glob“ să fie Istanbul, orașul și împrejurimile lui.

Grațian C. MARCUȘ
Zalău

AMINTIRI DESPRE GUVERNUL TAKE IONESCU

Relativ la precizarea asupra prim-ministrilor români dintre cele două războaie: câteva amintiri asupra guvernului Take Ionescu, din ianuarie 1922, una din cele mai scurte guverne (30 de zile), printre acestea înscriindu-se și guvernul gl. Averescu (Iași, 1917), general Văitoianu (Iași, 1918), general Coandă (1920), guvernul Știrbey (iunie 1927), guvernul Argetoianu (septembrie 1939), guvernul Gigurtu (iunie 1940), fără a mai pomeni de mini-ministerele de numai câteva zile: dr. Angelescu (decembrie 1933), G. G. Mironescu (iunie 1930) și gl. Argeșeanu (septembrie 1939).

Take Ionescu, șeful partidului conservator-democrat, era ministru de externe în cabinetul generalului Averescu când, urmărind să aducă la putere pe Ionel Brătianu, a provocat criza de guvern determinând retragerea generalului Averescu, al cărui loc l-a luat. Gestul a fost considerat în cercurile politice o felonie. Tensiunea era foarte accentuată. La 30 ianuarie 1922 (cer scuze dacă data nu este exactă, dar citez din memorie), guvernul Take Ionescu s-a prezentat în fața parlamentului, constituit în mare majoritate din partizanii premierului demisionat. Ședința a durat cinci ore. Tot guvernul era prezent pe banca ministerială, neîncăpătoare pentru marea număr de miniștri și subsecretari de stat apăruiți atunci pentru prima dată în politica României. Parcă îl văd pe Take Ionescu, mic de statură, strâns în redingota-i londoneză, cu eternu-i suris care disimula deopotrivă certitudini și nesiguranțe. La tribună s-au urcat pe rând cîteva oratori care i-au reproșat modul cum a venit la putere. Regizorul din umbră era ministrul de interne debarcat, C. Argetoianu. Cel din urmă a vorbit N. D. Cocea. Il aud și acum adresându-se lui Take Ionescu și negînd guvernului său orice sens politic. „Tara știe că se pregătește un guvern liberal. Nu ne e frică de ei: Să vină șobolanii!“ Primul ministru a rămas impasibil la toate atacurile. Nici un gest, nici un cuvînt. O perfectă imobilitate. Ceilalți

miniștri, la fel. Un fel de bancă ministerială de la muzeul Grévin. După ce discursurile s-au terminat, s-a trecut la vot — vot cu bile — asupra moșionii de neîncredere în guvern, fără ca premierul să fi cerut cuvîntul. Votul de blam (foarte rar întîlnit în politica românească) a fost masiv. Take Ionescu s-a ridicat și a pronunțat doar cîteva cuvinte: „Voi raporta M.S. Regelui, care va aviza“. Apoi, urmat de întregul convoi ministerial, și numai de el, a părăsit Camera. (Cîteva luni mai tîrziu avea să moară în Italia). Este relevantă atitudinea lui Titulescu în această împrejurare. El intrase în parlamentul conservator din 1911 ca partizan al lui Take Ionescu. Acesta i-a încredințat prima sa funcție politică în 1913. În guvernul Brătianu de la Iași, în 1917, Titulescu a intrat cu Take Ionescu. În guvernul Averescu, în care Take Ionescu era ministru de externe, Titulescu a intrat la finanțe, tot ca takist. Dar în guvernul Take Ionescu, Titulescu nu apare (la externe este Derussi, un diplomat de carieră), fiindcă nu a fost de acord cu acțiunea întreprinsă de șeful său și a votat contra lui.

Radu BUDIȘTEANU
București

ZAHARIA MOHIEDDIN

Toma Cristescu, București: Este adevărat că fostul vicepreședinte al R.A.U., Zaharia Mohieddin, era considerat succesorul desemnat al președintelui Nasser. După cum relatează însă un ziarist bine informat în problemele Orientului Mijlociu — Eric Rouleau de la „Le Monde“ — Mohieddin s-ar fi opus energic acestei desemnări și ar fi încercat chiar să se sinucidă la 9 iunie 1967 pentru a nu primi funcția de cea mai înaltă răspundere. Ofițer de carieră, provenind dintr-o familie de mari latifundiași, fostul vicepreședinte era socotit a fi un reprezentant al dreptei proamericane. Se spune că Mohieddin era unul dintre principalii adversari politici ai lui Ali Sabri, secretarul general al partidului de guvernământ.

PERSPECTIVE CIPRIOTE

Gh. Suru, Pitești: 1) Se întrevide totuși perspectiva unei reglementări de durată a conflictului intern din Cipru. Corespondenții de presă au relatat că liderii celor două comunități ar fi răspuns favorabil apelului secretarului general al O.N.U., U Thant, de a începe tratative. Se afirmă, de asemenea, că unul din liderii ciprioților turci, Denktash, s-ar fi întîlnit în două rînduri la Londra cu procurorul general al Republicii Cipru, Criton Tornarites, în timp ce, la Nicosia, președintele Makarios ar fi primit pe un alt lider al comunității turce; 2) Mandatul forțelor O.N.U. din Cipru expiră la 26 martie, dar Consiliul de Securitate a hotărît să-l prelungească cu încă trei luni.

CEI ZECE COPII AI LUI ROBERT KENNEDY

Corina Nedelcu, Craiova: Senatorul Robert Kennedy are 42 de ani și 10 copii în vîrstă de 1 la 16 ani. Fotografia ală-

turată îl înfățișează împreună cu întreaga familie. Soția sa, Ethel, o ține în brațe pe cea mai mică dintre cele șase fetețe.

ARME ATOMICE TACTICE

Laurențiu Stejar, Suceava: 1) Credem că faceți o confuzie. În știrile la care vă referiți era vorba despre arme atomice „tactice“ nu „clasice“. De la apariția armelor atomice, armamentul neatomic este denumit adesea și „clasic“. Arme atomice „tactice“ sînt considerate cele destinate a fi folosite pe cîmpul de luptă, spre deosebire de armele atomice „strategice“ concepute pentru a fi folosite împotriva populației marilor orașe. 2) Nici una dintre compozițiile prezentate nu a fost considerată corespunzătoare.

HIROȘIMA, AZI

Gavril Hedeș, comuna Budești, județul Bistrița-Năsăud și Traian Lăzărescu, Iași: Din cei 343 000 de locuitori ai Hiroșimei, bomba atomică a ucis pe loc 66 000 și a rănit 69 000. Construcțiile au fost distruse în proporție de 67 la sută. La Nagasaki (oraș de dimensiuni mai mici) au fost ucise 39 000 de persoane și rănite 25 000. Reconstrucția Hiroșimei a început aproape imediat după război. În 1950 a fost întocmit un plan de refacere a orașului. În 1960 avea 431 336 de locuitori. Este un oraș industrial (are fabrici de camioane și mașini-unelte, șantieri navale etc.). În prezent Hiroșima este considerată un oraș închinat păcii. Mai notăm că în 1947 a fost instituită la Hiroșima o Comisie pentru victimele bombei atomice care studiază efectele biologice ale radiațiilor. Cinci spitale de stat, printre care „spitalul bombei A“, și 40 de clinici particulare asigură asistență medicală gratuită celor atinși de radiații la 6 august 1945.

MORMÎNTUL LUI ALEXANDRU IOAN CUZA

Ion Cristoi, Anina, jud. Caraș-Severin: Alexandru Ioan Cuza a murit în exil, în Germania, în anul 1873. El a fost înmormîntat la mosia sa, Ruginoasa, din județul Iași.

PREVEDERI CONSTITUȚIONALE

Ilie Coman, Bacău: 1) Constituția R. S. Cehoslovace prevede că, în cazul demisiei președintelui, funcțiile acestuia trec — pînă la alegerea noului președinte — în sarcina guvernului. În acest interval, președintele guvernului îndeplinește funcția de comandant suprem al forțelor armate, iar prezidiul Adunării Naționale are dreptul să numească și să revocă miniștri. Constituția nu stabilește un termen anume pentru alegerea unui nou președinte de către Adunarea Națională. Pentru a fi ales, președintele trebuie să întrunească trei cincimi din voturile deputaților (180 de voturi). Sarcina convocării Adunării Naționale în acest scop revine guvernului. 2) Mercenarii internați provizoriu în Ruanda nu vor fi extrădați statului congolez. Președintele Mobutu a făcut cunoscut că renunță la cererea sa anterioară în acest sens, cu condiția ca statele din care acești mercenari sînt originari să garanteze că, după ce vor fi puși în libertate, ei nu se vor mai înapoia niciodată în Congo sau în vreun alt stat african.

PE TRASEUL EXCURSIEI

Florian Petrescu, Ploiești: O bună parte dintre orașele prin care veți trece cu prilejul excursiei au fost prezentate la rubrica „Reportaj pe glob“. Vă recomandăm să recitiți „Reconstrucția unui oraș milenar (Tașkent)“ din nr. 3/1967, „Mos-cova, momente și locuri istorice“, din nr. 17/1967, „Om și natură în steпа uzbekă“ din nr. 38/1967, „Noul Arbat“ din nr. 50/1967, „Sputnicul de lingă Baku“ din nr. 52/1967. Ar fi bine de asemenea să consultați colecția săptămînalului „Veac nou“.

Sever Luncan, Oradea: Maxima „scopul scuză mijloacele“ îi aparține lui Niccolò Machiavelli.

**DATE DESPRE
N. TITULESCU**

I. Ganea, Orașul Gh. Gheorghiu-Dej: Nicolae Titulescu a studiat la Facultatea de drept din Paris. Timp de peste trei decenii el a îmbinat activitatea de avocat cu aceea de profesor universitar de drept civil. Prima misiune diplomatică a lui Nicolae Titulescu a fost aceea de conducător al delegației române la Conferința de pace din 1919. În 1920 a fost numit ministru de finanțe; în iulie 1920 a condus Conferința de la Spa, unde s-a dezbătut problema reparațiilor datorate de Germania țărilor învingătoare. În aceeași perioadă a dus tratative în Belgia, Anglia și Franța. Din 1922 până în 1932 a fost ministru al României în Marea Britanie. În anul 1930 a fost ales președinte al Adunării Generale a Ligii Națiunilor, iar în 1931, încălcându-se tradiția, care nu îngăduia rechemarea aceleiași persoane la președinția Adunării, a fost reales. În octombrie 1932 a fost numit ministru al afacerilor străine, funcție pe care a acceptat-o numai după ce i s-au dat asigurări exprese că va rămâne multă vreme la conducerea acestui departament, indiferent de schimbarea guvernelor. El a îndeplinit-o până la 29 august 1936, când a fost îndepărtat din guvern.

**CALENDAR ELECTORAL
AMERICAN**

Mircea Dragu, Baia Mare: Pe lângă un nou președinte și un nou vicepreședinte, în Statele Unite urmează să mai fie aleși la 5 noiembrie 34 de senatori, 435 de membri ai Camerei Reprezentanților, 22 de guvernatori de state și un mare număr de oficialități ai statelor și locale. Iată și programul principalelor etape ale campaniei electorale:

2 aprilie — alegeri preliminare în Wisconsin;
23 aprilie — alegeri preliminare în Pennsylvania;
30 aprilie — alegeri preliminare în Massachusetts;
7 mai — alegeri preliminare în Alabama (numai partidul democrat);
7 mai — alegeri preliminare în Districtul Columbia (orașul Washington);
7 mai — alegeri preliminare în Indiana pentru desemnarea delegațiilor la convențiile din acest stat care, la rândul lor, desemnează pe delegații la convențiile naționale;
7 mai — alegeri preliminare în Ohio;
14 mai — alegeri preliminare în Nebraska și în Virginia de Vest;
28 mai — alegeri preliminare în Oregon și în Florida;
4 iunie — alegeri preliminare în California, New Jersey și Dakota de sud;
11 iunie — alegeri preliminare în Illinois;
18 iunie — alegeri preliminare în statul New York;
5 august — începe la Miami convenția națională a partidului republican;

26 august — începe la Chicago convenția națională a partidului democrat;

5 noiembrie — alegerile.
Între 23 aprilie și 5 octombrie vor mai avea loc 60 de alegeri preliminare în diverse state sau districte pentru desemnarea candidaților partidelor la funcțiile de senator, membru al Camerei Reprezentanților și, în unele cazuri, guvernator. În cinci state se vor ține în iunie convenții pentru desemnarea candidaților la aceste funcții, fără alegeri preliminare. După cum vedeți, este un program politic destul de încărcat și de încurcat.

**CITEVA ELEMENTE
DE ISTORIE**

Ion Alexandru Scărlătescu, Sibiu: 1) Actualul stat turc a fost creat după primul război mondial, deci după prăbușirea imperiului otoman. A început atunci o eră de progres și reconstrucție. La 29 octombrie 1923, printr-un amendament la constituție, Turcia a fost proclamată republică, iar Mustafa Kemal (Atatürk) a fost ales președinte. El a introdus o serie de reforme, dintre care cea mai importantă a fost laicizarea statului. O nouă constituție, adoptată la 6 decembrie 1934, a consfințit cuceririle democratice ale poporului turc. 2) Statul Izrael a fost proclamat la 14 mai 1948, îndată după încetarea mandatului britanic asupra Palestinei și după plecarea înaltului comisar britanic, Alan Cumingham. Cele cinci state arabe învecinate (Egiptul, Transiordania, Irakul, Siria și Libanul) au anunțat că forțele armate vor ocupa întreg teritoriul palestinian. La 20 mai, Organizația Națiunilor Unite a încredințat contelui Bernadotte misiunea de a media o reglementare pașnică. Forțele arabe au ocupat regiunile din sud și din est care nu se aflau încă sub controlul noului stat. La 11 iunie, Bernadotte a obținut o încetare a focului de patru săptămâni și a făcut propuneri de pace, respinse de ambele părți. Ostilitățile au reînceput în iulie. La 18 iulie, a intervenit o nouă încetare a focului. După asasinarea lui Bernadotte, la 17 septembrie, de către teroriști izraelieni, funcția de mediator a fost încredințată de O.N.U. americanului de culoare Ralph Bunche. Armistițiul a fost încheiat în repetate rânduri de ambele părți. La începutul anului 1949, Izraelul ocupase întregul deșert Neghev. Mediatorul a reușit să obțină semnarea unor acorduri de armistițiu separate (Izrael-Egipt la 24 februarie 1949, Izrael-Liban la 23 martie, Izrael-Transiordania la 3 aprilie, Izrael-Siria la 20 iulie). Guvernul irakian a consimțit să-și retragă trupele și să transfere zonele ocupate de ele Transiordaniei. În decembrie 1948, O.N.U. a numit o comisie de conciliere tripartită care să realizeze o reglementare finală și să stabilească un statut internațional pentru Ierusalim, dar toate eforturile acestei co-

misii au rămas infructuoase. În 1956, după naționalizarea Canalului de Suez de către Egipt, forțele armate izraeliene au ocupat peninsula Sinai. Organizația Națiunilor Unite a cerut Izraelului să-și retragă trupele de pe teritoriul egiptean. Guvernul izraelian a condiționat această retragere de instituirea unei forțe O.N.U. de ambele părți ale frontierei. Trupele O.N.U., numărând 4500 de oameni și comandate de generalul canadian Burns, și-au preluat misiunea în decembrie. Retragera trupelor izraeliene de pe teritoriile ocupate s-a încheiat abia în martie 1957.

„MINA ALBĂ”

Prof. Petre Găină, comuna Măgurele, județul Prahova: 1) Situația politică din Guatemala este extrem de confuză. Mișcarea de partizani, îndreptată împotriva guvernului reacționar, ia amploare. În același timp, organizația teroristă „Mina albă” și alte grupări clandestine de dreapta răpesc și ucid diverse persoane (cel puțin 1000 din iulie 1966 până în prezent, inclusiv cei doi ofițeri americani menționați de dv.) și încearcă să atribuie vina partizanilor. Nu mai departe decît săptămîna trecută a fost răpit arhiepiscopul Guatemalei, Mario Casariego. El a dispărut împreună cu automobilul în care se afla și cu șoferul acestuia. În timp ce se îndrepta de la reședința nuntului papal spre propriul său palat. Ca urmare a acestui fapt, guvernul a decretat „stare de asediu” pe întregul teritoriu al țării. Garanțiile constituționale erau suspendate încă din ianuarie, după uciderea celor doi ofițeri americani. În prezent, guvernarea Guatemalei este exercitată de armată. După 96 de ore de captivitate, arhiepiscopul a fost eliberat. Șeful poliției naționale, colonelul Manuel Sosa, a făcut cunoscut că răpirea a fost pusă la cale de „Mina albă”. Sint implicati și căutați de poliție Raul Lorenzana, șeful acestei organizații teroriste, și Roberto Alejo, fost candidat de dreapta la președinția Republicii. Casa în care a fost ținut arhiepiscopul aparține lui Carlos Cifuentes Diaz, ministru pe vremea juntei militare a lui Castillo Armas. 2) Ne bucură interesul pe care vi l-au suscitat seriarele „Asasinii prin-

tre noi”, „Camera 3 603” și „Is-toria bombei atomice”, precum și „Cronica secundară”. Vom reflecta la sugestiile dv.

Vasile C. Bejan, comuna Borca, județul Neamț: 1) Am reținut cu plăcere faptul că, în comuna dv., unde în 1967 „Lumea” venea numai în două exemplare, există acum, datorită dv., opt abonați. 2) Nu există nici o informație despre soarta colonelului Zbiri. 3) Submarinele „Dakar” și „Minerva” nu au mai fost găsite. 4) Toți însoțitorii lui Chombe au fost arestați pe aeroportul din Alger, dar o parte dintre ei au fost puși ulterior în libertate. Nu se știe încă de ce au preferat răpitorii lui Chombe să aterizeze în Algeria. 5) Notăm dorința dv. de a citi un articol despre actuala situație din Laos.

Radu Crișan, Galați: Naționalizarea anunțată de premierul Fidel Castro în discursul despre care am relatat în nr. 13/1968 a afectat 4300 de întreprinderi private, situate în marea lor majoritate la Havana și în împrejurimile ei.

Ioan Demeter Polyak, comuna Ilia, județul Hunedoara: Ne puteți scrie în legătură cu orice temă legată de preocupările revistei noastre. Vă vom răspunde și vom insera la „Poșta redacției” eventualele dv. contribuții la elucidarea unor probleme. Nu sîntem însă în măsură să vă furnizăm adrese pentru schimb de corespondență.

George Frățișă, Piatra Neamț: Drapelele care vă interesează au fost reproduse în „Almanahul Științei” pe anul 1967. Am notat că doriți să citiți un reportaj despre insulele Maldive.

I. C. Popescu, Arad: Nici una dintre cele două cărți nu a fost tradusă pînă în prezent în limba română.

Gheorghe Nica, București: „Soluția” dv. este, după cum v-am mai răspuns și cu alt prilej, lipsită de realism.

Ion P. Dinică, comuna Timboești, județul Vrancea: Vă mulțumim pentru caldele urări.

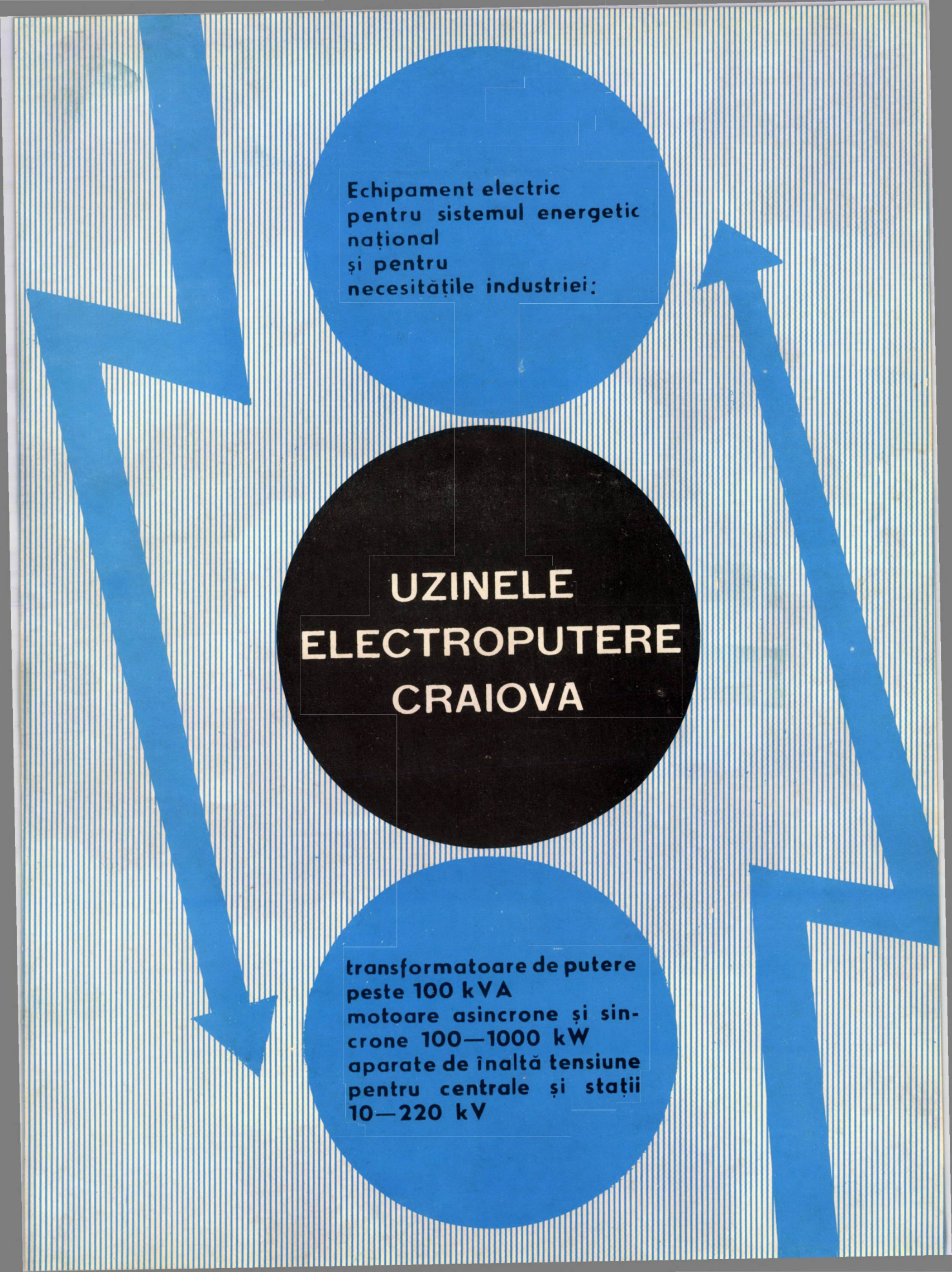
lumea

săptămînal de politică externă editat de
Uniunea Ziaristilor din Republica Socialistă România
Redactor-șef Ion Cârje

Redacția și administrația: București, Piața Științei 1
Telefon 17.60.10, Internațional 18.50.05. și 18.53.55
Telex 197

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Științei”

Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

**Echipament electric
pentru sistemul energetic
național
și pentru
necesitățile industriei:**

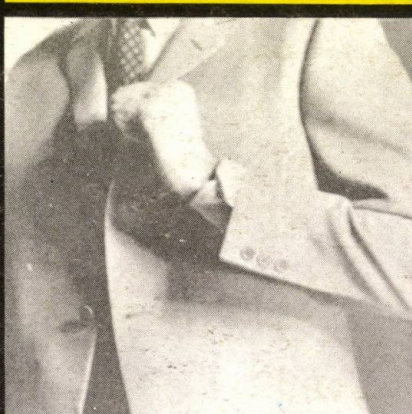
**UZINELE
ELECTROPUTERE
CRAIOVA**

**transformatoare de putere
peste 100 kVA
motoare asincrone și sin-
crone 100—1000 kW
aparate de înaltă tensiune
pentru centrale și stații
10—220 kV**

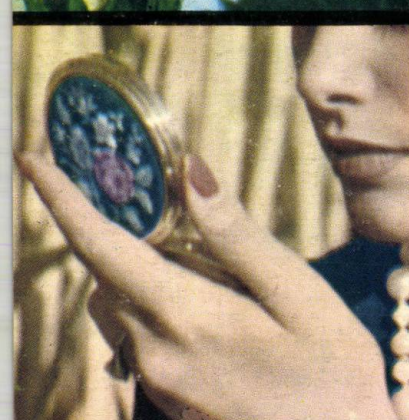
Primavara va invita la completarea garderobei dv. și vă recomandă:

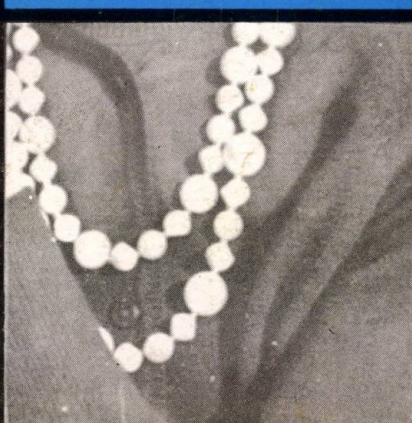
- Țesături imprimate din bumbac și fire tip bumbac: Mugur, Celeste, Pertina, Magnolia, Zina, Mihaela
- Impermeabile din tercot și novosin
- Rochii și taioare din jerse de import

- Rochii din cașă
- Pulovere, jachete, bluze, rochii, culori diverse, modele variate
- Cravate — mătase naturală — colorit modern

- Tricotaje din lână și bumbac pentru copii, bogat sortiment de modele diverse culori
- Costume, sacouri, pantaloni din țesături lână și lână în amestec cu fibre poliesterice

- Pantaloni scurți
- Pantaloni sport pentru femei, adolescenți
- Pantofi cu fețe de piele și talpă de cauciuc matrițat, pentru adolescenți

CONVORBIRI ROMÂNÔ — FINLANDEZE

**ÎN ANZI LA
„EL
TENIENTE”**

campania
prezidențială americană

**SUBSTRATUL
NOII
SURPRIZE**

**Ultimul articol
al lui
IURI
GAGARIN**

15

joi 4 aprilie
1968

lumea

Primirea de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului de Stat, a lui Bélaïd Abdessalam, ministrul industriei și energiei al Algeriei

Helsinki. Întâlnire între președintele Consiliului de Miniștri al României, Ion Gheorghe Maurer, și președintele Consiliului de Miniștri al Finlandei, Mauno Koivisto

lumea

Nr. 15 (232) 4 APRILIE 1968

sumar

2 SĂPTĂMÎNA în telegrame

ARTICOLE ȘI CORESPONDENȚE

- 4 *Correspondență din Helsinki. Într-un climat de prietenie și colaborare. Nicolae Ionescu*
- 5 *Sensuri pozitive reconfirmate. George Serafin*
- 6 *De ce nu mai candidează președintele Johnson. Felicia Antip*
- 8 *Correspondență din Praga. Procesul dezvoltării socialiste și politica externă. Ota Vaclavik*
- 9 *Bruxelles. Compoziție parlamentară instabilă. Dana Alexandru*
- 10 *Correspondență din Londra. Economia britanică: orizont incert. Richard Clements*
- 11 *Necesitatea dialogului european. Dr. Bruno Pittermann*
- 13 *Decalajul economic nu este un fenomen ireversibil. Ilie Șerbănescu*
- 14 *Correspondență din Budapesta, de la trimisul nostru. Preocupări economice ungare. Sergiu Verona*
- 18 *Un articol scris de IURI GAGARIN: Etapele cuceririi Cosmosului.*

INTERVIUL NOSTRU

- 9 *BELAID ABDESSALAM, ministrul industriei și energiei al Algeriei: Construcția economică și efortul propriu. Rodica Georgescu*

REPORTAJ PE GLOB

- 16 *În Anzi, la „El Teniente”. Eugen Pop*

CONTRAPUNCT

- 23 *Un președinte... doi președinți... trei președinți. Teodor Mazilu*
- 27 *Art Buchwald: A aflat ultimul*

CRONICA SECUNDARĂ

- 22 *martie 1968. Radu Cosașu*

SERIALE

- 20 *Kennedy: Cronica unei dinastii (5). Richard Whalen*
- 24 *Istoria bombei atomice (7) „Proiectul Manhattan. Leandro Castellani și Luciano Gigante*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

- 26—30 *Paris-Match, The New York Times, Le Monde, Jeune Afrique, Le Monde Diplomatique*

PROFIL

- 30 *LUDVIK SVOBODA, președintele R. S. Cehoslovace*

POȘTA REDACȚIEI (31—32)

În acest număr

Correspondență specială din Helsinki

CONVORBIRILE ROMÂNNO-FINLANDEZE

pag. 4

De ce nu mai candidează președintele Johnson

pag. 6

Ultimul articol al lui

IURI GAGARIN

Etapele cuceririi Cosmosului

În exclusivitate pentru „Lumea”

pag. 18

*De la trimisul nostru
în America Latină*

În Anzi la „El Teniente”

pag. 16

La rubrica „Puncte de vedere”

Robert Kennedy și Eugene McCarthy

despre

PROGRAMELE LOR ELECTORALE

pag. 26—27

săptămîna în telegrame

londra

TEORETIC ȘI PRACTIC

Nu numai presa conservatoare, ci și ziarele moderate ca „Times” pun la îndoială — în urma înfrîngerii partidului laburist înregistrată în alegerile parțiale de joi — capacitatea actualului guvern britanic de a conduce fără pînă la încheierea actualei legislaturi. Teoretic, scrie „Times”, guvernul mai păstrează speranța unei reabilitări o dată apărute efectele „binefăcătoare” ale devalorizării. Dar, adaugă ziarul, „practic este greu de crezut că poziția unui guvern — oricare ar fi el — sau a unui prim-ministru — oricine ar fi el — mai poate prospera, o dată pierdută încrederea alegătorilor”. Primul ministru britanic dispune numai de cîteva luni (pînă la întrunirea din toamnă a partidului laburist) pentru a-și restabili poziția în cadrul partidului și al guvernului. Dacă nu va reuși s-o facă, Harold Wilson va trebui să cedeze locul altuia. Deja magnatul presei, Cecil King (ale cărui ziare au mai mulți cititori decît Marea Britanie locuitori), s-a declarat deschis împotriva primului ministru, cerînd înlocuirea sa cu un nou „șef de orchestră”.

stockholm

AU RĂMAS DOAR NOUĂ...

Reuniți în capitala suedeză pentru a examina mijloacele de reînnoire a sistemului monetar interoccidental, cei zece mari bancheri ai lumii capitaliste (S.U.A., Anglia, Franța, R.F. a Germaniei, Japonia, Suedia, Canada, Italia, Belgia și Olanda) au constatat în cele din urmă existența unui dezechiliu în privința creării de drepturi speciale de tragere la Fondul Monetar Internațional. Franța a refuzat să semneze comunicatul final. De altfel, la sosirea în capitala Suediei, ministrul francez al economiei și finanțelor, Michel Debré, declarase că „este gata să participe la căutarea unei soluții globale și durabile, dar refuză să garanteze expediente tinzînd să mascheze dezechilibre fundamentale și să perpetueze privilegiile neechitabile”. Refuzul francez de a se asocia creării unui nou sistem mondial de lichidități este epilogul unor lungi negocieri monetare începute la Haga în 1966. Decizia Franței nu-i va împiedica însă pe cei nouă să

pună pe picioare, împreună cu Fondul Monetar Internațional noul sistem a cărui ratificare — conform unor surse apropiate de F.M.I. — va fi efectuată în iunie 1969.

buenos aires

CONFLICTE ECLEZIASTICE

Expulzarea din capitala argentiniană a patru preoți spanioli acuzați de „extremism” nu este — se afirmă în cercurile bine informate — decît un episod al luptei angajate de ierarhia ecleziastică din anumite țări latino-americane împotriva clerului de avangardă. Cei care i-au obligat pe cei patru preoți spanioli să se întoarcă la Madrid sînt tot aceia care l-au constrîns, în noiembrie 1967, pe monseniorul Podesta, episcopul unei diocese din Buenos Aires, să demisioneze. Incidentele au apărut o dată cu manifestarea unor tendințe renovatoare în cadrul bisericii catolice latino-americane și spaniole.

wellington

TREI REUNIUNI

Capitala Noii Zeelande găzduiește, între 2—5 aprilie, trei conferințe internaționale: S.E.A.T.O., A.N.Z.U.S. și reuniunea miniștrilor afacerilor externe ai celor șapte țări aliate în războiul din Vietnam (S.U.A., Vietnamul de sud, Australia, Noua Zeelandă, Coreea de sud, Filipine și Tailanda). Reprezentantul Statelor Unite, Dean Rusk, care a părăsit Washingtonul la 30 martie a companiat de purtătorul său de cuvînt Robert McCloskey, va profita de șederea la Wellington pentru a face colegilor săi o expunere amănunțită a situației vietnameze.

madrid

ÎNTRE „MIȘCARE” ȘI „OPUS DEI”

Lupta surdă dintre principalele forțe politice madrilene (reprezentanții Mișcării și „tehnocrații” organizației „Opus Dei”) s-a declanșat în mod public, în sala de ședințe a Cortesurilor spaniole, o dată cu anunțarea sistării de către par-

Teheran. La sosirea în capitala Iranului, Alexei Kosyghin, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., este întâmpinat de primul ministru Amir Abbas Hoveida

Membrii organizației „Tineretul în campania pentru dezarmarea nucleară” au organizat o demonstrație pe străzile Londrei pentru a protesta împotriva războiului dus de S.U.A. în Vietnam și împotriva asasinatelor politice din Rhodesia. Demonștranzii au trimis premierului Wilson o scrisoare în care își exprimă punctul lor de vedere

lament a importantei subvenții (circa 1 400 000 dolari) acordate de stat Universității „Opus Dei” din Navarra. „Atacul” împotriva Universității din Navarra, consideră observatorii, ilustrează sciziunea din sinul franchismului. Anumiți reprezentanți ai Mișcării caută să provoace o criză ministerială atacînd, prin intermediul Cortesurilor, guvernul, pe care-l consideră dominat de o echipă de „tehnocrați” ai „Opus Dei”. Incidentul din Cortesuri este primul de acest gen. Cele două grupări — se comentează la Madrid — vor continua însă să se înfrunte cu prilejul discuțiilor legate de cel de-al doilea plan de dezvoltare și de legea sindicală.

djakarta

ÎN CĂUTAREA AJUTORULUI FINANCIAR

După ce a funcționat un an în postul de președinte interimar, săptămîna trecută generalul Suharto a fost ales în unanimitate de parlamentul indonezian președinte plin al republicii (al doilea din istoria Indoneziei), retrăgîndu-i-se însă în mare parte puterile speciale de care se bucurase în perioada interimară. Soarta guvernului Suharto (președintele a fost ales pentru cinci ani) va depinde în mare măsură de rezolvarea

actualei situații critice economico-financiare. Renunțând la naționalizările începute de predecesorul său, generalul Suharto pare a-și pune speranțe în investițiile străine. Recent, douăsprezece bănci au fost autorizate să se instaleze la Djakarta. Noul președinte așteaptă ca țările occidentale, în special S.U.A. și Japonia, să-i furnizeze credite importante. Aceasta pare a fi și rațiunea grabnicei vizite — imediat după investire — la Tokio, ca și a celei pe care intenționează s-o facă, în câteva săptămâni, la Washington. Deocamdată, prima escală — japoneză — a eșuat. Vizita oficială a generalului Suharto la Tokio s-a terminat — spun agențiile de presă — „într-o notă discordantă”: președintele indonezian n-a reușit să obțină ajutorul financiar așteptat.

rio de janeiro

ÎNTOARCERE INOPINATĂ

Inopinata întoarcere a fostului președinte Juscelino Kubitschek dintr-o vizită în Statele Unite a produs surpriză în cercurile politice braziliene. Declarația acestuia că s-a întors din nevoia de... soare n-a convins pe nimeni. S-a remarcat însă coincidența acestui eveniment cu „manifestațiile organizate de mișcarea de opoziție”. „Frente ampla”, creată prin înțelegerea lui Carlos Lacerda, fostul guvernator al statului Guanabara, cu Juscelino Kubitschek. Această întoarcere ar fi motivată și de zvonurile ce circulă la Rio în legătură cu eventuala rechemare, în funcții oficiale, a unor personalități apropiate de fostul președinte, din dorința guvernului Costa e Silva de a realiza o „reconciliere națională”.

filton—toulouse

ÎNȚÂRZIERI LA „CONCORDE”

Primul zbor al avionului franco-britanic „Concorde”, prevăzut pentru 28 februarie, nu va avea loc înainte de luna septembrie. Întârzierea se datorează unor defecte de construcție. În orice caz, avansul față de aparatul supersonic american se menține: Boeing 2707 nu va vedea lumina zilei înainte de 1976 sau 1977.

În același timp însă — scrie presa franceză — tehnicienii de la Filton și Toulouse trebuie să rețină cuvintele ministrului britanic al tehnologiei, Stonehouse: „Dacă performanțele anunțate pe hirtie nu sînt respectate, Anglia se va retrage probabil din proiectul Concorde”. (Reacție explicabilă, spun unii, din moment ce costul final al aparatului — suportat de ambele țări — este considerabil: zece miliarde franci elvețieni).

paris

NOUL ȘEF DE STAT MAJOR

Consiliul de Miniștri al Franței a aprobat numirea generalului Michel Fourquet în funcția de șef al statului major al armatei franceze. El este succesorul generalului de armată Charles Ailleret, mort la 9 martie, într-un accident de avion în insula Réunion. Născut la 9 iunie 1914 la Bruxelles, politehnician, veteran al forțelor aeriene franceze, generalul Fourquet a comandat în timpul celui de-al doilea război mondial grupul de bombardiere „Lorraine”. Membru, în 1951, al delegației franceze în grupul militar permanent al N.A.T.O., ocupă între 1956—1958 postul

La Frankfurt (R.F.G.) au fost deschise recent sediile oficiilor O.N.T. și TAROM

de ministru al apărării în cabinetele Bourges-Maunoury, André Morice și Chaban-Delmas. Adjunct al amiralului Cabanier, șeful statului major al apărării, în 1958, Michel Fourquet intră în 1959 în statul major particular al generalului de Gaulle. În aprilie 1962, generalul Fourquet îl înlocuiește pe generalul Ailleret în postul de comandant suprem al forțelor armate din Algeria. La 12 iunie 1963 este numit secretar general al apărării naționale, iar în 1966 — delegat ministerial în probleme de armament,

posturi ce i-au permis o participare activă la toate marile hotărâri ce au orientat politica militară a Franței.

bonn

DEMISIA LUI LÜCKE

Sosind la Mosbach, orașel din valea Neckarului, unde trebuia să țină un discurs electoral, cancelarul Kiesinger a fost informat telefonic de demisia ministrului său de interne, Lücke. „Arhiteci” al marii coaliții, Lücke era partizan al introducerii sistemului electoral majoritar. P.S.D. se declarase de acord cu o asemenea reformă pentru alegerile din 1973 și, poate, chiar cu o reformă provizorie pentru alegerile din 1969. În ianuarie însă, conducătorii celor două partide au renunțat la orice reformă pentru viitoarele alegeri, dar se declarau de acord să prezinte guvernului „marii coaliții” un alt proiect de lege electorală. Congresul de la Nürnberg a ominat însă pentru 1970 ratificarea noului sistem de vot. De aici, demisia ministrului de interne, exponent al nemulțumirii, s-ar părea, mai largi a unei aripi conservatoare a creștin-democraților față de deciziile luate de social-democrați la Congresul de la Nürnberg.

Succesorul lui Paul Lücke este Ernst Benda, membru al Uniunii creștin-democrate și deputat în Bundestag din 1957, fost subsecretar de stat în ministerul de interne.

Duminică la Bruxelles, în fața unui sediu de votare (vezi articolul din pag. 9)

Intr-un climat de prietenie și colaborare

— Cum apreciați, domnule prim-ministru, convorbirile care au avut loc?
— Sunt foarte satisfăcut de modul în care ele se desfășoară.

Acest răspuns, dat de președintele Consiliului de Miniștri al României, Ion Gheorghe Maurer, ziariștilor prezenți în sala de recepție a Palatului guvernamental din Helsinki după prima zi a convorbirilor oficiale pe care le-a avut cu premierul Mauno Koivisto, oferă un punct de reper concludent pentru determinarea atmosferei și a rezultatelor vizitei pe care șeful guvernului român, însoțit de ministrul de externe Corneliu Mănescu, o întreprinde în Finlanda.

Oaspeții români s-au bucurat în această țară nordică, în care primăvara n-a reușit încă să dezghețe apele lacurilor fără număr, de o primire deosebit de caldă — expresie a relațiilor prietenești de colaborare statornicite între cele două țări. Această cordialitate este evidentă la toate nivelurile, de la înalte oficialități gazde și pînă la omul de pe stradă.

„Este pentru mine o mare bucurie să primesc în Finlanda pentru întâia oară în istoria țării noastre, pe președintele Consiliului de Miniștri român”, a spus primul ministru Mauno Koivisto la dîneul oferit în onoarea oaspeților săi. El și-a exprimat convingerea că „această vizită, care marchează un eveniment istoric în relațiile dintre țările noastre, constituie totodată un jalon important. Ea este o mărturie a efortului nostru crescînd de a crea noi raporturi trainice între diferitele țări, a dorinței noastre de a cunoaște condițiile de trai, concepțiile și aspirațiile din alte părți și, în consecință, de a înțelege mai bine și accepta pe ceilalți”.

Fără îndoială că rezultatul cel mai prețios al vizitei îl constituie și îl va constitui tocmai contactul cu realitățile Finlandei, mai buna cunoaștere a poporului ei.

Obiectivele incluse în programul acestor prime zile ale vizitei au oferit posibilitatea conturării unei imagini a Finlandei de astăzi — o țară înfloritoare, cu un popor harnic, al cărui spirit de seriozitate în muncă, a cărui aplicație pentru domenii constructive, se îmbină cu o dragoste impresionantă pentru natură.

Tapiola, orașul-grădină din apropierea capitalei, al cărui act de naștere este semnat de renumiți arhitecți — ca Arne Eroi, Karja și Hoikki Siren, ilustrează pregnant, pe o suprafață de 270 hectare, măiestria finlandezului contemporan, urmaș destoinic al celor șapte frați ai lui Alexis Kivi, care a integrat natura aspră și în același timp pitorească a nordului în viața sa cotidiană, dînd totodată satisfacție cerințelor urbanistice moderne. „Omul este o parte a naturii și de aceea niciodată nu trebuie să fie tăiată legătura sa cu natura” — acest credo care se poate citi pe un panou în centrul Tapiolei este pe deplin confirmat de îmbinarea tulburătoare a pădurilor, lacurilor, a

Helsinki. Intrevedere între președintele Consiliului de Miniștri al României, Ion Gheorghe Maurer, și președintele Finlandei, Urho Kekkonen

vilcelor sau blocurilor moderne din acest oraș. Dragostea pentru natură se manifestă la finlandezi în cele mai diferite chipuri: într-unul din colțurile impunătoare ale clădirii a Parlamentului, de pe una din arterele principale ale orașului, este păstrată o stîncă uriașă. La modernul club studentesc Dipoli din Otaniemi, stîncile sînt nu numai afară, ci pătrund și în încăperi. Toate aceste trăsături sînt completate armonios de dragostea de viață, de un caracter optimist. De la epopeea Kalevala și pînă la muzica lui Sibelius — dragostea de frumos și-a găsit infinite forme de manifestare.

Vizita președintelui Consiliului de Miniștri Ion Gheorghe Maurer, însoțit de ministrul afacerilor externe Corneliu Mănescu, a prilejuit convorbiri cu liderii finlandezi. Premierul român, însoțit de ministrul afacerilor externe, a fost primit de către președintele Republicii Finlanda, Urho Kekkonen, care a reținut la dejun pe oaspeții români. Cu acest prilej a avut loc un schimb de păreri privind probleme de interes comun.

Convorbirile oficiale care au avut loc la Palatul guvernamental între primii miniștri ai celor două țări, convorbiri la care au participat miniștrii de externe și alte persoane oficiale, au oferit posibilitatea unei examinări largi a relațiilor dintre cele două țări și a perspectivelor dezvoltării lor în conti-

nuare pe diverse planuri. Au fost abordate de asemenea unele aspecte ale situației internaționale.

Această vizită, rezultatele favorabile înregistrate încă de pe acum, demonstrează încă o dată importanța pe care o au pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale contactele directe, convorbirile. Acestea deschid căi spre înțelegerea reciprocă, înlesnesc căutarea de noi domenii de colaborare. Acționînd în felul acesta, România și Finlanda ilustrează contribuția pe care țările mici și mijlocii pot și trebuie să o aducă la promovarea unui climat de încredere și destindere.

Deși între România și Finlanda există relații diplomatice de o jumătate de secol, multă vreme legăturile economice, comerciale și de altă natură dintre cele două țări erau practic nesemnificative. În ultimii ani însă, ca rezultat al promovării consecutive a politicii de pace, de dezvoltare a relațiilor multilaterale cu toate statele, de intensificare a contactelor bilaterale, colaborarea româno-finlandeză s-a amplificat continuu, au sporit schimburile comerciale, s-au consolidat legăturile culturale și științifice.

Acordurile încheiate cu prilejul acestei vizite, privind transporturile rutiere, desființarea vizelor, precum și protocolul de colaborare culturală au o importanță deosebită — așa cum au subliniat, după semnarea documente-

lor, miniștrii de externe ai celor două țări, pentru dezvoltarea în continuare a acestei colaborări. Ele constituie un cadru contractual favorabil largirii schimbului de mărfuri, schimburilor culturale și științifice, intensificării turismului, în interesul ambelor popoare, al cauzei colaborării internaționale.

Premierii celor două țări și-au exprimat în mai multe rânduri, în aceste zile, satisfacția în legătură cu încheierea acestor documente și au subliniat importanța lor, ca și importanța tuturor eforturilor îndreptate spre o largire a cooperării între state. „După părerea noastră — sublinia primul ministru Ion Gheorghe Maurer în toastul rostit la dîneul oferit în onoarea sa de Mauno Koivisto — este o obligație a oricărui stat, indiferent de mărime, de a-și angrena întreaga politică și activitate internațională în complexul cerințelor de dezvoltare a colaborării și cooperării între popoare. Cauza păcii și colaborării este o cauză față de care oricare stat poartă o deplină responsabilitate”.

Prin spiritul de cordialitate în care se desfășoară, prin sentimentele de prietenie pe care le radiază, prin punțile noi de înțelegere și colaborare pe care le deschide, această vizită a șefului guvernului român în Finlanda poate fi considerată în mod cert o nouă contribuție la consolidarea prieteniei și la o mai bună înțelegere reciprocă între cele două țări și, în mod implicit, o contribuție la îmbunătățirea climatului politic internațional.

Așa cum aminteam la începutul corespondenței, primirea de care se bucură oaspeții români în Finlanda este deosebit de cordială. Această concluzie se desprinde în mod evident și din paginile presei. „Fiți bine veniți în Finlanda, oaspeți români”, scrie ziarul „Paivan Sanomat” comentînd pe larg bunele relații existente între cele două țări și exprimîndu-și convingerea că „relațiile dintre Finlanda și România se vor adînci și lărgi, în special în domeniile comercial și cultural, dar și în alte domenii ca urmare a vizitei”. „Se extinde comerțul și turismul între România și Finlanda. Vizita de stat a început într-o atmosferă de lucru”, scrie ziarul „Kansan Uutiset”.

Vizita președintelui Consiliului de Miniștri Ion Gheorghe Maurer, însoțit de ministrul afacerilor externe Corneliu Mănescu, continuă. În zilele care urmează oaspeții români vor avea prilejul să cunoască unele aspecte ale dezvoltării economico-industriale a Finlandei. Programul prevede vizita la uzinele de cabluri Nokia de la Salmisaali și de la Batvik, uzinele de celofibră și hirtie „Sateri” și „Walden”, din Valkeakoski, care întrețin de multă vreme relații comerciale cu întreprinderi din țara noastră, precum și în orașul Tampere.

Desfășurarea de pînă acum a vizitei, atmosfera în care s-au purtat convorbirile oficiale cu conducătorii statului finlandez, acordurile semnate, primirea caldă făcută pretutindeni oaspeților români, permit anticiparea concluziei că și în zilele următoare vizita se va desfășura cu același succes.

Helsinki, 2 aprilie

SENSURI POZITIVE RECON- FIRMATE

În Europa, dialogul continuă. Aproape simultan, în diferite puncte ale continentului, primăvara politică aduce reconfirmarea tendințelor, mereu mai viguroase conturate în ultimii ani, spre o colaborare largă, nestingherită de bariere artificiale, a statelor europene.

Vizita premierului român Ion Gheorghe Maurer și a ministrului de externe Corneliu Mănescu în Finlanda, convorbirile purtate de șeful guvernului ungar Jenő Fock la Paris, întîlnirile turco-bulgare, urmate de cele turco-iugoslave de la Ankara, — toate aceste acțiuni diplomatice, desfășurate la nivelul unor personalități de cea mai mare răspundere, nu pot fi interpretate decît ca probe și argumente ale uneia și aceleiași realități: credința în posibilitatea construirii unui climat de înțelegere internațională, necesitatea adînc resimțită de a influența și contribui la instaurarea ambianței propice abordării unor probleme ce nu și-au găsit încă reglementarea.

Din documentele adoptate și declarațiile făcute în cursul tuturor acestor vizite, se desprind cu desăvîrșită claritate liniile principale de-a lungul cărora evoluează în prezent relațiile dintre statele Europei.

Este semnificativă — tocmai în lumina platformei pe care se întîlnesc concepțiile politice de bază ale unor state diferite atît ca orînduire politică și socială cît și ca apartenență la alianțe militare sau grupări economice — sublinierea principiilor pe care se întemeiază și dezvoltă relațiile dintre țările angajate în dialog bilateral. Ideea răspicat formulată în comunicatul comun bulgaro-turc și anume că: „Primii miniștri ai Bulgariei și Turciei, Todor Jivkov și Suleyman Demirel, subliniază cu satisfacție dezvoltarea pozitivă a relațiilor bulgaro-turce în spiritul sincerei bunevecinătăți pe baza principiilor unanim recunoscute ale independenței, neamestecului în treburile interne reciproce, ale egalității în drepturi și respectului reciproc”, se regăsește și în comunicatul ungaro-francez, de astă dată în conexiune directă cu probleme afectînd evoluția de ansamblu a relațiilor intereuropene: „Ungaria și Franța împărtășesc părerea că reducerea încordării în Europa creează condiții favorabile pentru rezolvarea problemelor importante încă în suspensie, și anume problema germană și a securității Europei. La aceste soluționări se poate ajunge numai printr-un acord al tuturor părților interesate, prin renunțarea la utilizarea forței și prin respectarea principiilor suveranității, independenței și integrității teritoriale a tuturor țărilor și neamestecului în treburile interne ale altor țări”.

Așadar, în viziunea oamenilor politici antrenăți în aceste constructive convorbiri, satisfacția pentru efectele concrete ale colaborării bilaterale merge mîna în mîna cu convingerea că acestea își extind importanța și asupra unui teren politic mai larg, ele contribuind direct la progresul general al climatului internațional. Iar în aceasta se reflectă împărtășirea sentimentului că, în ultimă instanță, destinderea în Europa sau în alte regiuni reprezintă suma bunelor relații stabilite între statele ce compun harta politică a continentului sau a întregii lumi.

Este ilustrativ, în context, schimbul de opinii al premierului Suleyman Demirel și președintelui Vecei Executive Federale, Miko Spiljak: „Guvernele Turciei și Iugoslaviei doresc sincer întărirea destinderii în Europa și crearea unei atmosfere favorabile care ar deschide drumul de rezolvare a problemelor. Aceasta înseamnă că eforturile noastre atît în Europa cît și în Balcani sînt orientate în același scop”.

Declarația primului a primit replica de aceeași perspectivă a oaspetelui său iugoslav: „Țara mea vede viitorul Europei în unirea intereselor statelor și popoarelor ce trăiesc aici, și nu în divizarea lor. Constatăm cu satisfacție că acesta este și punctul de vedere al dv., precum și al guvernelor unei serii de alte țări europene, ceea ce a oferit posibilitatea îmbunătățirii colaborării intereuropene și a destinderii încordării pe continent”.

În exprimarea pozițiilor față de problemele acute ale vieții internaționale contemporane, partenerii în dialogurile purtate la trei extremități ale Europei se regăsesc și în aprecierea pe care o dau situațiilor ce primejdiesc pacea mondială și frînează procesul destinderii internaționale. Comunicatele comune exprimă o atitudine categorică împotriva războiului dus de Statele Unite în Vietnam, în formulări foarte apropiate considerîndu-se, așa cum se spune în comunicatul ungaro-francez, că „numai încetarea oricărei intervenții străine în Vietnam, începînd cu oprirea bombardamentelor și revenirea la acordurile de la Geneva din 1954, vor permite încetarea conflictului și asigurarea pentru poporul vietnamez a posibilității de a-și hotărî singur destinul”.

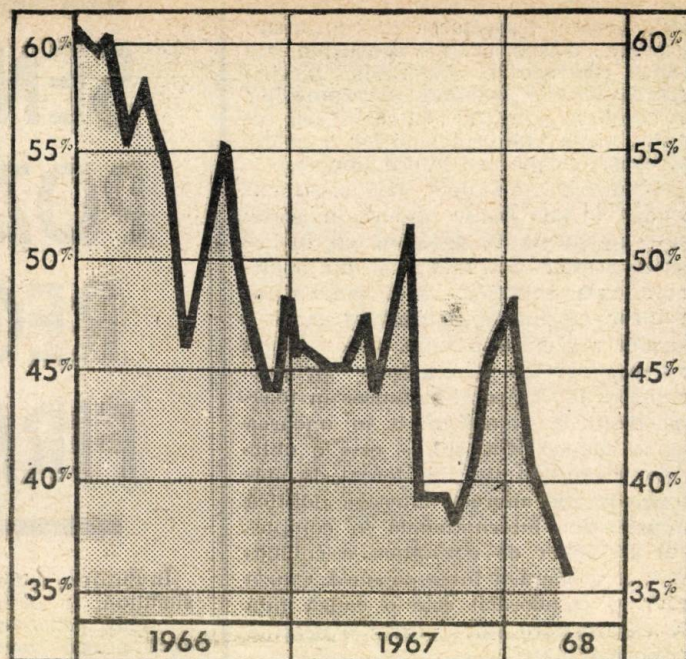
Firește, în fiecare din capitalele gazde ale convorbirilor purtate au fost analizate condițiile actuale ale colaborării bilaterale, explorate căile spre largirea acestora și exprimate în acorduri concrete măsurile pentru dezvoltarea lor.

Vizita în Finlanda a înalților demnitari români nu a luat încă sfîrșit, dar este limpede că acordurile deja încheiate și atmosfera desfășurării ei confirmă spusele premierului român, Ion Gheorghe Maurer, și anume că „stadiul actual al relațiilor româno-finlandeze, dinamismul economiilor naționale, hărnicia popoarelor și varietatea resurselor celor două țări oferă un cadru stimulatoriu pentru prospectarea în comun a unor noi posibilități de extindere și adîncire a cooperării dintre România și Finlanda, corespunzător intereselor ambelor popoare, cauzei colaborării internaționale”.

Într-un moment în care recunoașterea introducerii în practica relațiilor interstatale a unor principii fundamentate pe respectul reciproc deplin și sprijinite de înseși interesele și obiectivele impuse de dezvoltarea civilizației mondiale — convorbirile de la Helsinki, Paris și Ankara reprezintă, la acest început de primăvară, realizări de bun augur pentru progresul neînterupt al cauzei destinderii și cooperării internaționale.

George SERAFIN

De ce nu mai candidează președintele Johnson

1966—1968 : ani grei pentru Lyndon Johnson... Graficul alăturat, reprodus după ziarul „International Herald Tribune”, arată cum a scăzut popularitatea președintelui în această perioadă

Șoc după șoc. Surprize în cascadă. O concordanță tot mai deplină între stilul haotic, imprevizibil al campaniei electorale și atmosfera generală de frustrare, confuzie și nesiguranță din Statele Unite. Procesul tradițional de desemnare a candidaților la președinție, ale cărui etape obligatorii au fiecare o semnificație și o pondere bine cunoscute de augurii politici, a fost violentat în fel și chip în ultimele luni. Retragerea lui Romney în momentul când s-a dat startul cursei se înscria încă între „surprizele” oarecum normale. Neașteptatul succes al unui candidat puțin cunoscut, McCarthy, în confruntarea cu președintele la alegerile preliminare din New Hampshire, a fost însă semnalul care a dezlănțuit avalanșa. Robert Kennedy, care dăduse până în ultimul moment asigurări că nu va candida, s-a avântat brusc în cursa prezidențială. Nelson Rockefeller, care lăsase să se creadă că își va schimba poziția de „noncandidatură”, a preferat să rămână în afara jocului. Și, în sfârșit, duminică seara, întorsătura cea mai senzatională: președintele Johnson declară solemn „în fața națiunii”: „Nu voi căuta și nu voi accepta desemnarea mea ca președinte pentru o nouă legislatură”.

Stupefacția milioanele de telespectatori americani, a unor oameni politici extrem de apropiați de Casa Albă, a celor mai bine informați ziariști americani, a măsurat deplinul succes al „bombei”. Efectul a fost desăvârșit. Niciodată încă nu s-a întâmplat ca un ziar de talia lui „International Herald Tribune” să relateze sub un titlu care se întinde de-a latul întregii prime pagini conținutul unui discurs televizat al președintelui, fără să menționeze un element esențial ca anunțarea hotărârii lui de a nu mai candida în alegeri. Explicația e simplă. Textul înmănat cu anticipație presei nu cuprindea acest pasaj-cheie. La ora când președintele l-a rostit la televiziune, edițiile europene ale ziarelor americane erau tipărite și cuprindeau, în plus, ca „International Herald Tribune”, ample comentarii, despre strategia adoptată de Lyndon Johnson pentru a cuceri victoria în alegeri.

Înainte de a discuta motivele care au putut determina hotărârea președintelui, comentatorii au observat minuțiozitatea și dramatismul punerii în scenă. În faimosul salon oval de la Casa Albă, președintele Johnson era incon-

jurat de întreaga familie. După cum s-a făcut cunoscut, una dintre fiicele sale se despărțise chiar în dimineața acelei zile de soțul ei, care pleca pe front în Vietnam, cealaltă urma să trăiască un moment similar peste câteva zile. Despre intențiile sale de viitor, președintele a vorbit cu lacrimi în ochi: „În cei 37 de ani consacrați slujirii națiunii noastre, mai întâi ca membru al Congresului, ca senator, ca vicepreședinte și acum ca președinte dv., am acordat prioritate unității poporului, înaintea oricărui spirit partizan care dezbină... În casa americană a intrat acum dezbinarea... Ca președinte al întregului popor nu pot să nesocotesc pericolul reprezentat de aceasta pentru poporul american. Nu cred că trebuie să consacrăm măcar o oră sau o zi din timpul meu unei cauze personale, sau altei sarcini decât sarcinilor acestui post de președinte al țării noastre”.

Prima parte a discursului, consacrată „păcii în Vietnam și în Asia de sud-est”, fusese un amestec de promisiuni și amenințări, anunțând în același timp măsuri de dezescaladare și noi măsuri de escaladare. Bombardamentele asupra Republicii Democrate Vietnam vor înceta, dar pe o anumită porțiune (neprecizată) din preajma liniei nedemilitarizate vor continua. Cheltuielile pentru războiul din Vietnam vor depăși cele 2,5 miliarde de dolari prevăzute pentru anul în curs și cele 2,6 miliarde prevăzute pentru anul viitor și ca atare este urgent necesară adoptarea rapidă a impozitului suplimentar de 10 la sută. În următoarele cinci luni vor mai fi trimiși încă 13 500 de soldați în Vietnamul de sud, pe lângă cei 11 000 expediți „de urgență” în februarie, ceea ce va ridica de la 525 000 la 549 500 platonul total. Totodată, Averell Harriman este desemnat reprezentant personal al președintelui la eventualele discuții. Acest program a fost prezentat ca un gest de maximă bunăvoință, menit să pună capăt simultan războiului din Vietnam și dezbinării interne.

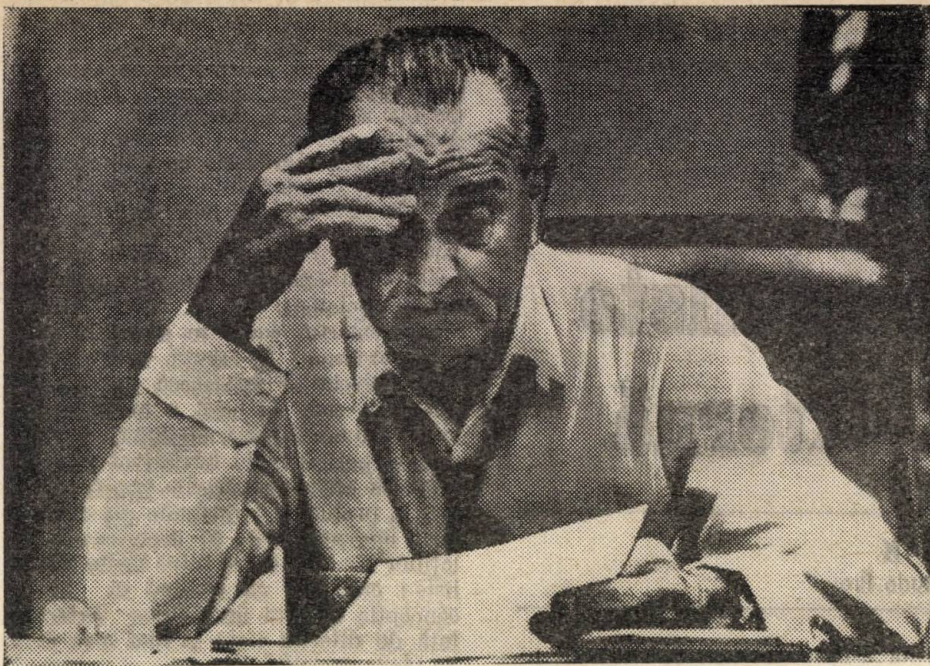
Politica vietnameză a Statelor Unite nu a făcut o cotitură radicală. Cunoscuta „formulă de la San Antonio”, despre care se știe că este inacceptabilă pentru partea vietnameză, a fost prezentată într-un ambalaj nou, viu colorat. Aceasta a reînsoțit speranțele unora dintre americanii care doresc încetarea grabnică a războiului, făcându-i să nu observe pentru mo-

ment contradicțiile și caracterul confuz al măsurilor adoptate.

Dar chiar a doua zi după enunțarea programului, opinia publică americană a putut să-și dea seama că valoarea lui este minimă, dacă nu chiar nulă. Aflind despre bombardamentele efectuate luni la Than Hoa, William Fulbright, președintele Comitetului senatorial pentru relațiile externe, a declarat: „Am fost indus cu totul în eroare în ceea ce privește amploarea obiectivelor președintelui. Nu s-a făcut nici un pas semnificativ către pace și sint convins că poporul american a înțeles altfel promisiunile președintelui”. „Bombele cad astăzi la mai puțin de 120 de km de Hanoi” — a spus senatorul Robert Kennedy într-un discurs rostit marți, în care, revenind asupra speranțelor exprimate în ziua precedentă, a criticat energic politica președintelui Johnson față de Vietnam. Senatorul Eugene McCarthy a arătat și el că bombardarea unor obiective situate la 320 de km nord de zona demilitarizată nu se potrivește de loc cu „noua politică” proclamată duminică seara.

Cunoscutul joc al „precizărilor” și „punerilor la punct” tardive, unul dintre factorii determinanți ai crizei de încredere, a reînceput. După ce Pentagonul a făcut cunoscut că limita nordică a zonei supuse în continuare bombardamentelor este paralela 20 (circa 120 de km la sud de Hanoi), senatorul Mike Mansfield a mărturisit că această limită era specificată în textul inițial al discursului președintelui dar că, în ultimul moment, Departamentul de Stat l-a convins să renunțe la comunicarea ei. Aceasta ar fi deci sursa confuziei care a determinat inițial o bună parte a publicului american să creadă că ar fi vorba de o încetare reală și cuprinzătoare a bombardamentelor asupra R. D. Vietnam.

Într-un editorial publicat la 2 aprilie, ziarul nord-vietnamez „Nhan Dan” subliniază că guvernul american „a proclamat revizuirea totală a strategiei războiului agresiv din Vietnam, dar re-

curge în fapt la subterfugii pentru a înșela opinia publică. Nu s-a ordonat încetarea definitivă și necondiționată a bombardamentelor și a tuturor celorlalte acțiuni militare pe întregul teritoriu al R.D. Vietnam". În aceste condiții, se arată în articol, „poporul vietnamez trebuie să continue lupta pentru a pune capăt în cele din urmă agresiunii”. Este cert că manevra propagandistică a președintelui Johnson a eșuat de la bun început. Calea către o reglementare pașnică în Vietnam constă în renunțarea la orice act de agresiune împotriva Republicii Democratice Vietnam, pe primul plan situându-se încetarea definitivă și necondiționată a tuturor bombardamentelor.

În reacțiile americane la discurs, accentul cade pe aprobarea generală a hotărârii președintelui de a nu solicita înnoirea mandatului său.

În acest moment de răscruce în campania electorală, cînd alegătorii nu mai pot întrevedea desfășurarea ei viitoare, au survenit alegerile preliminare din Wisconsin. („Discursul către națiune” a fost programat cu exact 36 de ore înainte de începerea lor). Primul rezultat al retragerii președintelui a fost anularea valorii de test a acestor alegeri preliminare. Prietenii politici ai președintelui nu numai că nu au proclamat sistarea campaniei în susținerea candidaturii lui, dar au intensificat-o brusc. Președintele organizației partidului democrat din statul Wisconsin, Richard Cudahy, a cerut tuturor alegătorilor (în acest stat republicanii își pot da votul în alegerile preliminare unui candidat democrat și viceversa) să se pronunțe în favoarea președintelui Johnson „ca un omagiu pentru el și un vot de încredere în politica enunțată duminică seara”. Cu alte cuvinte, ei au fost invitați să aplaude hotărârea președintelui de a nu mai candida, votînd pentru el. La nivelul statului Wisconsin, paradoxala denaturare a sensului scrutinului nu poate avea implicații prea cuprinzătoare. Dar dacă, după experimentare, procedul va fi extins la scara Statelor Unite?

În editorialul său de luni, „The New York Times” scria: „Hotărârea președintelui Johnson de a se retrage din cursa pentru președinție reflectă profunda neliniște resimțită de toți americanii ca urmare a dezbinărilor interne... Războiul din Vietnam este principala

Cu o noapte înaintea „loviturii de teatru”: Lyndon Johnson revăzîndu-și textul discursului televizat

cauză a nemulțumirii. Recunoscînd profunzimea dezaprobării populare față de felul în care se desfășoară războiul, președintele a hotărît să nu riște să fie înfrînt de propriul său partid sau de electoratul național. Totuși, dacă efortul de pace pe care a anunțat că vrea să-l întreprindă va reuși, este posibil ca situația politică din țară să se schimbe atât de radical încît dl Johnson să revină asupra hotărîrii sale de a nu se prezenta. Se poate concepe chiar că e vorba de un plan special aranjat pentru ca — dacă Hanoiul va răspunde favorabil ofertei sale de dezescălădare — el să apară ca președintele care a restaurat pacea în Vietnam și a cărui alegere este esențială pentru stabilirea termenilor acestei păci”.

Toate acestea sînt, bineînțeles, doar speculații. Îndată după ce Johnson și-a rostit discursul, ziaristii acreditați la Casa Albă i-au cerut să precizeze dacă hotărîrea sa de a nu mai candida este irevocabilă și... cît anume de irevocabilă. (Ultima întrebare ar părea absurdă dacă n-am ține seama de faptul că, în actuala campanie electorală, hotărîri inițiale „irevocabile” au fost în cele din urmă revocate. Cel mai frapant exemplu în acest sens l-a dat, pînă acum, Robert Kennedy).

— Este atât de irevocabilă cît reiese din declarația mea, a răspuns președintele. Absolut irevocabilă.

— Numai timpul ne poate spune asta — a comentat senatorul Mike Mansfield, liderul majorității democratice. Președintele trebuie crezut cînd spune că nu va candida, dar desemnarea lui de către Convenție l-ar putea face să se răzgîndească.

Atmosfera politică americană este marcată în continuare de ceea ce s-a numit criza de încredere sau „prăpastia neîncrederii”. Altfelă declarații solemne au fost mai tirziu dezmințite, altfelă hotărîri definitive au fost răsturnate, încît cota asigurărilor verbale a scăzut continuu la bursa încrederii. În momentul de față, satisfacția generală față de evidentul succes al mișcării de opinie pentru încetarea războiului din Vietnam și pentru o schimbare la Casa Albă se amestecă cu marea nesigu-

ranță în ce privește viitorul. Cine va fi candidatul susținut de Lyndon Johnson? Probabil că vicepreședintele Hubert Humphrey, presupun cei mai mulți. Dar pentru Humphrey ar fi prea tirziu să se mai lanseze în alegerile preliminare, iar o raliere spontană a Convenției în jurul candidaturii unui om simbolizînd continuarea politicii cu care a dat greș președintele Johnson pare cel puțin improbabilă. Va accepta Johnson candidatura lui Robert Kennedy, a cărui intrare în cursa prezidențială a reprezentat (Johnson însuși a recunoscut acest lucru) unul din factorii care au determinat hotărîrea lui de a se retrage? Deși majoritatea comentatorilor consideră că aceasta ar fi ultima dintre soluțiile la care s-ar resemna actualul președinte, Robert Kennedy acționează ca și cînd ar fi încredințat că va fi acceptat. El a adresat deîndată un mesaj public președintelui Johnson, cerîndu-i o întrevvedere pentru definirea unei atitudini comune.

Nimeni nu se mai hazardează astăzi în America să facă pronosticuri electorale. Viitorul apare mai nebulos decît oricînd înainte.

În ceea ce privește evoluția de pînă acum se desprind totuși clar cîteva lucruri: indiferent de mobilurile ei declarate sau ascunse, retragerea candidaturii președintelui Johnson a fost determinată de dezbinarea produsă de războiul din Vietnam în partidul democrat și în întreaga țară. Eșecul din Vietnam, abandonarea programelor interne destinate să amelioreze situația păturilor neprivilegiate, prăpastia tot mai adîncă dintre Administrație și opinia publică au împins către o situație de criză nu numai partidul democrat, ci însăși viața politică americană. Criticile vehemente din Congres și din presă, descreșterea popularității președintelui (a se vedea curba sondajelor Gallup) au contribuit la demonstrarea faptului că politica actualului guvern a intrat într-un impas de nedepășit. Casa Albă se străduiește acum să acrediteze ideea că încă din 1966 președintele s-ar fi decis să nu-și reînnoiască mandatul. Purtătorul de cuvînt al președinției, George Christian, susține chiar că la 17 ianuarie, cînd a citit mesajul despre Starea Uniunii, președintele Johnson avea în buzunar un text care anunța că nu va mai candida. Dacă nu l-a citit, ar fi fost doar pentru că, în ultimul moment, s-a gîndit că ar reduce astfel șansele proiectelor sale legislative. Este însă un fapt că, pînă în ultima clipă, o campanie electorală în favoarea președintelui, bine pusă la punct de aparatul politic al acestuia, s-a desfășurat coordonat în întreaga țară. Hotărîrea finală a fost adoptată atât de brusc încît pînă și cei mai apropiați colaboratori ai președintelui și-au manifestat zgomotos surprinderea la aflarea ei. În condițiile crizei de încredere, comentatorilor americani nu le rămîne decît să consemneze alături diversele declarații și fapte, chiar atunci cînd ele se bat cap în cap, și să-și exprime speranța că vor învinge tendințele pozitive. Unii recurg la precedente istorice și își amintesc că, cu 16 ani în urmă, la 29 martie 1952, Harry Truman și-a anunțat și el hotărîrea de a nu se mai prezenta în alegeri. Truman devenise președinte în urma decesului lui F. D. Roosevelt. În 1948 a fost reales. În 1952, însă, în timp ce războiul din Coreea era în toi, a anunțat că se retrage. Anul 1953 a adus Americii un nou președinte și încetarea războiului din Coreea.

Felicia ANTIP

Procesul dezvoltării socialiste și politica externă

Ota Vaclavik

comentator al ziarului „Rude Pravo”

La începutul acestei săptămîni au continuat în Hradul din Praga lucrările plenarei Comitetului Central al P.C. din Cehoslovacia, care constituie, fără îndoială, o nouă fază în procesul de dezvoltare democratică din țara noastră. Perioada actuală poate fi caracterizată, în primul rînd, ca o stabilizare și consolidare a rezultatelor obținute în procesul de renaștere a politicii noastre. Pilonul principal al acestei stabilizări îl reprezintă discutarea și adoptarea noului program de acțiune al Partidului Comunist din Cehoslovacia.

Obiectivul programului este de a făuri unitatea de acțiune în vederea realizării sarcinilor principale ale dezvoltării, de a arăta calea pentru înlăturarea piedicilor concretizate în centralism excesiv, în metode administrative de conducere. Al doilea obiectiv al programului de acțiune este de a deschide cîmp liber transformărilor structurale principale în societatea noastră și creării unei noi dinamici a socialismului, care să corespundă atît necesităților actuale ale orînduirii socialiste cît și condițiilor specifice naționale. Programul trebuie alcătuit într-o concepție politică de principiu asupra etapei contemporane și a necesităților ei, și nicidecum ca o enumerare de direcție conținînd sarcini concrete.

În programul de acțiune, politica externă are un loc distinct. Programul subliniază că internaționalismul proletar formează temelia politicii externe a țării noastre. Tovarășul Alexander Dubcek, prim-secretar al C.G. al P.C. din Cehoslovacia, a reafirmat la plenară jaloanele principale ale orientării noastre în politica externă: „Alianță trainică și colaborare multilaterală cu Uniunea Sovietică și țările socialiste, bazată pe principiile egalității în drepturi, avantajului reciproc, neamestecului și solidarității internaționale”. Programul de acțiune pune un accent deosebit pe promovarea unei politici pe plan european mai eficiente și, în primul rînd, în Europa centrală, care să contribuie la întărirea relațiilor de pace în Europa și la dezvoltarea colaborării între statele cu orînduiri sociale diferite. În centrul interesului nostru se află, îndeosebi, rezolvarea pașnică a problemei germane, care are o importanță cardinală pentru securitatea europeană.

Importanța, în ansamblu, a programului de acțiune pentru politica externă nu constă însă numai în formularea ei succintă, ci și în concepția ei ge-

nerală asupra posibilităților create tuturor instituțiilor noastre, organizațiilor politice și obștești, în faptul că le permite să inițieze contacte eficiente cu partenerii noștri firești din străinătate.

Este, așadar, de înțeles că o reconsiderare temeinică a modului și a metodelor de muncă în viața politică internă a Cehoslovaciei se referă profund și la domeniul politicii externe. Procesul creării unei căi proprii, cehoslovace, spre socialism nu poate rămîne fără influență asupra poziției politice internaționale a Cehoslovaciei, asupra politicii sale externe. Rezultă de aici că și în acest domeniu considerăm necesar să se realizeze noi forme și metode de muncă în procesul de democratizare a societății. Mai mult încă, este necesar să apară și o nouă concepție, care să corespundă noii concepții din viața internă a țării. Această concepție a politicii noastre externe trebuie să pornească bineînțeles și de la nevoile proprii ale poporului nostru.

Unul din obiectivele fundamentale ale cehilor și slovacilor îl constituie dezvoltarea societății socialiste astfel încît ea să corespundă condițiilor și tradițiilor democratice ale țării noastre. Tot ce se întîmplă la noi în aceste zile servește dezvoltării societății socialiste și acest obiectiv principal determină și linia, și orientarea fundamentală a politicii noastre externe. Aceasta va rămîne și pe mai departe prietenia și alianța cu Uniunea Sovietică, calitatea de membru al Tratatului de la Varșovia și al comunității țărilor socialiste. Aceste probleme fundamentale sînt în afara oricăror discuții și dacă cineva își face iluzii asupra unor eventuale schimbări în această direcție, atunci este vorba de speculații nerealiste.

În ce privește problemele care se discută în prezent la noi, într-adevăr în mod serios, ele se referă la condițiile pentru afirmarea unui rol activ mai pronunțat al politicii externe a Cehoslovaciei, astfel încît să venim nu numai în întîmpinarea intereselor noastre naționale, dar să contribuim, în același timp, printr-un aport propriu, la atingerea unei trepte calitative noi în rezolvarea problemelor internaționale, mai ales a celor europene.

După părerea noastră, cu cît aria politicii externe naționale a fiecărei țări socialiste este mai amplă, cu atît sînt mai mari posibilitățile acestor țări de

a contribui la întărirea securității europene. O politică mai activă, în sensul îmbunătățirii atmosferei politice în Europa, și aceasta contînd într-adevăr pe toate forțele antiimperialiste, (între ele trebuie socotite și numeroase partide social-democrate de guvernămînt sau în opoziție), îngrădește posibilitatea de acțiune a forțelor anticomunismului în Europa apuseană. În mod hotărît, orice contribuție specific națională a unei țări socialiste în această direcție nu slăbește ci, dimpotrivă, întărește unitatea țărilor socialiste.

Ce urmărim acum în domeniul politicii externe? În esență, urmărim ca Cehoslovacia să folosească în cadrul orientării sale de bază a politicii externe, într-o măsură maximă, condițiile și posibilitățile inițiativei proprii, vrem să afirmăm părerile noastre proprii în probleme principale ale dezvoltării internaționale, în problemele relațiilor de colaborare între țările socialiste; credem că trebuie să avem concepția noastră în politica externă, față de diferite state și mai ales față de țările socialiste.

În legătură cu aceasta, se vorbește la noi frecvent despre faptul că politica noastră externă trebuie să aibă propriul său profil. Sîntem convinși că acest lucru nu este nicidecum în contradicție cu tendințele de dezvoltare în cadrul lumii socialiste, ci izvorăște din principiile adoptate cu privire la dreptul fiecărei țări de a formula în mod independent politica sa internă și externă în concordanță cu condițiile și necesitățile țării. Numai aplicarea acestui principiu poate duce la realizarea unei unități reale, și în nici un caz formale, a țărilor socialiste.

Din acest punct de vedere este actualmente examinată și studiată politica noastră externă de pînă acum și conducerea ei. S-a constatat (și ședințele comuniștilor de la Institutul pentru politică și economie internațională, de la Ministerul Afacerilor Externe, de la redacțiile de politică externă ale ziarelor etc. au confirmat-o unanim) că nivelul politicii externe cehoslovace n-a corespuns nici pe departe posibilităților sale, nici tradițiilor și nici condițiilor economice avansate și nici situației geografice importante a Cehoslovaciei în Europa centrală.

Este vorba, în primul rînd, de raportul între linia principală, internaționalistă, a politicii noastre externe și de aplicarea ei prin mijloace specifice cehoslovace. O concepție proprie gîndită și afirmată pe tărîm internațional ca și argumente proprii înseamnă în mod sigur un sprijin mai mare pentru cauza comună internaționalistă, decît simple proclamații declarative de solidaritate care au devenit din păcate în ultimii 15 ani metoda predominantă în practica politicii noastre externe. S-a dovedit că am ezitat deseori cu toate că am avut condiții mult mai bune pentru o politică externă activă decît alte țări. Față de Franța am așteptat, de pildă, să practicăm o politică externă activă abia după ce în această direcție au întreprins pași încununati de succes alte țări socialiste.

Foarte apropiată ne este, îndeosebi, problema germană. În plus, că vecinii direcți ai fostei Germanii și ai

Compoziție parlamentară instabilă

actualelor două state germane avem în acest domeniu o experiență ca puțin alții. Cu toate că această problemă constituie una din cele mai importante aspecte ale politicii noastre externe, nici aici nu manifestăm o activitate proprie mai pronunțată. Politica noastră externă n-a găsit până acum curajul de a interveni în dialogul ce se desfășoară în R. F. a Germaniei între forțele democratice, realiste, și forțele vechi ale reacțiunii, nerealiste. Oare nu ne interesează în ce direcție se îndreaptă evoluția în R. F. a Germaniei —, care sînt acolo acele forțe capabile să asigure ca R.F. a Germaniei să rămînă cel puțin o democrație burgheză care va respecta situația actuală în Europa și va dezvolta relații corecte față de țările socialiste?

Firește că avem un asemenea interes și aceasta cu atît mai mult cu cît sîntem vecinii ei direcți. Politica noastră externă, însă, n-a acordat pînă acum acestor relații ponderea care ar corespunde importanței lor. În această direcție, este mult mai activă Republica Democrată Germană, cu toate că are o poziție mult mai dificilă, căci atmosfera între ambele state germane este încărcată de încordare și nervozitate. Cu toate acestea, R.D.G. practică față de R. F. a Germaniei politica sa proprie, activă, ce cuprinde diverse inițiative. Politica noastră externă, dimpotrivă, deosebi simplifică situația, prin faptul că exprimă față de R.D.G. numai sprijinul și solidaritatea sa în loc ca, pe lîngă aceasta, să se străduiască să influențeze printr-o contribuție proprie procesul evolutiv ce se desfășoară în R. F. a Germaniei. Pentru toate acestea, însă, este nevoie de a avea o concepție iar apoi de a veni cu curaj — în cadrul liniei principale internaționaliste în problema germană — și cu o inițiativă proprie, cehoslovacă. Probleme similare neclarificate și posibilități există, bineînțeles, mult mai multe.

Aceste eforturi pentru obținerea unui profil propriu în politica externă nu sînt, firește, în contradicție nici cu internaționalismul, nici cu interesele comune ale lumii socialiste. Am salutat de aceea cu satisfacție punctul de vedere al ziarului sovietic „Pravda”, al tovarășilor unguri și polonezi care au declarat că evoluția din Cehoslovacia este treaba comuniștilor cehoslovaci și care s-au pronunțat pentru neimixtiunea în aceste chestiuni. Ne-au bucurat expresiile de simpatie din partea Iugoslaviei și României care au arătat înțelegere pentru procesul nostru de renaștere. Am respins, însă, în mod energic, imixtiunea la care a recurs prof. Kurt Hager, membru al Biroului Politic al C.C. al P.S.U.G., care a provocat indignarea întregului nostru popor.

Sîntem de părere că interesele comune și obiectivele lumii socialiste pot fi asigurate și pot căpăta conținut în ziua de astăzi numai în condițiile cînd țările socialiste vor folosi pe deplin toate posibilitățile lor de dezvoltare, aportul lor prin practica și teoria socialismului și prin propriul profil în domeniul politicii externe.

Praga, 2 aprilie.

Pronosticurile observatorilor cu privire la o campanie electorală aprinsă nu s-au adevărit, în ciuda explozivității potențiale a celei mai importante teme electorale — cea lingvistică. Dezbaterile zilnice și discursurile, grijuliu dozate, ale diverselor partide, cheltuielile mai mari ca oricînd pentru publicitatea tradițională prin afișe și pamflete, metodele noi, în stil american — din care nu lipseau cutii de chibrite ilustrate și pixuri cu inscripții — nu au stimulat în măsura scontată efervescența deosebită a corpului electoral. Nici un incident nu s-a semnalat de la dizolvarea parlamentului (1 martie). Și, totuși, violența de pe străzile orașului universitar Louvain a fost aceea care a declanșat, la 7 februarie, criza politică concretizată în căderea guvernului și, ulterior, în dizolvarea parlamentului.

La 31 martie, timp de șase ore (de la 8 la 14) la urne s-au perindat peste 6 milioane de alegători pentru a desemna pe cei 212 deputați, 106 senatori și circa 700 consilieri provinciali. Ei au avut de ales din cei peste 1300 de candidați înscrși pe liste, ceea ce înseamnă aproximativ 6 candidați pe un loc în parlament.

Obișnuiții parteneri ai coalițiilor guvernamentale din ultimii ani au înregistrat regrese: social-cresștinii au pierdut 8 mandate (din cele 77 ale precedentei legislaturi), socialiștii — 5 mandate (din 64) și liberalii — 1 mandat (din 48). Explicînd acest regres, comentatorii îl pun în legătură cu faptul că Partidul social-cresștin și Partidul socialist nu s-au prezentat la alegeri ca formații politice monolitice; aripa flamandă și cea valonă din fiecare partid s-au prezentat pe liste separate. Dacă pentru aceste două partide există deci o explicație, în ce privește Partidul libertății și progresului, considerat pînă în preajma alegerilor unul din principalii beneficiari ai scrutinului (tocmai pentru că s-a prezentat ca un partid național unitar), ușorul său regres a constituit „mica surpriză” a alegerilor.

Adevărații cîștigători de mandate au fost cîteva formații politice „regionale”: în regiunea flamandă — partidul Volksunie (care și-a majorat locurile de la 12 la 20) și în regiunea valonă — gruparea naționalistă valonă (de la 5 la 12 locuri). Rezultatul este explicabil: alegerile s-au desfășurat în contextul reanimării, în ultimele cîteva luni, a tradiționalei dispute lingvistice, angajată pe fundalul unor cunoscute probleme economice și sociale acute.

În ce măsură scrutinul parlamentar belgian de duminică a contribuit în mod eficient la depășirea momentului de impas din viața politică a țării, concretizată, cu deosebire, în criza guvernamentală prelungită și apoi în dizolvarea parlamentului?

Rezultatele alegerilor, luate în sine, nu sînt suficiente pentru a da răspuns la întrebare. Nici una din marile for-

mații politice (P.S.C., P.S.B., P.L.P.) nu a reușit să-și consolideze poziția într-o asemenea măsură încît să asigure formarea unui guvern cu o majoritate confortabilă în parlament. Pe de altă parte principalii beneficiari ai alegerilor (Volksunie și gruparea valonă), cu tot cîștigul de voturi, nu pot emite pretenții la calitatea de eventuali parteneri ai unei coaliții guvernamentale.

Din acest punct de vedere, se poate considera că binecunoscuta „stabilitate a corpului electoral belgian”, pusă la un moment dat sub semnul întrebării la Bruxelles, nu a fost prea mult afectată duminică. Stabilitate care nu echivalează în mod obligatoriu cu posibilitatea formării unei echipe guvernamentale capabile să obțină o adeziune fermă în parlament. Dimpotrivă, se pare că tocmai această stabilitate a corpului electoral face ca alegerile de la 31 martie să nu fi clarificat, pentru moment, tabloul politic belgian. Situația „rămîne practic neschimbată”, aprecia liderul partidului social-cresștin flamand, de Saeger, care nu excludea posibilitatea unor noi alegeri. Și fostul premier Theo Lefèvre evoca eventualitatea unui nou scrutin.

Oicum, este clar că parlamentul ce se va constitui, aprecia agenția „France Presse”, „va avea de întîmpinat dificultăți în misiunea ce-i revine de a proceda la o revizuire constituțională destinată mai ales ameliorării raporturilor dintre flamanzi și valoni”. Alegerile, care au constituit de fapt doar un nou teren de confruntare pentru tendințele flamande și valone, nu aveau cum să contribuie în mod eficient la aplanarea „conflictului lingvistic”.

Confruntarea electorală nu a oferit posibilitatea exprimării unor opțiuni în domenii majore ale actualității belgiene: decalajul economic între diferitele regiuni ale țării, politica de investiții, problemele culturale acute. Și, ca urmare, instabilitatea politică, după consumarea actului electoral, rămîne în continuare predominantă în viața politică a țării.

Lista în fruntea căreia s-a prezentat la Bruxelles fostul premier Paul Vanden Boyenants, incluzînd deopotrivă fruntași politici flamanzi și valoni din P.S.C., a dominat de departe alegerile în capitală. „Campion al unității regatului”, cum îl califica agenția „France Presse”, el este considerat virtualul „formator” al noului cabinet. În orice caz, dacă programul politic intern rămîne în continuare o necunoscută, observării relevă faptul că principalele opțiuni externe belgiene nu vor suferi schimbări esențiale.

Cu cîteva zile înainte de scrutin, comentatorul unui cunoscut săptămînal parizian opina: „Cu siguranță, viitoare alegeri nu vor crea instrumentul capabil să rezolve complexa și profundă criză belgiană”. Pronosticul se confirmă.

Dana ALEXANDRU

Economia britanică:

ORIZONT INCERT

Richard Clements

redactor-șef al revistei „Tribune”

Evenimentul cel mai simbolic pentru situația economică a Angliei s-a produs la o întrunire a Institutului Britanic de conducere a întreprinderilor — un organism patronal — care a avut loc recent la Londra. Primul ministru Harold Wilson făcuse observația că nu este de așteptat ca efectele devalorizării lirei sterline să apară imediat. Această declarație a fost întâmpinată cu hohote de ris. Infuriat, primul ministru a ripostat: „Nu știam că acesta este un subiect de amuzament”.

Din nefericire, discursul primului ministru s-a produs în ziua când au apărut cifrele balanței comerciale pe februarie, cifre din care reieșea că deficitul se dublase față de ianuarie. Aceasta se explică desigur prin prețul sporit al importurilor de la devalorizare încoace. Realitatea este însă că, după cât se pare, indiferent de măsurile adoptate de guvernul britanic, situația economică se înrăutățește.

Este clar că guvernul nu se bucură de simpatie în rândurile membrilor Institutului de conducere a întreprinderilor. Dar, în același timp, este o realitate că felul în care este condusă economia a devenit acum un subiect de ironii. Întrebarea este dacă într-un moment în care situația monetară mondială devine tot mai întunecată — speculațiile asupra aurului par să persiste în ciuda efortu-

rilor depuse de bancherii internaționali — ar putea vreun guvern ajuta Angliei să iasă din actualul ei impas economic. Când ministrul de finanțe Roy Jenkins a prezentat bugetul, intenția guvernului a fost clară: să reducă în mod masiv cheltuielile de consum în Anglia în scopul promovării exporturilor pentru a permite Angliei să-și echilibreze deficitul extern pînă la începutul anului 1969. Această orientare nu a fost un secret pentru nimeni încă din ianuarie: a rezultat un masiv val de cumpărări. Acesta este, cu siguranță, unul dintre motivele pentru care cifrele importurilor au crescut atât de mult în februarie.

Nu ne putem da seama însă în ce fel va reuși el să „transfere resursele de pe piața internă spre exporturi” — așa cum se spune în jargonul economic — și nici dacă măsurile sale vor avea vreun efect. Este clar că dacă el va folosi doar impozitele pentru a ajunge la acest rezultat, se va manifesta o presiune serioasă pentru sporirea prețurilor și a salariilor. Pentru a evita acest lucru guvernul este desigur hotărât să impună o legislație severă pe ambele fronturi. Dar asemenea măsuri nu au șanse să încetinească ritmul unei economii care a și început să evolueze într-un ritm rapid. S-ar putea ca în cursul verii să se producă noi măsuri deflaționiste.

Ce se întâmplă însă dacă, după ce el a adoptat toate aceste măsuri, se produce o masivă recesiune în comerțul internațional, provocată de speculațiile asupra aurului și presiunile asupra dolarului? În asemenea împrejurări, măsurile pe care le adoptă Jenkins ar putea nu numai să taie elanul economiei, ci chiar să o împingă înapoi, spre starea de depresiune în care se zbatea în octombrie și noiembrie, anul trecut.

Din această cauză, guvernul și ministrul de finanțe au de făcut față unei sarcini complicate; ei trebuie să țină seama de boom-ul în domeniul consumului care are loc în Anglia, de problema echilibrării cifrelor comerciale; și, în sfîrșit, să țină seama de efectele generale provocate de ceea ce se întâmplă în domeniul monetar internațional.

Dar guvernul trebuie să țină seama și de ce se întâmplă în partidul laburist și în mișcarea muncitorească. În sindicate se manifestă o nemulțumire crescîndă care, la începutul verii, ar putea duce la serioase dificultăți industriale. De pe acum, muncitorii prezintă numeroase cereri privitoare la salarii, cereri care fuseseră amîinate de precedentă legislație guvernamentală. Va fi imposibil pentru conducerea sindicatelor să nesocotească aceste cereri.

În cadrul grupării laburiste parlamentare se manifestă o neliniște crescîndă față de unele măsuri regresive privitoare la bunăstarea socială pe care guvernul a fost obligat să le treacă prin parlament, desigur pentru a satisface pe bancherii internaționali. Și acest lucru este de natură să ajungă în discuție pe măsură ce partidul laburist se apropie de conferința sa anuală.

Astfel, după măsura importantă — și pe care multă lume o considera hotărîtoare — a devalorizării lirei sterline, guvernul se zbate din nou în marile dileme economice cărora a trebuit să le facă față pînă în noiembrie.

Pentru alegători, aspectul cel mai păgubitor al politicii guvernului este incapacitatea acestuia de a rezolva problemele economice sau de a le ține sub control. S-au produs o serie întreagă de majorări de prețuri — unele datorate devalorizării, altele fără o legătură aparentă — și totuși guvernul nu a acționat. Întrebarea este însă: poate guvernul acționa? Mîiniile sale nu sînt oare legate de angajamentele asumate față de Fondul Monetar Internațional și de bancherii de la Basel? Bugetul nu a răspuns acestei întrebări. Numai spre sfîrșitul verii vom ști care este situația.

Între timp, este destul de probabil că guvernul va încerca mai departe să restrîngă piața internă pentru a obține o creștere a exporturilor. El va implora pronia cerească să nu se împlinească ceva prea grav cu conjunctura internațională, ceva de natură să distrugă șansele de dezvoltare a comerțului internațional din anul acesta. Și, dacă norocul îl va favoriza, spre sfîrșitul anului el va fi în măsură să arate că șomajul a scăzut la un nivel acceptabil — poate 1,5 la sută — și că este posibil să se accepte unele cereri privitoare la salarii. Dar toate aceste promisiuni modeste — a căror materializare este cu totul ipotetică — reprezintă mult prea puțin pentru un guvern aflat aproape exact la jumătatea mandatului. Este ceea ce, săptămîna trecută, alegerile din circumscripțiile Acton, Meriden, Leamington și Dudley au exprimat fără echivoc.

AUSTERITATE

(Din „Le Canard Enchaîné”)

Londra, 2 aprilie

Necesitatea dialogului european

Dr.
Bruno
PITTERMANN

Dr. Bruno Pittermann, șeful grupului parlamentar al Partidului socialist austriac, președintele Internaționalei Socialiste, care a vizitat recent România, a ținut la Casa de cultură a I.R.R.C.S. o conferință consacrată stadiului actual și perspectivelor relațiilor dintre țările Europei. Reproducem mai jos din această conferință.

De la sfârșitul celui de-al doilea război mondial și al prăbușirii — în urma acestuia — a regimurilor fasciste și național-socialiste din unele state europene, deci de 23 de ani, nu a mai existat în Europa nici un conflict militar între statele europene. Au existat — și în parte mai există încă — focare latente de criză, cum este de pildă cel din Cipru. Dar până acum s-a reușit întotdeauna să se împiedice rezolvarea prin forța armelor a unor asemenea conflicte.

Cea mai tinăra generație din viața politică a Europei, cea care a obținut abia de curând dreptul de vot, nu a trăit nici un război în Europa. Poate că tocmai din această cauză tineretul european este atât de pornit împotriva războiului din Vietnam. Este un indiciu promițător pentru viitorul Europei că, aici, crește un tineret care urăște războiul și care — înainte de toate — nu-l consideră un mijloc de rezolvare a problemelor de pe continent. Necesitatea păcii în Europa este mai puternic ancorată în mințile și inimile tineretului european decât în paginile tratatelor internaționale; aceasta însă

nu exclude posibilitatea stabilirii unei situații de pace în Europa pe calea obligatorie a dreptului internațional, și asupra căreia statele europene să cadă de acord. (...)

O caracteristică a actualei evoluții de pe continent este dorința statelor europene mici și mijlocii de a-și putea duce în mod autonom propria lor viață statală, în cadrul intereuropean al unor relații de pace. Unele — puține la număr — au ales în acest scop calea neutralității; popoarele celorlalte state mici și mijlocii năzuiesc spre același țel și resping orice hegemonie a unei alte puteri. Capacitatea politică, culturală, tehnică și economică a statelor europene permite popoarelor respective să-și ducă viața în comun, independent de puterile din afara Europei, cu care însă doresc să întrețină, pe bază de egalitate în drepturi, relații bune și, în special, pașnice.

Importantul potențial economic al Europei poate să constituie o contribuție valoroasă pentru țările aflate în curs de dezvoltare, în care nivelul de viață se mai află încă mult în urma celui european. Și acest ajutor economic din partea Europei poate fi acordat necondiționat, în aceasta regăsindu-se o altă concepție comună a popoarelor europene: nici unul dintre ele nu urmărește să stăpânească un alt popor, și cu atât mai puțin să-l subjuge.

Premisele pentru o comunitate europeană a păcii, într-un climat de libertate și de egalitate în drepturi ale popoarelor europene, sînt mai favorabile ca oricînd în istoria continentului. De ce să ne cramponăm însă în politica europeană de modul de a gândi și de a acționa de acum 20 de ani? Oare nu constituie un regres divizarea Europei occidentale în două comunități economice și anume Comunitatea Economică Europeană și Zona Europeană a Liberului Schimb? După părerea mea, da, deoarece pînă acum nu s-a ajuns la nici o convorbire pe plan european, adică la o întrunire a reprezentanților popoarelor europene.

În Organizația Națiunilor Unite sînt reprezentate toate statele europene, în afară de trei, Confederația Elvețiană, Republica Federală a Germaniei și Republica Democrată Germană. Organizația Națiunilor Unite are pentru Europa doar o organizație regională pentru probleme economice, Comisia Economică a O.N.U. pentru Europa, de la Geneva, din care fac parte statele europene membre ale Națiunilor Unite.

Consiliul european cu sediul la Strasbourg se compune din reprezentanți ai 18 state europene, organizate pe baza unui sistem de mai multe partide. Consiliul european se compune dintr-un Consiliu ministerial în care sînt reprezentate guvernele și dintr-o Adunare consultativă în care parlamentele statelor membre își trimit reprezentanții (...).

În Consiliul european sînt reprezentate statele Zonei Liberului Schimb ca și cele ale Comunității Economice Europene, împreună cu state europene care nu aparțin nici uneia din aceste două comunități economice organizate, ca de pildă Turcia sau Grecia. După încheierea acordului privitor la formarea Comunității Economice Europene, a cărei creare a fost dezbătută înții în Consiliul European, statele membre și-au creat un organ parlamentar propriu, așa-numitul Parlament european, care de fapt este doar un mic Parlament european al celor șase state membre.

În afara celor menționate, statele europene care fac parte din C.A.E.R. și-au dezvoltat instituțiile lor proprii.

Așadar, în Europa nu există nici o organizație pe bază de liber consimțământ sau de drept internațional, care să reunească reprezentanți ai tuturor popoarelor europene. Printre organizațiile bazate pe liber consimțământ, în care sînt reprezentate state europene, mai poate fi amintită Uniunea Interparlamentară, din care fac parte toate statele europene, cu excepția R.D. Germane, fără ca totuși să se fi creat pînă acum, în cadrul acestei organizații, o grupă regională europeană. În afară de aceasta, în cadrul Organizației Națiunilor Unite un număr de nouă state europene, printre care Austria și România, se ocupă de îmbunătățirea relațiilor de vecinătate, prin consultări reciproce asupra unor probleme care privesc aceste state.

(...) După cum se poate vedea din această enumerare, care nici măcar nu este completă, nu lipsesc organizații internaționale, pe bază liberă sau de drept internațional, în care conlucrează state europene, reprezentanții parlamentelor europene și partide politice din Europa. Cu excepția Comisiei Economice O.N.U. pentru Europa, nu există însă nici un organism în care să fie reprezentate exclusiv state europene și nu există nici o organizație, în care să fie reprezentate toate statele europene. Între celelalte instituții europene nu există nici o legătură, nici măcar între Comunitatea Economică Europeană și Zona Liberului Schimb (...). După părerea mea, acesta este principalul motiv pentru care — deși la începutul expunerii mele am menționat existența unor premise favorabile — nu s-a putut încă organiza o convorbire europeană, la care să ia parte reprezentanți ai tuturor popoarelor din Europa (...).

Interesul pentru realizarea unei convorbiri pe plan european trebuie stimulat în fiecare organizație politică în parte. Viitorul Congres al Uniunii Interparlamentare, care va avea loc la Viena, în a doua jumătate a lunii aprilie 1969, ar putea fi un prilej pentru un aranjament în această direcție. Astfel, reprezentanții diferitelor delegații și ai grupărilor lor politice ar putea — în afara programului oficial al Congresului — să se întrunească pentru o discuție pregătitoare cu privire la locul și programul unei convorbiri europene a parlamentarilor europeni. Nu trebuie, însă, să ne facem nici o iluzie în această privință; realizarea unei astfel de convorbiri pregătitoare va fi grea. Și mai greu pot fi stabilite consultările asupra ordinii de zi și a procedurii unei astfel de convorbiri europene, mai ales, dacă una sau mai multe grupe naționale sau politice participante vor să folosească acest prilej nu pentru o mai bună înțelegere, ci pentru întărirea contradicțiilor din Europa (...).

Sînt adînc încredințat că nici un popor european nu dorește să subjuge alte popoare europene. Sînt convins că fiecare popor european dorește să-și poartă fîurii viața sa națională în mod independent și în condiții de pace cu celelalte popoare. Cu cît reprezentanții ai popoarelor europene vor ajunge mai repede la o asemenea părere, cu atât mai curînd s-ar putea ajunge la acea ordine europeană care să asigure popoarelor, o conviețuire în baza importantelor principii ale păcii, libertății și independenței.

Construcția economică și efortul propriu

**Bélaid
ABDESSALAM**

ministru industriei
și energiei
din Algeria

La 29 martie, au fost semnate la București un acord de cooperare economică între guvernele Republicii Socialiste România și Republicii Algeriene Democratice și Populare, un protocol privind colaborarea în domeniile petrolier și minier și un protocol comercial privind schimburile de mărfuri pe anul în curs între cele două țări. Înainte de plecare, conducătorul delegației guvernamentale algeriene, Bélaid Abdessalam, ministrul industriei și energiei, a acordat un interviu redactorului nostru RODICA GEORGESCU, în care s-a referit la însemnătatea documentelor semnate și la unele probleme privind dezvoltarea economiei Algeriei.

— Care sînt, după părerea dv., posibilitățile de dezvoltare în continuare a colaborării economice și tehnice dintre România și Algeria, în lumina acordurilor semnate și a vizitei pe care ați efectuat-o în țara noastră?

— Semnarea acordurilor de față, care vizează principalele domenii de colabo-

rare româno-algeriană pentru anii următori, constituie o importantă bază de dezvoltare, în interesul reciproc, a relațiilor economice dintre cele două țări. În urma vizitelor pe care le-am efectuat în diferite întreprinderi, unde am văzut unele din realizările României socialiste, și mai ales în urma întâlnirilor avute cu diferiți reprezentanți ai guvernului român, cred că viitorul rezervă largi posibilități de colaborare și cooperare între România și Algeria, ținînd cont că, în mod practic, lucrăm după programe asemănătoare.

România beneficiază de o experiență aproape seculară în domeniul petrolului, experiență desăvîrșită în special după dobîndirea independenței, cînd industria petrolieră a devenit industrie națională. În acest sens, România a dezvoltat nu numai producția, dar și instrumentele de producție, în primul rînd industria de echipament. Ea a făcut exact același lucru și în domeniul minier. Pe de altă parte, Algeria dispune de mari bogății în petrol, gaze naturale și diferite minereuri care pot fi puse în valoare. Pornind de la aceste baze foarte importante, care joacă un rol esențial în economia celor două țări, putem dezvolta o cooperare fondată pe de o parte pe aportul tehnic și științific al României și, pe de altă parte, pe perspectivele de valorificare în Algeria. Aceasta îmi permite să afirm că ne-am putea extinde considerabil relațiile, relații de o importanță majoră deoarece se situează în domeniile esențiale ale economiei celor două țări. Consider că unul din elementele care ușurează cooperarea industrială dintre țările noastre este faptul că, atît în România cît și în Algeria, industria e etatizată.

— Care sînt proiectele Algeriei privind dezvoltarea industriei și prin ce mijloace intenționează guvernul algerian să sprijine eforturile spre industrializarea țării?

— Avem numeroase proiecte în domeniul industrial de dezvoltare a producției petrolului și gazului, de transportare a acestor resurse și de transformare a hidrocarburilor. În domeniul minier, avem proiecte care vizează darea în exploatare a unui număr de mine ca și tratamentul unor minereuri. Intenționăm chiar să fabricăm echipament pentru aceste industrii.

Evident, toate acestea necesită eforturi importante. Principiul adoptat de Algeria — ținînd cont de orientarea ei politică — este susținerea efortului său de dezvoltare prin resurse proprii. În ceea ce privește mijloacele de finanțare a proiectelor noastre industriale, ne bazăm pe veniturile obținute din valorificarea petrolului, gazului și a minelor, ca și a produselor agricole. Considerăm, de asemenea, că vom beneficia de sprijinul țărilor prietene, în special al României, sprijin acordat sub formă de credite sau sub forma furnizării de echipament.

— La conferința U.N.C.T.A.D. de la New Delhi, ați reafirmat teza potrivit căreia țările în curs de dezvoltare trebuie să se bazeze în primul rînd pe efortul național. Vreți să ne vorbiți despre aceasta?

— Țările în curs de dezvoltare trebuie să înțeleagă că nu din partea țărilor industrializate le va veni salvarea. Singura bază serioasă de dezvoltare și succes este utilizarea propriilor resurse și bogății. Fără un efort propriu serios nu se poate crea o economie națională independentă. De aceea am afirmat că țările în curs de dezvoltare trebuie să facă sacrificiile necesare și să adopte o politică adecvată pentru degajarea, la maximum, a propriilor posibilități. În consecință, dacă vrem să practicăm o politică realistă de dezvoltare, este absolut necesar să ne bazăm pe investițiile naționale și nu pe cele străine, să creăm o industrie care să ducă la emanciparea economică a țării. În același timp, numai astfel vom putea obține și concursul țărilor industrializate.

— În contextul celor afirmate mai sus, vă rugăm să vă referiți la politica de investiții a guvernului dv.

— Opțiunile noastre politice determină și orientarea noastră în ce privește investițiile. Algeria se bazează, în primul rînd, pe eforturile statului pentru dezvoltarea economiei. Investițiile naționale joacă un rol principal, ele fiind îndrumate spre ramurile de bază ale economiei. De altfel, noi am căutat să limităm intervenția capitalului străin în aceste ramuri ale industriei algeriene. În același timp însă, Algeria nu exclude rolul investițiilor private. Ele pot fi folosite — mai ales în etapa actuală de dezvoltare a țării — pentru crearea unor întreprinderi cu capital mai restrîns în industriile mijlocii și mici existente în țara noastră.

În încheiere, ministrul industriei și energiei din Algeria ne-a declarat:

— Aici, în România, noi am primit confirmarea propriei noastre convingeri că putem construi o economie națională independentă. Au existat sfătuiitori care au căutat, și mai caută încă, să ne creeze îndoieli asupra acestei posibilități sau, mai precis, să ne sugereze că nu vom putea realiza acest lucru decît în zeci și zeci de ani de zile. În România noi am cunoscut o economie dezvoltată, multilaterală, armonioasă. Aceasta ne face să plecăm din țara dv. cu încrederea fermă că putem să realizăm în Algeria o economie independentă puternică. Am fost foarte plăcut impresionați de felul în care am fost primiți în România și sperăm să avem și alte prilejuri de a vizita frumoasa dv. țară. Sperăm, de asemenea, că posibilitățile unei mai largi colaborări — oferite prin semnarea actualelor documente — vor fi fructificate cît mai curînd.

decalajul economic nu este un fenomen ireversibil

Urmare a îndelungatei dominații coloniale pe întinse regiuni ale globului, decalajul economic a devenit o tristă realitate a lumii contemporane. Unui sfert din populația globului îi revine 85 la sută din venitul mondial în timp ce peste două treimi contează pe numai 15 la sută. Agravată de practicile neo-colonialiste și discriminatorii ale imperialismului, accelerarea continuă a discrepanței creează o profundă îngrijorare în cercurile cele mai largi ale opiniei publice mondiale.

Dezvoltarea, cerință obligatorie a lichidării decalajului, neputând însă fi separată de colaborarea internațională, impune printre altele concluzia necesității unei consultări economice internaționale de mare amploare, care să analizeze situația de fapt, să tragă concluziile adecvate și să formuleze o serie de recomandări menite să asigure dezvoltarea mai rapidă a țărilor rămase în urmă. În vederea realizării acestui scop a luat ființă, în 1964, la Geneva, Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare — U.N.C.T.A.D.

Dar, nici în urma primei sesiuni a U.N.C.T.A.D., nu s-au produs schimbările așteptate. Discrepanțele între țările capitaliste dezvoltate și țările în curs de dezvoltare au continuat să se agraveze. Astfel, venitul pe cap de locuitor, după 1964, a crescut de 30 de ori mai repede în țările dezvoltate față de cele în curs de dezvoltare. Ritmul de creștere a producției în aceste țări nu a putut atinge în Deceniul Dezvoltării nivelul de 5 la sută anual care fusese fixat ca obiectiv minimal. Deși volumul vânzărilor a crescut neconținut, ponderea țărilor „lumii a treia” în exportul mondial a scăzut de la 27 la sută în 1953 la 19 la sută în 1967. Aceasta se explică prin deteriorarea continuă a „raportului de schimb”: în timp ce prețul mediu al materiilor prime exportate de țările în curs de dezvoltare a scăzut după 1958 cu 7 la sută, prețul produselor industriale pe care ele le-au importat a crescut cu 10 la sută. Ca urmare, datoria externă s-a împătrit între 1955 și 1966 (de la 10 miliarde la 40 miliarde dolari). Recentul raport dat publicității la sediul G.A.T.T. arată că, numai în 1967, deficitul total al balanței de plăți a țărilor în curs de dezvoltare s-a cifrat la 2,7 miliarde dolari, fapt determinat în mare măsură de dinamica defavorabilă a raportului export-import. (Importurile au crescut față de 1966 cu 3 la sută, în timp ce exporturile doar cu 1 la sută).

Acesta era bilanțul cu care demarau lucrările celei de a doua Conferințe pentru Comerț și Dezvoltare de la New Delhi. În fața acestei situații, după cum sublinia în raportul prezentat, secretarul general al U.N.C.T.A.D., dr. Raul Prebisch, Conferința „își propunea un dublu scop: elaborarea principalelor linii directoare ale dezvoltării economice și realizarea unui acord

asupra măsurilor concrete menite să soluționeze problema subdezvoltării”.

Desigur că o asemenea dezbatere impunea discutarea problemelor de bază în cadrul unui context general, pe care secretarul general al U.N.C.T.A.D. îl definea drept „strategia globală a dezvoltării”. Coordonatele acestui context sînt, în primul rînd, cele ale raportului efort național — ajutor extern, în care axa de rezistență o constituie primatul efortului național, mijlocul principal și de neînlocuit de a învinge subdezvoltarea.

Verificată tot mai mult de practică, teza primordialității efortului propriu s-a bucurat de o audiență sporită în cadrul celei de a doua sesiuni U.N.C.T.A.D., numeroase personalități de frunte, economice și politice, din țările „lumii a treia” subliniind, în intervențiile lor, însemnătatea mobilizării tuturor eforturilor și energiilor naționale.

Astfel, șeful delegației tunisiene arăta: „Dacă adoptarea de soluții eficiente în problema subdezvoltării presupune o cooperare internațională, ea presupune, totodată, ca o condiție prealabilă și necesară, acceptarea din partea țărilor în curs de dezvoltare a unui efort susținut și a unei discipline viguroase în vederea modernizării structurilor lor economice și sociale, a mobilizării resurselor interne”. La rîndul său, șeful delegației R.A.U., Moneim El Kaissuni, fost președinte al primei sesiuni U.N.C.T.A.D., subliniind „responsabilitatea principală a dezvoltării, ce revine lumii a treia înseși”, arăta că, admitînd chiar creșterea ajutorului extern (deși în ultimul timp se constată o scădere a lui), acesta nu poate constitui mijlocul esențial al dezvoltării, cuantumul pe care îl reprezintă în venitul țărilor în curs de dezvoltare fiind complet insuficient pentru a pune pe baze noi economia țărilor respective. (De altfel, s-a calculat că și în cazul acordării unui ajutor de 4 la sută din produsul brut al țărilor dezvoltate — și nu 0,62 la sută existent în momentul de față — ar fi nevoie de 50 de ani pentru diminuarea simțitoare a discrepanței).

Este evident — și toate datele concură la această concluzie — că numai intensificarea efortului național, mobilizarea întregului potențial material și uman, a tuturor resurselor interne în vederea dezvoltării economice de sine stătătoare, pot constitui adevărata cale spre consolidarea independenței politice și economice, a suveranității naționale a țărilor în curs de dezvoltare.

În același timp, efortul intern poate fi susținut constructiv numai printr-o largă colaborare internațională, în toate domeniile, prin înlăturarea oricăror discriminări și bariere în calea comerțului dintre state, prin așezarea relațiilor internaționale pe bazele respectării principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avan-

tațului reciproc. Respectarea acestor principii este cu atât mai necesară cu cît actuala configurație internațională cuprinde țări aflate la nivele foarte diferite de dezvoltare și cu sisteme social-politice diferite.

Sintetizînd considerațiile asupra raportului efort național — ajutor extern, tovarășul Gheorghe Rădulescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, conducătorul delegației României la Conferința de la New Delhi, arăta în cuvîntul său: „Colaborarea economică nu se poate substitui efortului propriu al fiecărei țări, dar aceasta nu reduce cu nimic importanța răspunderii colective care după părerea noastră ar trebui să cuprindă cel puțin trei aspecte: 1) înlăturarea a tot ceea ce stîngherește dezvoltarea normală în schimbul economic între toate țările lumii; 2) așezarea relațiilor internaționale pe temelia unor norme care să garanteze fiecărui popor posibilitatea de a-și construi viața potrivit propriilor sale concepții; 3) crearea unui echitabil mecanism comercial și financiar internațional”.

Din multitudinea problemelor abordate în cadrul Conferinței de la New Delhi, citeva din ele — reprezentînd de fapt unele doleanțe ale „lumii a treia”, formulate în Carta de la Alger, adoptată în prealabil de 77 de state în curs de dezvoltare — au suscitat vii debateri: crearea unui sistem preferențial generalizat; ajutorul financiar acordat țărilor în curs de dezvoltare de către țările dezvoltate; stabilirea unei piețe a produselor de bază și îmbunătățirea accesului materiilor prime ale țărilor subdezvoltate pe piețele țărilor industriale.

Ce s-a realizat în mod practic în aceste probleme?

Principiul unui sistem generalizat de preferințe fără reciprocitate și discriminare a făcut pînă la urmă obiectul unui acord unanim, însă controversa asupra introducerii în acest acord a produselor agricole transformate s-a soluționat printr-un compromis: nici produsele incluse în acest sistem, nici nivelul concesiilor tarifare acordate nu sînt precizate. Un comitet special al preferințelor, „organ subsidiar al Consiliului pentru Comerț și Dezvoltare”, va încerca să ducă la bun sfîrșit acest acord a cărui aplicare, se speră, ar putea să aibă loc în cursul anului 1969.

În privința ajutorului financiar acordat țărilor în curs de dezvoltare nu s-a ajuns decît la un acord teoretic. Conferința a chemat țările industriale să consacre ajutorului cel puțin 1 la sută din produsul lor național brut. Deși față de Conferința de la Geneva din 1964, s-a ajuns acum la înțelegerea de a folosi ca bază de referință produsul național brut și nu venitul național (în general cu 20—25 la sută mai mic), faptul că nu s-a precizat nici un termen pentru atingerea acestui obiectiv con-

→

feră acordului numai un caracter de principiu.

În sfârșit, asupra problemei stabilizării prețurilor materiilor prime nu s-a ajuns la un acord precis. Conferințele O.N.U. pentru cacao și zahăr vor fi, se pare, din nou convocate. Studii vor fi efectuate pentru alte 20 de produse, care vor face ulterior obiectul negocierilor.

Conferința de la New Delhi nu a ajuns la acorduri unanime într-o serie de probleme, pe parcursul lucrărilor ei fiind exprimate, de multe ori, păreri disjunctive sau complet opuse, ceea ce a împiedicat realizarea unor înțelegeri. Este un lucru firesc dacă avem în vedere interesele deosebite ale diferitelor țări, marea complexitate a fenomenelor social-economice din lumea contemporană. Dar schimbul larg de păreri realizat la Conferință, cunoașterea și confruntarea diferitelor opinii și puncte de vedere constituie un element pozitiv, putând reprezenta o bază pentru realizarea unor acorduri viitoare.

Delegația Republicii Socialiste România și-a adus contribuția de substanță la elaborarea unor proiecte de rezoluții, în calitate de autoare sau coautoare, proiecte adoptate în unanimitate de plenul Conferinței, precum și la inițierea unor recomandări care au devenit documente ale U.N.C.T.A.D. Astfel este cazul Memorandumului cu privire la promovarea formelor moderne de cooperare economică internațională care recomandă folosirea pe scară largă a cooperării, formă avansată a relațiilor economice internaționale, pentru completarea și restituația efortului propriu, principal resort al dezvoltării. Dintre rezoluții, se desprinde cea cu privire la „formarea de personal tehnic și specializat în domeniul promovării exporturilor”, inițiată de România și la care s-au alăturat, în calitate de coautori, Franța, Iranul, Senegalul și Tunisia. Subliniind importanța factorului uman în dezvoltarea comerțului internațional, rezoluția indică un program de acțiune în vederea pregătirii și specializării cadrelor. De asemenea, România a mai participat, în calitate de coautoare, la inițierea rezoluțiilor privind „rolul acordurilor bilaterale pe termen lung în procesul de stabilizare a piețelor pentru produsele primare” și „măsuri care urmează a fi întreprinse pentru informarea opiniei publice mondiale asupra lucrărilor U.N.C.T.A.D. și a problemelor dezvoltării”, rezoluții adoptate, de asemenea, de Conferință. Ca o recunoaștere a activității laborioase și a contribuției delegației țării noastre în cadrul U.N.C.T.A.D., România a fost realeasă membră a Consiliului pentru comerț și dezvoltare și aleasă în Biroul pentru comerț și dezvoltare — organ permanent al Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare.

A doua filă U.N.C.T.A.D. s-a întors și se poate afirma că deși nu au fost realizate acorduri ferme în toate problemele, dezbaterile au marcat totuși un pas înainte, mai ales în dovedirea tezei că menținerea decalajelor economice nu este un fenomen ireversibil. S-a întărit încă o dată convingerea, și în aceasta constă meritul esențial al dezbaterilor de la New Delhi, că, dacă se procedează la măsuri ferme în cadrul unui efort național susținut, iar țările rămase în urmă își vor „trage seva din propria tulpină”, cum se exprima simbolic delegatul senegalez, dacă nu se confundă dezvoltarea cu simpla creștere cantitativă, dacă se așează colaborarea internațională pe bazele echității și avantajului reciproc, decalajele se pot diminua simțitor, deschizând larg calea progresului economic și social.

Ilie ȘERBANESCU

Correspondență din Budapesta de la trimisul nostru, Sergiu Verona

Planificarea, dezvoltarea economică a țării, comerțul exterior, progresul științei și tehnicii — iată câteva dintre subiectele prezente în discuțiile prilejuite de un scurt popas în capitala ungară. Opiniile unor reprezentanți ai organelor centrale și funcționari superiori din instituții economice și tehnico-științifice mi-au lărgit imaginea asupra problemelor construcției economice din Ungaria, a unora din preocupările actuale ale țării vecine și prietene.

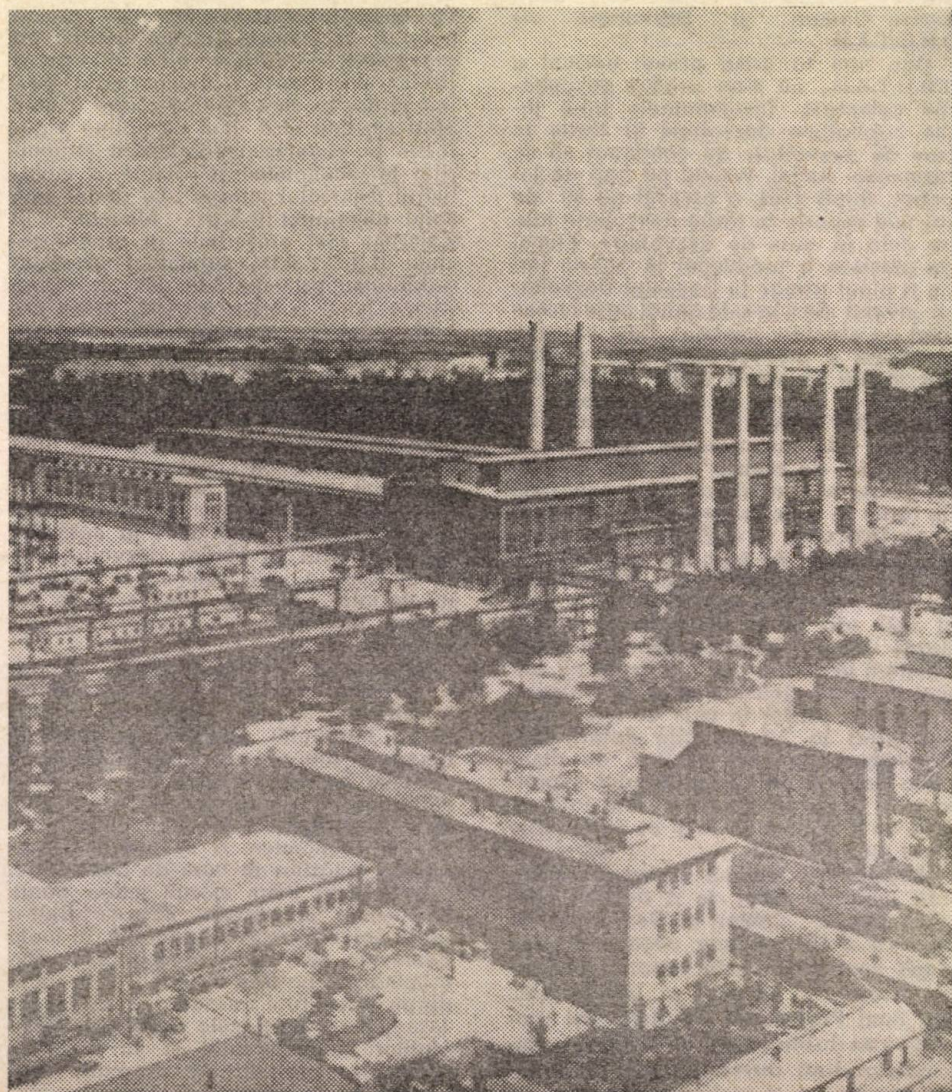
La Comitetul de stat al planificării mi s-au explicat în mod detaliat perspectiva și proiectele existente pentru anii următori. Firește, aceasta a presupus o sumară incursiune în rezultatele obținute pînă în prezent. Economistii unguri consideră drept semnificativă pentru dezvoltarea economică a țării perioada 1949—1965, în care producția industrială — căreia i se acordă o atenție centrală — a înregistrat o creștere de peste cinci ori. Pe aceeași linie de dezvoltare ascendentă a economiei se înscriu și rezultatele obținute în ultimii doi ani, printre care creșterea în 1967 a producției industriale cu 9 la sută față de anul precedent, iar a ve-

nitului național cu circa 7 la sută. Actualul plan cincinal prevede ca în 1970 producția industrială a Ungariei să fie de aproximativ 6,5 ori mai mare decît în 1949.

Procesul de industrializare a Ungariei — îmi spune tovarășul Baeck Béla, șeful problemelor de perspectivă din C.S.P. — are ca obiectiv fundamental creșterea potențialului economic general al țării. Succesele obținute în atingerea acestui obiectiv își găsesc o expresie concretă în următorul proces, în timp ce venitul național total al țării a sporit, între 1950 și 1965, cu aproximativ 230 la sută, creșterea venitului național pe baza dezvoltării industriale s-a cifrat, în aceeași perioadă, la 350 la sută.

Presa ungară a subliniat nu o dată importanța situării industrializării în centrul dezvoltării economice. Ungaria, cu suprafața sa de 95 030 km² înregistrează o densitate a populației de 109 locuitori pe km², ceea ce reprezintă aproximativ o cifră dublă față de densitatea medie europeană. Astfel, dezvoltarea industriei are un efect favorabil atît asupra folosirii mîinii de lucru, a structurii economice a țării, cît și a repar-

PREOCUPĂRI ACTUALE

tiției geografice a obiectivelor economice pe întinsul țării.

În discuția amintită, mi s-a arătat că procesul de industrializare a Ungariei se desfășoară mai cu seamă pe linia accentuării ponderii ramurilor celor mai moderne și de perspectivă în dezvoltarea industrială generală a țării. Din datele care mi-au fost puse la dispoziție reiese accentul deosebit pus pe dezvoltarea industriei mecanice și a industriei chimice. În actualul cincinal (1966—1970), producția totală a industriei mecanice va crește cu 40—45 la sută, respectiv o dezvoltare similară va fi înregistrată în majoritatea ramurilor acestei industrii — mașini-unelte, telecomunicații, instrumente de precizie, mașini electrice etc.

— Și astfel, în acest context economic general — a precizat interlocutorul meu — anul 1968 trebuie considerat ca un an de mare importanță în viața economică ungară. În acest an urmează să fie date în folosință 16 mari obiective economice. Pe de altă parte, la în-

mare importanță este acordată colaborării economice în general și, în special, cooperării tehnice a Ungariei cu țările socialiste cit și cu toate țările lumii. Aș cita în această direcție câteva proiecte în curs de realizare cuprinzând o gamă largă a ramurilor economice.

La oțelăriile de la Dunayváros, de pildă, este în curs de finisare o nouă fabrică de radiatoare — expresie a colaborării oțelăriilor ungare cu întreprinderea „Rheinische Stahlwerke” din Essen (R.F.G.). Noua fabrică urmează să acopere în întregime nevoile interne ale țării în 1970, o parte din producție urmând să ia calea exportului. În același timp, în incinta atelierelor ungare pentru construcția de vagoane de la Győr sînt în curs lucrări de construcție ale unei noi fabrici: în aprilie, anul viitor, va începe aci fabricarea unor motoare Diesel. Este vorba de un acord de colaborare între trei firme occidentale — M.A.N., Renault și Ferrostaal, pe de o parte, și întreprinderea ungară

lung încheiate cu țările socialiste constituie cadrul și baza majorității schimburilor noastre și ele continuă să joace un rol central... De asemenea, în relațiile noastre cu țările occidentale, sistemul de acorduri pe termen lung s-a dovedit la fel de avantajos...”

Din datele care mi-au fost puse la dispoziție la Budapesta în legătură cu relațiile Ungariei cu țările capitaliste reiese că pe primul loc al comerțului cu țările occidentale se află R.F.G., urmind, în ordine, Italia, Austria, Marea Britanie, Elveția și Franța. Cu toate aceste țări au fost semnate, în anii trecuți, acorduri pe termen lung care prevăd o continuă dezvoltare a raporturilor comerciale actuale.

La Ministerul Comerțului Exterior s-a subliniat interesul Ungariei pentru dezvoltarea continuă a relațiilor economice fructuoase dintre Ungaria și România. András Heltai, director în Ministerul Comerțului Exterior, care se ocupă de mai multă vreme de domeniul relațiilor cu România, mi-a explicat acest interes atît prin esența comună a orînduirii social-politice din cele două țări socialiste, prin vecinătatea geografică, cit și prin motive economice bine determinate. Astfel, Ungaria este interesată în mod deosebit în obținerea din România a unor produse industriale cum ar fi, la capitolul mașini și utilaje, utilajul petrolier. În momentul de față, Ungaria, care în trecut nu dispunea de petrol, are o producție medie anuală de petrol de circa două milioane de tone și continuă forajele de exploatare. România este cunoscută, spunea tovarășul Heltai, și prin marile progrese realizate în domeniul forajului petrolier și noi, de aproximativ 12 ani, importăm din țara dv. asemenea utilaje. În 1968, valoarea utilajului petrolier se va cifra la circa 2 200 000 de ruble, cifră care, ținînd seama de contractele actuale, a fost practic depășită. Apoi, Ungaria importă din România vagoane de marfă, ținînd seama de faptul că țara dv. are o industrie cu o capacitate însemnată în acest domeniu. Este un produs pe care-l importăm cu regularitate de mai mulți ani. La același capitol trebuie menționate diversele mașini agricole.

În ambele țări — a continuat domnia-sa — se dezvoltă industria chimică în mod susținut. Aceasta presupune că există o bază de schimb variată și că există mai ales posibilitatea unei sporiri a volumului schimburilor în ambele părți. Aș menționa, de asemenea, schimbul de bunuri de larg consum. În același timp, Ungaria exportă în România numeroase produse din domeniul industrial: industria mecanică, industria chimică etc.

Interlocutorul meu și-a exprimat optimismul în legătură cu perspectiva dezvoltării continue a relațiilor economice româno-ungare, considerînd că o mai bună cunoaștere reciprocă a capacităților de export și a produselor care pot fi oferite de ambele țări vor acționa tot mai bine în aceeași direcție.

Poporul frate maghiar, care intră în cel de al 24-lea an al dezvoltării sale pe calea făuririi noii orînduirii, depune intense eforturi pe linia consolidării bazei socialiste a țării, a construcției economice susținute pe toate planurile avînd ca obiectiv major creșterea potențialului general al țării, ridicarea bunăstării populației. Succesele reputate constituie un adevărat „motto” al viitorului, o garanție a materializării priceperii și talentului oamenilor muncii.

Budapesta, marie

Ponderea principalelor ramuri industriale în raport cu producția industrială totală

	1950	1960	1965	1970
Industria minieră	9,9	8,8	6,9	5,7
Metalurgia	13,5	13,6	12,5	12,1
Energia electrică	3,7	4,3	4,3	4,9
Industria mecanică	21,2	22,9	24,7	26,5
Industria chimică	4,6	6,8	8,9	10,6
Industria grea (total)	56,3	59,1	60,7	63,0

IN SFERA ECONOMIEI

ceputul acestui an, vechiul sistem de planificare și de conducere economică a fost înlocuit cu un nou sistem, pus la punct pînă în detaliile sale cele mai mici, corespunzător cerințelor și sarcinilor noastre economice.

În sfîrșit, merită a fi subliniat faptul că planul cincinal pune în centrul preocupărilor sale procesul tehnic. În acest sens, este semnificativ că gruparea investițiilor și determinarea scopurilor dezvoltării economice au drept criterii esențiale accelerarea progresului tehnicii în viitorii ani. „Noi considerăm — sublinia tovarășul Felgei — că prima sarcină este alegerea tehnicii și tehnologiei celei mai moderne. Aceasta presupune achiziționarea utilajelor celor mai perfecționate din toate țările lumii și mai ales o viziune de perspectivă asupra expansiunii economice de viitor. Sînt în curs lucrări pentru precizarea perspectivei economice pînă în 1985”.

Președintele Camerei de comerț ungare, tovarășul Ödön Kallós, care a avut amabilitatea să răspundă întrebărilor noastre, s-a referit la mai multe elemente care alcătuiesc, după expresia domniei-sale, coordonate ale comerțului exterior. Și aici este vorba, în primul rînd, de consecințele noului sistem de conducere a economiei asupra dezvoltării relațiilor Ungariei cu străinătatea. În esență, spune domnia-sa „noul sistem care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1968 oferă noi perspective pentru promovarea progresului economic și dezvoltarea relațiilor Ungariei cu străinătatea”. Aceasta înseamnă practic o colaborare pe baze tot mai vaste.

În cercurile de răspundere din sectorul comerțului exterior ungar, o

Tehnimpex, pe de altă parte. Motorul Diesel este destinat dezvoltării construcției de autobuze ca și de alte autovehicule. Cifrele sînt edificatoare: 30 de linii de producție vor asigura 13 000 de motoare anual.

Mi-a atras atenția o interesantă experiență — noul atlas internațional Larousse, pregătit și tipărit la Budapesta, rezultat al unui acord de colaborare între Franța și Ungaria. Am vizitat Centrul de cartografie condus de prof. Sándor Radó. Atlasul internațional Larousse — unul din cele mai mari atlase de acest fel din lume — apare în momentul de față în cea de-a patra ediție, activitatea în această privință a Centrului de cartografie din Budapesta datînd din 1963.

— Deși hărțile nu se măsoară în kilograme, îmi spunea prof. Radó, poate este interesant de menționat că noul atlas cîntărește peste trei kg, fiind alcătuit din hărți de mari dimensiuni (31,5×49) iar înălțimea hărților principale atîngînd circa un metru. Principiul director al noului atlas este primatul geografiei economice asupra geografiei descriptive. De aceea, s-a ținut seama de datele cele mai noi pe planul dezvoltării economice mondiale, pentru ca ele să poată fi incluse în noul atlas.

Experiența nu este unică. Centrul de cartografie de la Budapesta lucrează în momentul de față, împreună cu cartografi elvețieni, englezi, suedezi și japonezi, la pregătirea unui nou atlas geografic, comandă a firmei americane „Rand McNally”, a unui atlas pentru Mexic etc.

Colaborarea Ungariei cu celelalte țări pornește de la principiul unei dezvoltări de perspectivă. În acest cadru, un rol foarte important îl au acordurile pe termen lung. Iată, în această privință, opinia tovarășului József Biró, ministrul comerțului exterior: „În comerțul exterior al Ungariei, acordurile pe termen

reportaj pe glob

ÎN ANZI LA „EL TENIENTE”

De la trimisul nostru, Eugen Pop

• Două ore cu mașina de la Santiago pînă în mica localitate de munte Rancagua. De acolo, încă două ore, aproape, cu un trenuleț de munte, pînă la crestele andine unde e mina. Drumul acesta îți taie deseori respirația. Nu aș putea să spun precis ce anume îți dă în primul rînd, acea senzație de incertitudine, chiar de spaimă, pe care o încercă oricine — se spune — călătorind înția oară pe acest traseu care, mai ales cînd trece dincolo de haurile, unde parcă acum s-ar fi crăpat pămîntul (Cajón del Diablo), este de o sălbăcie sumbră, agresivă. Linia ferată își croiește drum pe buzele crăpate de sete ale unor prăpăstii de piatră seacă și, nu o dată, cînd locomotiva Diesel se opintește la cotituri pentru a putea birui pantele, ai impresia că nu va izbuti, și-și va da sufletul, cu al călătorilor cu tot.

Aproape din minut în minut, trenul se încolăcește în jurul unor curbe, deseori trecînd de 180 de grade. Adăugați la aceasta înclinarea pantelor, pe alocuri atît de abrupte, în plină cotitură, încît după trei ocoluri sinuoase ai parcurs o înălțime de peste o sută de metri. Și urci așa, pînă cînd, la un moment dat, în fundul unei uriașe căldări de piatră, întortocherile drumului îți apar, de departe, ca undulațiile pe care le lasă un creion plimbat în voie pe hîrtie, îngheșuind una într-alta liniile unor curbe fantastice. Un camion galben, oprit în fundul „căldării”, pare o jucărie pe care ai putea-o prinde între două degete, iar hornul topitoriei de cupru apare, chiar de la o distanță relativ mică, de doi kilometri, ca un turn liliputan. Și în jur — numai piatră, piatră de un cenușiu șters, iritant prin monotonia lui, pe care nu reușesc s-o schimbe nici monumentele bizare ce le-au săpat în stîncă — de-a lungul cîine știe a cite milenii — furtunile, ploile, soarele și frigul. Doar zăpada de pe crestele spre care urcăm aduce o tonalitate înviorătoare în acest peisaj cu fantastice ca-

riatide de piatră, încremenite într-un uriaș gest de deznădejde — o deznădejde totuși trufașă a naturii.

Locotenentul și industriașul —

Și totuși, nu linia ferată a deschis primul drum spre zona cuprului. Spre ținuturile „aurului roșu” — cum i se spune și astăzi cuprului — s-au aventurat, încă din timpuri vechi, căutătorii de metale prețioase.

Încă în ultimii ani ai dominației spaniole, un locotenent al armatei regale, care a cutreierat zona centrală a Anzilor, a adus în fața autorităților cîteva mostre de „stîncă verde”. O monografie a minei (Luis Hiriart — „Braden, Historia de una mina”) relatează pe o pagină, în stil de baladă, povestea descoperirii făcute de locotenent (de aici, și numele minei El Teniente), și dedică sute de pagini, într-un cadru care se vrea epopeic, „descălecării” americanului William Braden (fondatorul companiei botezate cu numele său) care avea să-l reducă la anonimat pe El Teniente. Volumul este o idealizare a spiritului întreprinzător nord-american, Braden fiind înfățișat cu toate calitățile unui conchistador modern, dezinteresat, a cărui singură pasiune ar fi fost aceea de a clădi pe loc gol...

Nici o aluzie în carte la perspectiva uriașelor profituri întrezărite de „Braden Cooper Company” în regiunea cuprifera. Cînd această perspectivă a devenit certă, la El Teniente a sosit și grupul de experți ai monopolului „Kennecott Cooper Company”, care a „înghițit” firma lui Braden, transformînd-o într-o filială „chiliană”. Concomitent, o altă societate nord-americană, „Anaconda Cooper Company”, a achiziționat exploatarea cuprifera de la Chuquimata, din nordul chilian. „Noua conchis-

tă” punea stăpînire, în jurul anului 1916, pe cele mai mari zăcămintele de cupru din lume.

Sînt, însă, interesante acele pagini din cartea lui Hiriart în care se evocă momente ale unor dure înclăștări cu natura, cum au fost cele din primăvara anului 1906, cînd primele convoaie cu utilaje și mașini au pornit din Rancagua spre mină, pe drumuri încă nesigure, pîndite de avalanșe de zăpadă și de pietre.

Anii și deceniile care au urmat au menținut aproape la aceeași tensiune lupta cu natura; și nu numai cu natura. Cu însăși viața grea de la El Teniente a cărei schemă — scria un publicist chilian — a fost trasată cu tușul negru al mizeriei. Truda minerului, viața sa aspră, sacrificiile cu care el a durat cea mai importantă industrie a națiunii chilene sînt teme foarte apropiate multor scriitori ai țării. În „La Voz de los Minerales”, Andres Sabella înfățișează pămîntul patriei sale ca o „vatră a minerilor și minerilor”... „Apropii cupru de buzele mele — scrie Sabella — și aș jura că are miros de sînge: este sîngele eroilor muncii, care — simbolic — mă leagă, peste timpuri, cu marea cuceririlor, a aventurilor, a vremurilor bune și a celor de restrînte. Și aș jura, de asemenea, că un cor de mii de guri — gurile celor din Portrerillos, de la El Teniente, din Tocopilla... — înalță un imn de slavă miinilor omului...”

Grădinile

Și iată-ne ajunși în localitatea Sewel, așezarea minerilor de la „El Teniente”. În aceste pustietăți de piatră, existența unei comunități umane stabile pare aproape de necrezut. Dar, de fapt, întregul orașel, cu circa 13 000 de locuitori, nu ocupă nici jumătate de km pătrat. Casele, uniforme și cenușii, sînt

durate pe o pantă înclinată, străzile fiind înlocuite de scări cu sute de trepte — singurele căi de acces în oraşelul minerilor...

Vicepreşedintele Uniunii Ziaristilor din Chile, Juan Campbell, care ne-a însoţit în drumetia prin Anzi, este un bun cunosător al regiunilor miniere, al obiceiurilor locale. „Dacă veţi face un reportaj despre El Teniente — ne spune Campbell — nu uitaţi să pomeniţi de o mare pasiune a minerilor — „grădiniţele”.

Ciudad. Căci nu am văzut, la Sewel, nici măcar o singură grădină.

— Sînt, totuşi — spune Campbell, înviind-ne să aruncăm o privire prin curţile caselor. Din spaţiile mohorite ale acestora îşineau, în contrast şocant, cite un arbust înverzît, ori o tufă de trandafir sau, pur şi simplu, o parcelă de iarbă. „Acestea sînt de fapt grădiniţele — ne lămureşte Campbell. Oamenii, care-şi petrec jumătate din viaţă în subteran, sînt ahtiaţi după lumina soarelui, după un strop de verdeată”. Şi cine şi-ar putea închipui că peticul de pămînt negru, udat de citeva ori pe zi, este adus tocmai de la Rancagua. Cînd un miner îşi sărbătoreşte ziua onomastică, tavarăşii lui de muncă obişnuiesc să-i aducă în dar cite un săculeţ de pămînt reavăn „din vale”; iar după ciocnirea primului pahar de vin, ies cu toţii în curtea sărbătoritului, care deşartă săculeţul în „grădiniţă”, deseori nici un metru pătrat, totul desfăşurîndu-se după un ritual bine ştiut de toţi, dar aşteptat şi urmărit de fiecare cu nerăbdare. Şi gazda deapănă, pentru cine ştie a cita oară, istoria arbustului sau a parcelei de iarbă, cu paranteze lungi despre perioada de încolţire, despre „metoda” lui de a grăpa pămîntul, despre iscusinţa cutăruia sau cutăruia din copiii lui în dozarea cantităţii de apă, cu care se stropeşte grădina, în funcţie de anotimp sau de tăria soarelui în diferite perioade ale zilei...

În împărăţia pietrei, înmugurirea unui vlăstar este un eveniment pentru întreg cartierul şi cele citeva sute de arbuşti şi pomi au mii de grădinari. E o reacţie împotriva sentimentului de izolare pe care-l dau meterezele Anzilor, împotriva mediului înconjurător lipsit de varietate, de culoare.

Cupru şi politică

Drumul obişnuit spre mină e tot pe scările tăiate în stîncă muntelui, dar nouă ni s-a pus la dispoziţie podul rulant care transportă minerii la orele intrării în subteran. La direcţia minei, un inginer tînăr ne dă explicaţii cu privire la capacitatea minei, sistemul de exploatare a minereului şi proiectele de lărgire a zonelor exploatate. Reţinem o sinteză a acestor explicaţii: El Teniente este cea mai mare mină de cupru subterană din lume. (Cuprul exploatat la El Teniente şi la mina Chuquibambilla — a cărei imagine o aveţi în fotografia nr. 1 — aduce 70 la sută din intrările în devize ale balanţei de plăţi şi 20 la sută din reţelele curente ale Trezoreriei naţionale). Am cutreierat cîteva kilometri din galeriile minei, am vizitat nodurile principale ale sistemului de transport în subteran şi am stat de vorbă cu cîteva din tehnicienii de la şantierul subteran al unui nou puţ de extracţie, care va dis-

pune de o capacitate nemaiatînsă la nici o altă mină de cupru din lume.

Şi, în faţa acestei lucrări realmente gigantice, a venit vorba din nou despre proiectele de creştere a producţiei de cupru. De altfel, am remarcat, deseori, în discuţiile cu chilienii că abordarea raportului „cupru-politică” interesează foarte multă lume. Cuprul fiind bogăţia principală a ţării, se înţelege că soluţiile politice formulate în legătură cu viitorul acestei industrii capătă o importanţă tot mai mare.

Redobîndirea controlului naţional asupra acestei avuţii naţionale, asupra exploatării şi comercializării cuprului, a devenit o revendicare general-democratică, faţă de care aproape toate partidele şi-au definit poziţia. Cuprul „a colorat”, ni se spune la Santiago, întreaga campanie electorală pentru alegerile prezidenţiale din 1964. Partidele de stînga care alcătuiesc „Frontul Acţiunii Populare” s-au pronunţat pentru o soluţie radicală: naţionalizarea minelor de cupru. Guvernul democrat-creştin, constituit după alegerea lui Eduardo Frei, a optat pentru o soluţie mai moderată: „reforma cuprului” şi-a propus ca obiectiv central o creştere masivă a producţiei pe baza „chilenizării” minelor.

„Chilenizare” înseamnă răscumpărarea de către stat a unei cote majoritare din acţiunile minelor şi „asocierea” cu societăţile respective, în aplicarea unui program de lărgire a investiţiilor, care — pînă în 1971 — va trebui să asigure dublarea producţiei de cupru. Tot pentru această perioadă este prevăzută şi creşterea cu 100 la sută a cantităţii de cupru rafinat în ţară.

Pînă acum, procesul „chilenizării” a luat start serios doar la El Teniente. În 1968, aici se vor investi 68 de milioane de dolari. După vizitarea noului puţ de extracţie, am străbătut, pe zeci de kilometri, noile şosele care vor înlocui calea ferată, scurtînd drumul de acces între mină şi Rancagua. 26 milioane de dolari au fost prevăzuţi pentru locuinţe noi, în zona Rancagua, unde va fi „transferată” întreaga populaţie a oraşului Sewel.

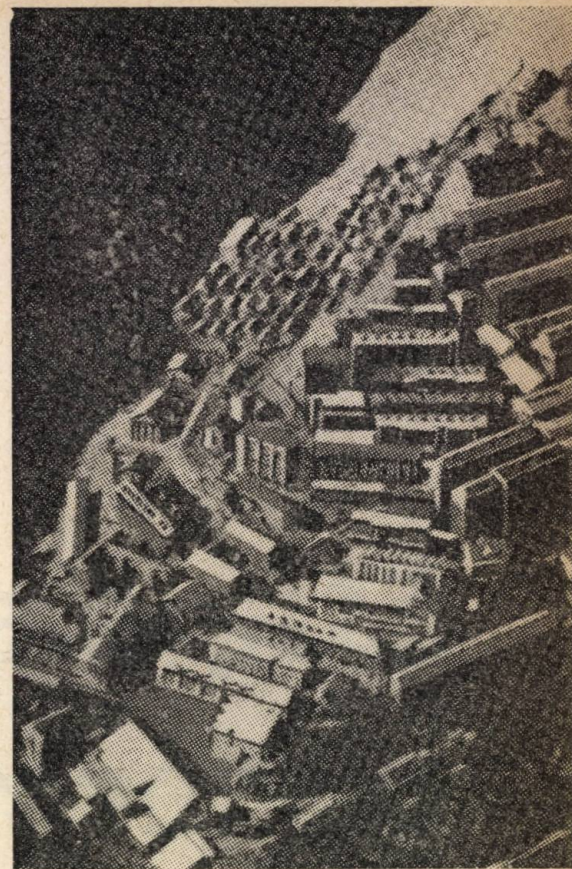
După descifrarea unei porţiuni din labirintul galeriilor minei, la un moment dat, inginerul ne-a rezervat o surpriză: o gură de mină părăsită, pe unde intrau în mină oamenii care, la începutul secolului, „au atacat”, primii, straturile superioare ale zăcămintelor...

În faţa noastră, acelaşi peisaj sălbatic, dezolant de pustiu. În craterul unui vulcan stîns „fumegă” praful de zăpadă răsucit de vînt, iar munţii de piatră cu creste tăioase, ca lamele unor paloşe uriaşe, împresoară parcă şi gîndul care ar încerca să răzbată dincolo de ele.

— Şi unde locuiau minerii? — întrebăm.

— Aici, ne răspunde inginerul, conducîndu-ne spre o platformă de stîncă, unde zărim citeva grinzi, rămăşiţe din scheletele caselor ce fuseseră înjghebate de pionierii mineritului.

— Poate peste zece, douăzeci de ani şi din oraşelul pe care l-am vizitat vor rămîne doar scheletele de lemn ale caselor.

La 2 100 de metri deasupra nivelului mării, pe o pantă stîncosă a Cordilierilor — oraşelul minerilor de la El Teniente

— E aproape sigur — ne răspunde inginerul. Oamenilor nu le place să trăiască izolaţi...

Mă uitam la grinzile încă prinse în cuie şi o clipă încercam să-mi închipui viaţa oamenilor care au trebuit să dea respiraţie umană gigantilor de piatră. Acestor stane înspăimîntătoare, care le-au apărut şi le apar ostile dar care, totuşi, le-au împrumutat mult din tăria şi semeţia lor. Căci — scrie Gabriela Mistral într-un poem în proză — „chilienul nu poate povesti idilic istoria ţării sale. Ea a fost, de multe ori, o epopee sau, în termeni militari, un şir de marşuri forţate. Viaţa aceasta îşi ia deseori, ca simbol, piatra Cordilierilor. Cînd am aflat pentru prima oară că există şi Anzi împăduriţi, şi Cordilieri cu vegetaţie, nu mi-a venit să cred. Pentru că Anzii mei, aceia în care am crescut, apar pleşuvi şi ostili şi nu au o altă senzualitate a culorii decît piatra arzînd în violet sau în ocru, ori dispărînd în fulgerările albe ale culmilor... Cînd pomeneşte de «Anzi», ecuatorianul îi spune «selva»; columbianul — la fel. Noi, spunîndu-le «cordilieri», dăm nume unei materii îndărătnice şi acide, dar o facem cu un aer filial, pentru că ei (Cordilieri — n.n.) sînt pentru noi zămisliiri familiare... Mărturia vizibilă a existenţei noastre, în hărţi, se dovedeşte a fi piatra. Memoria copiilor noştri abundă în lanţuri de munţi şi de dealuri: pictura peisagiştilor noştri este încărcată de fosforescenţa alb-azurie sub care trăim. Omul nostru, de obicei bine făcut, pare piatră neclintită sau stîncă încremenită, iar morţii noştri dorm ca lespezi redatate munţilor...”

Ultimul
articol
scris de
IURI
GAGARIN

Etapele cuceririi Cosmosului

Faptul că în aprilie, lună de primăvară, aniversăm ziua nașterii lui Vladimir Ilici Lenin și Ziua Cosmonauticii este simbolic. În această lună, s-a născut acela care pentru întreaga omenire întruchipează cele mai luminoase idei și cele mai mari speranțe. Și tot într-o zi de aprilie a pornit spre întinderile neexplorate ale Universului prima navă pilotată. Patria, partidul lui Lenin mi-au încredințat mie acest zbor. ...Prin iluminatorul navei se zărea Pământul de un albastru-verzui, iar Lenin, din portretul său, parcă mă privea cu bunătate spunându-mi: „Ține-te bine, totdeauna este greu să fii primul“.

În anul 1935, cu puțin înaintea morții sale, fondatorul teoriei zborurilor interplanetare, Konstantin Eduardovici Tîolkovski, menționa într-o scrisoare adresată partidului comunist: „Toate lucrările mele în domeniul aviației, zborurilor cu rachete și comunicațiilor interplanetare le dedic partidului bolșevicilor și puterii sovietice care sînt adevărații conducători ai progresului culturii umane. Sînt convins că ei vor desăvîrși aceste lucrări“.

În anii care au trecut de atunci, am făcut multe pentru traducerea în viață a ideilor acestui remarcabil compatriot. Sprijinirea de către partidul nostru a ideilor zborurilor interplanetare, cercetările în domeniul tehnicii rachetelor au fost organizate încă înainte de război. Activitatea în cadrul Grupului pentru studierea mișcărilor cu reacție, Laboratorului gazo-dinamic și Institutului de cercetări științifice în domeniul rachetelor, precum și experiența acumulată în construirea de arme reactive pentru armata noastră în timpul războiului au permis ca, în perioada postbelică, să se treacă la construirea unor rachete puternice. De la acestea și pînă la zborurile în Cosmos mai era de parcurs un singur pas.

Cu cîteva zile înainte de moartea sa tragică, Iuri Gagarin a scris ultimul său articol, consacrat etapelor cuceririi Cosmosului. Agenția de presă „Novosti“ ne-a transmis acest articol în exclusivitate pentru cititorii revistei „Lumea“.

Tehnica sovietică a rachetelor și cosmonautica au străbătut un drum uriaș de la lucrările lui Tîolkovski pînă la crearea unor sisteme de rachete cosmice din cele mai complicate, care asigură științei și tehnicii sovietice succese din cele mai mari în domeniul studierii spațiului cosmic. În toată această etapă, Partidul comunist și guvernul sovietic au acordat o însemnată uriașă dezvoltării tehnicii rachetelor cosmice, științei înaintate. În țara noastră au luat ființă mari centre de cercetări științifice și colective de producție care s-au specializat în domeniul tehnicii noi. În fruntea acestora, se află cei mai de seamă oameni de știință și organizatori care au adus o mare contribuție la dezvoltarea cosmonauticii și tehnicii. Un asemenea om de știință și organizator a fost acad. Serghei Pavlovici Koroliev — cel mai de seamă constructor al sistemelor de rachete cosmice, al primilor sateliți artificiali ai Pământului și stațiilor automate. Sub conducerea sa au fost create navele cosmice pilotate.

Pînă în ziua cînd, prin lansarea primului satelit artificial al Pământului, am aprins zorile erei cosmice, a trebuit să fie rezolvate numeroase probleme științifice, tehnice și organizatorice, sarcini de o complexitate și amploare fără precedent. În acest scop, trebuia să dispunem de motoare cu reacție din cele mai puternice, capabile să imprime ra-

chetei purtătoare prima viteză cosmică — aproximativ 8 km pe secundă. Constructorii noștri au creat asemenea motoare care aveau nevoie de noi carburanți de mare eficacitate pentru rachetă. I-am obținut și pe aceștia. Era nevoie de aliaje noi și de alte materiale care să fie capabile, ca fără să-și piardă proprietățile esențiale, să reziste temperaturilor ridicate, unor mari sarcini mecanice și influențe proprii spațiului cosmic. Am elaborat și am obținut asemenea aliaje și materiale. Era nevoie, de asemenea, să fie create sute din cele mai diferite aparate și mecanisme, deosebit de mici și ușoare, care să asigure o maximă siguranță de funcționare. Munca asiduă a oamenilor de știință și a constructorilor a fost încununată de succes. Trebuiau, apoi, construite aparate care să asigure o mare precizie în plasarea sateliților pe orbita antecalculată. Asemenea aparate automate au fost create. Pe distanțele uriașe ale țării urmau să fie construite o vastă rețea de stații de observare, precum și complexe electronice, radiotehnice și de calcul automatizate. Aceste stații și complexe au fost construite.

Rezolvarea acestor obiective, precum și a multor altor probleme nu mai puțin importante, depindea, totuși, nu numai de munca plină de abnegație, de talentul și inventivitatea, curajul și tenacitatea constructorilor tehnicii cosmice. Apariția

cosmonauticii practice era de neconceput fără o solidă bază științifică și tehnico-materială a industriei. Pentru lansarea primului satelit artificial al Pământului, precum și pentru victoriile următoare în Cosmos era nevoie de desfășurarea unui front larg de cercetări în toate direcțiile științei, de la astronomie, mecanică, fizică până la biologie și psihologie; de o intensă dezvoltare a științelor aplicate, a ramurilor medicale etc.; de un înalt nivel al construcțiilor de mașini și aparate de precizie, al electrotehnicii și radiotehnicii, al industriei chimice și metalurgiei fine.

Nu întâmplător plasarea pe o orbită în jurul Pământului a primului satelit artificial sovietic a fost apreciată de opinia publică mondială ca o realizare epocală a gândirii tehnico-științifice și a practicii, fiind pusă alături de inventarea mașinilor cu aburi, crearea electrotehnicii, zborul primului avion și eliberarea energiei nucleului atomic!

Însemnătatea lansării primului satelit artificial al Pământului nu se reduce doar la aspectul tehnico-științific al problemei. Această minune tehnică a secolului XX, ce întruchipează cele mai noi realizări ale științei și producției, s-a produs în țara care a făcut, într-o perioadă scurtă de timp, pași uriași de la starea de înapoiere spre progres. Asaltul Cosmosului, început de poporul nostru în urmă cu zece ani și jumătate, a demonstrat încă o dată întregii lumi înțelepciunea și eficiența politicii leniniste a P.C.U.S. și a statului sovietic. Au devenit și mai evidente importanța rezultatelor industrializării socialiste și dezvoltării culturii revoluționare, uriașa superioritate a socialismului. Numeroși oameni din străinătate, pentru care înființarea Uniunii Sovietice în cucerirea Cosmosului a constituit o surpriză, au început să înțeleagă că lansarea primului satelit, iar după aceea primul zbor orbital al omului, nu sînt cituși de pușin fenomene întâmplătoare, ci constituie o legitate a dezvoltării societății socialiste, un rezultat care demonstrează uriașele forțe creatoare, puterea economică și uriașul potențial creator al noii orînduirii născută în Octombrie. Întreaga evoluție ulterioară a evenimentelor în domeniul cosmonauticii constituie o mărturie grăitoare a maturității științei, tehnicii și industriei sovietice, a capacității lor de a îndeplini sarcini tot mai complexe, de a pași ferm înainte.

Un important salt calitativ în dezvoltarea tehnicii rachetelor cosmice în U.R.S.S. l-a constituit construirea celei mai puternice rachete purtătoare pentru timpul respectiv — „Vostok”. La aceasta a fost utilizată pentru prima dată schema împărțirii longitudinale a blocurilor rachetelor, au fost găsite numeroase soluții tehnice noi. Cu ajutorul acestei rachete purtătoare, la 12 aprilie 1961, a fost plasată pe orbită prima navă cosmică „Vostok”. În acest scop, a fost construit un complex terestru automat care cuprinde construcții pentru lansare, instalații tehnologice și pentru transport. Am acumulat treptat experiență. A fost realizată o schemă energetică perfecționată a zborului rachetelor cosmice cu lansarea ultimei trepte de pe o orbită intermediară. O mare realizare au con-

stituit-o crearea complexului de mijloace pentru aterizarea lină și pentru activitatea omului în Cosmos, crearea unor nave care să permită ieșirea omului în spațiul cosmic.

O condiție din cele mai importante pentru progresul continuu în cercetarea spațiului cosmic a fost crearea, în următorii ani, a sistemului de rachete cosmice „Proton”, ale căror motoare au o putere care depășește 60 milioane C.P. Au fost puse la punct, de asemenea, noi tipuri de motoare pentru navele cosmice și stațiile automate, care permit intrarea lor treptată în funcțiune, asigură capacitatea de manevră în Cosmos și frînarea necesară la coborîre. Au fost experimentate deja în zboruri cosmice motoare electro-reactive cu plasmă și cu plasmă-gaze, motoare ionice — prototipuri ale motoarelor pentru aparatele de zbor ale viitorului.

Deosebit de însemnat a fost aportul științei și tehnicii sovietice și în explorările cosmice efectuate în ajunul jubileului Puterii Sovietice. În ajunul aniversării Marelui Octombrie, întreaga lume a fost entuziasmată de înfăptuirea cu succes a zborului unei stații automate spre Venus. Ne putem da seama de ce măiestrie tehnică, de ce îndeminare a fost nevoie pentru a crea cu miinile oamenilor un aparat cosmic care să parcurgă sute de milioane de kilometri, să efectueze o coborîre pe suprafața planetei și să ne transmită de la uriașe depărtări date care largesc considerabil orizonturile științei. După numai cîteva zile, lumea a devenit din nou martora unei excepționale realizări a oamenilor de știință, constructorilor și inginerilor sovietici: pentru prima dată, a fost rezolvată problema cuplării automate a unor aparate cosmice pe orbită — una din cele mai complexe probleme tehnico-științifice.

Pînă în ultima vreme, ziarele burgheze scriau că dacă constructorii sovietici de rachete dețin supremația în ce privește puterea rachetelor și, ca urmare a acestui fapt, plasează pe orbită o greutate utilă mai mare, specialiștii din S.U.A. ar fi maeștri în electronică și sisteme de dirijare superfină. Dar tocmai o stație sovietică a fost lansată spre Venus, iar specialiștii sovietici au efectuat un experiment unic de cuplare automată pe orbită a unor aparate cosmice. În aceasta s-a manifestat în mod convingător nivelul atins de electronica, automata și sistemele perfecționate de conducere sovietice.

Karl Marx a denumit revoluțiile „locomotive ale istoriei”. Această definiție se referă la toate revoluțiile sociale care marchează epocile de cotitură ale istoriei omenirii, ea exprimă cu o deosebită putere esența Revoluției din Octombrie — prima revoluție socialistă proletară victorioasă din lume — puternic motor al istoriei.

Cînd rachetele purtătoare au plasat pe orbite navele cosmice, noi, cosmonauții, am simțit sprijinul întregului popor sovietic. Am fost mindri de încrederea pe care ne-a acordat-o patria, faptele ei nobile ne-au luminat calea. Aceasta a fost calea ideilor nemuritoare ale lui Lenin.

Moscova, martie 1968

reflector

INDEX TRANSLATIONUM

După datele furnizate de U.N.E.S.C.O., în anul 1966, în 70 de țări ale globului au fost traduse 39 267 de volume. În frunte se află U.R.S.S. cu 3 968 de titluri, urmată de Iugoslavia cu 3 452 și de cele două state germane — R.D.G. și R.F.G. — care împreună totalizează 3 095 titluri. Pe locurile următoare se află Spania — 2 429 titluri, S.U.A. (2 069), Italia (2 010), Olanda (1 846), Franța (1 809) și Cehoslovacia (1 763).

Cele mai multe traduceri s-au făcut din lucrările lui Lenin (201). Locul secund este ocupat de Georges Simenon (137), iar locul trei de Tolstoi (122). Karl May, autorul german de romane de aventuri pentru tineret, a fost tradus de 112 ori, depășind astfel pe Agatha Christie (99) și pe frații Grimm (97). Dostoievski și Shakespear (cu 96 de traduceri fiecare) sînt urmați de Ian Fleming (95). Hemingway, cu 91 de titluri, este al 10-lea în ordinea traducerilor. Urmează în ordine: Jules Verne (86 traduceri), Alexandre Dumas-tatăl (84), Christian Andersen (79), Pearl Buck (77), Steinbeck (76), Cehov (75), Mark Twain (75), Jack London (71), Dickens (71), Gorki (68), Solohov (66), Balzac (62), Moravia (58), R.L. Stevenson (55), Rabindranath Tagore (54), Graham Greene (53), Platon (52), Edgar Wallace (49), Gogol (48), J.P. Sartre (48), Victor Hugo și Emil Zola (47), Daniel Defoe (45), Maupassant (44), E.M. Remarque (42), Homer (41), Pușkin (39), Turgheniev și Camus (37) Goethe (36).

COMERȚUL MONDIAL ÎN 1967

În raportul dat recent publicității la sediul secretariatului G.A.T.T. de la Geneva, se apreciază că înrăutățirea conjuncturii în mai multe regiuni industriale importante s-a tradus într-o încetinire a dezvoltării comerțului mondial în 1967. Exporturile mondiale — se precizează — nu au progresat deocît cu 5 la sută, de la 201 miliarde dolari la 211 miliarde dolari, în țările industriale înregistrîndu-se o creștere de două ori mai mică în 1967 decît în 1966. (În țările C.E.E., 7 la sută față de 10 la sută în 1966; în țările A.E.L.S., 2 la sută față de 7 la sută; în Statele Unite, 4 la sută față de 10 la sută.)

Spre deosebire de tabloul indicat mai sus, comerțul exterior al țărilor socialiste s-a dezvoltat în 1967 într-un ritm accelerat, exporturile crescînd față de anul precedent cu 8 la sută.

SPECULAȚII

La 1 aprilie, în momentul cînd Robert McNamara prelua funcția de președinte al Băncii Mondiale, unii comentatori americani avansau ideea că fostul ministru al apărării va fi ales de Lyndon Johnson drept candidat oficial al partidului democrat la președinția Statelor Unite. Speculațiile în acest sens sînt lipsite de un temei serios. În orice caz, McNamara este acum conducătorul unei instituții de credit internațional care, în decurs de peste 20 de ani, a împrumutat unui număr de 92 de țări sume totalizînd 13 miliarde de dolari. Banca Mondială obține anual un profit mediu de 275 milioane de dolari. Rata ridicată a dobînzii — 5,25 la sută — determină unele țări în curs de dezvoltare să considere prea costisitoare împrumuturile băncii. Președintele are un rol determinant în stabilirea politicii Băncii Mondiale.

KENNEDY:

John F. Kennedy
la o adunare
electorală,
în timpul
campaniei
prezidențiale
din 1960

CRONICA UNEI DINASTII

Spre Casa Albă

La 2 ianuarie 1960, John Kennedy a anunțat că-și pune candidatura. Un vechi prieten al tatălui său i-a atras atenția acestuia că, la 42 de ani, fiul său era prea tânăr pentru un candidat la președinție. Joe a răspuns: „Se prea poate, dar am 72 de ani și vreau să mai fiu și eu aici pentru a profita de acest lucru”.

Întreaga forță a bogăției și a experienței politice s-a concentrat asupra Virginiei de vest. Forțele lui Kennedy, minunate organizate, au înregistrat o majoritate zdrobitoare în 48 de districte din 55, cite are statul. Acest triumf a dat candidaturii lui John un impuls irezistibil. El s-a prezentat la alegerile preliminare din șapte state și a înregistrat pretutindeni succese. Joe Kennedy a expus spiritul care îl anima pe fiul său: „Pentru membrii familiei Kennedy — a declarat el — există sau castelul sau dependențele; locuri intermediare — nu”.

Influența pe care a exercitat-o averea familiei Kennedy, deși imensă, nu a atins niciodată proporțiile pe care i-au atribuit-o adversarii. Prieteni apropiați și bine informați și-au exprimat părerea că, începând din 1958, Kenne-

dy-tatăl cheltuisese un milion și jumătate de dolari pentru campania care a precedat Convenția, cifră cu mult inferioară evaluărilor făcute de străini. Totuși, aceste cheltuieli sînt enorme în comparație cu resursele de care dispunea Humphrey, care s-a prezentat în Virginia de vest cu 17 000 de dolari datorii. Indiferent de suma angajată de Kennedy, problema nu este la cît se ridică ea, ci dacă a fost folosită în mod corect. Organizatorii campaniei lui Kennedy au provocat o revoluție nu în natura ci în tehnica procedeelelor utilizate. Folosindu-se cu îndemănare de televiziune, acest instrument costisitor dar foarte eficace de convingere a maselor, folosind toate celelalte arme politice moderne ale epocii electronice, ei și-au cîștigat adversarii.

Johnson l-a criticat pe tînărul său coleg pentru absenteismul lui din Senatul, unde, de altfel, Kennedy nu se semnalase prin nici o acțiune notorie. El a atacat, de asemenea, bogăția și familia lui Kennedy. „Nimeni nu mi-a dat nimic, a spus delegatul Texasului confrăților săi. Tot ce posed și tot ce sper să obțin voi datora numai talentului și energiei mele”. În cursul unei reuniuni a partidului, ținută la Washington, a fost cuprins de o furie violentă și, denunțînd păreri exprimate de Joe Kennedy înainte de război, a strigat: „Nu am fost niciodată omul care să-i țin umbrela lui Chamberlain”.

Familia Kennedy nu i-a iertat nici odată această lovitură sub centură, dar a îngropat incidentul atunci cînd a venit momentul să încheie o alianță considerată oportună. Se povestește că însuși Joe Kennedy a fost acela care l-a propus pe Johnson pentru locul doi în alegeri, spunînd fiilor săi că senatorul de Texas îi va aduce lui John voturile sudului. Joe Kennedy i-a telefonat atunci lui Johnson și i-a cerut în mod insistent să devină, pentru binele partidului, partenerul lui John. Cînd, cu cîteva luni înainte, un motiv asemănător fusese invocat pentru a i se propune lui John să fie desemnat candidat la vicepreședinție, Kennedy a început să vocifereze: „Pentru nimic în lume nu vom accepta locul al doilea!”

Sosise în sfîrșit momentul de a se cunoaște rezultatele voturilor la Convenția democratică, prima etapă spre președinție. Unul cite unul au răsunat numele statelor aducînd voturile la care se aștepta Kennedy, în timp ce voturile, pe care contau Johnson și ceilalți, se lăsau așteptate. În momentul în care a fost chemat Wyoming-ul, pentru a se afla cui dă cele 15 voturi ale sale, Kennedy conta deja pe 748 de voturi. Agitația febrilă care domnea pe culoare a încetat; s-a așternut o mare tăcere. „Wyoming-ul, a strigat speakerul, dă cele 15 voturi, în unanimitate, viitorului președinte al Statelor Unite!”

John Fitzgerald Kennedy era propus astfel pentru cea mai înaltă funcție în stat.

În noaptea aceea, Robert Kennedy, epuizat, i-a telefonat tatălui său. „Este cea mai bună organizare pe care am văzut-o vreodată”, a declarat cu satisfacție Joe Kennedy.

Numeroși democrați liberali s-au declarat foarte puțin satisfăcuți de rezultatele obținute la Los Angeles, nemulțumire sporită de alegerea inimaginabilă pe care o făcuse Kennedy, propunîndu-l pe Johnson pentru locul al doilea. Dar, în mai puțin de 15 zile, Convenția republicană întrunită la Chicago l-a numit pe vicepreședintele Richard Nixon drept candidat la președinție și democrații liberali au încetat să mai fie supărați. Într-adevăr, cu excepția răposatului senator McCarthy, Nixon era personajul politic pe care liberalii îl detestau cel mai mult. Se poate spune că el a moștenit o bună parte din ura îndreptată împotriva lui McCarthy.

Dramatica noapte de 9 noiembrie

Imediat după prima dezbatere televizată între candidați, Joe Kennedy i-a telefonat fiului său pentru a-l încuraja și aplauda. Această întîlnire impresionantă față în față, vizionată de 70 de milioane de telespectatori, reprezenta o cotitură în campania electorală.* Nixon, slăbit și zdruncinat de o boală recentă, părea lipsit de putere. În

*) Elementul esențial al „revoluției” efectuate de Kennedy în tehnica electorală l-a constituit minuțioasa pregătire. Pentru fiecare din ultimele două debateri televizate, Kennedy și-a petrecut peste șapte ore în studio, repetînd. Nixon a refuzat oferta ce i se făcuse de a veni și el să repete; a sosit cu douăzeci și patru de minute înainte de emisiunea pentru a treia dezbatere și cu nouă minute înainte de ultima dezbatere.

Vezi „Lumea” nr. 11, 12, 13 și 14

schimb, Kennedy, într-o formă excelentă, a atras atenția telespectatorilor prin stăpînirea de sine și capacitatea de a folosi statisticile. De la o zi la alta, vicepreședintele Nixon pierdea avantajul vârstei și al experienței, avantaj de care beneficiase pînă atunci.

În momentul alegerilor preliminare din Virginia de vest, John Kennedy a încercat să se înveșmînteze în toga lui Roosevelt. În acest stat în care nu se găsea de lucru, Kennedy, la sfatul unui organizator de sondaje de opinie, s-a prezentat ca liberal militant și a cerut reluarea New Deal-ului. El a făcut apel la ajutorul unui vechi confrate din Congres, Franklin D. Roosevelt jr., a cărui figură și voce evocau amintirea președintelui atît de iubit. Colaboratorii lui Kennedy au încurajat presa să se servească de inițialele candidatului, fapt ce a contribuit la implantarea în mintea publicului a asociației de idei pe care doreau să o stabilească între F.D.R. și J.F.K.

Cînd John Kennedy s-a trezit la Hyannis Port, în dimineața zilei de 9 noiembrie 1960, visul care era gata să se realizeze cu o seară înainte fusese realizat doar parțial. Cu o seară înainte, aproape 69 milioane de americani participaseră la votul destinat să alege un președinte, cifra cea mai ridicată atinsă vreodată în alegerile americane. Voturile s-au împărțit într-un mod atît de egal, încît rezultatul depindea doar de un mic număr de buletine. Kennedy a urmărit la televiziune despuierarea scrutinului pînă la o oră înaintată din noapte. Dincolo de peluzele întinse, în casa lui Robert ardea lumina. Aici era instalat sediul electoral al candidatului și rezultatele seseau prin telefon din toate colțurile țării.

Pînă la orele 10 seara se părea că Kennedy va cîștiga cu o diferență masivă. Apoi, situația s-a schimbat treptat, dar dramatic. Majoritatea obținută de democrați în orașele din Middle West era mult inferioară așteptărilor, iar avansul se reducea pe măsură ce parveneau rezultatele din statele centrului și vestului, cu predominanță republicană. La miezul nopții, deși ecranul de televiziune continua să indice victoria lui Kennedy, telespectatorii de la Hyannis Port, analizînd cu minuțiozitate rezultatele scrutinului, și-au dat seama că succesul nu le aparține încă în mod cert. Unul după altul s-au dus cu toții la culcare în primele ore ale dimineții, cu excepția lui Robert, care a rămas la telefon pînă în zori.

În cele din urmă, Michiganul a salvat situația, dîndu-i lui Kennedy o majoritate precară. Agenți ai serviciului secret, care fuseseră în stare de alarmă în tot timpul nopții, au venit să se posteze în jurul casei unde dormea viitorul președinte.

John a fost ales cu o majoritate imperceptibilă de unu la mia de voturi. Fapt este însă că această marjă înfirmă s-a menținut și, în cursul dimineții, Nixon a trebuit în cele din urmă să se dea bătut.

O problemă de familie

Spre prînz s-a format o coloană de mașini pentru a-l conduce în mod solemn pe președinte la arsenalul de la Hyannis Port, în fața aparatelor tele-

viziunii. John a coborît pe neașteptate din mașină și a urcat în fugă peronul casei tatălui său. S-a învîrțit peste cîteva secunde, făcînd semn celorlalți să aștepte. Răspunzînd invitației fiului său, Joe Kennedy se îmbrăca pentru a-l însoți la arsenal și pentru a participa la manifestația publică prin care i se recunoștea victoria.

Puțin timp după alegere, unul dintre prietenii lui Joe Kennedy i-a telefonat și l-a întrebat cum se simte cineva cînd este tatăl unui președinte. „Să mă ia naiba dacă îmi dau seama, a răspuns el. Sînt desigur mîndru, dar nu mă simt altfel decît înainte. Nu știu ce anume simt”.

În ajunul investiției noului președinte, asupra Washingtonului s-a abătut o adevărată furtună de zăpadă și cei douăzeci de centimetri de ninsoare, care acopereau străzile, imobilizau complet capitala. Dar democrații așteptau acest moment de opt ani și nu se lăsau descurajați de frig. Ei se duceau veseli la ceremoniile care deschideau era „noii frontiere” a lui John F. Kennedy.

În ziua investiției domnea un frig aprig și lumina avea o claritate orbitoare. În timpul nopții, zăpada din piața Capitoliului fusese curățată. Tremurînd în bătaia vîntului, mulțimea, așteptînd ceremonia care trebuia să aibă loc la prînz, privea sosirea înalților funcționari ai vechii și ai noii Administrații și a oaspeților străini. A fost condusă, la locul ei în tribună, o pereche al cărei rang nu intra în nici una din categoriile prevăzute de protocol. Deși lipsiți de un titlu sau de o funcție oficială, bărbatul și femeia erau într-o oarecare măsură martorii principali. S-a întîmplat o singură dată, atunci cînd a intrat la Casa Albă Ulysses S. Grant, ca tatăl și mama președintelui să fie amîndoi în viață și să asiste la investiție. Dl și dna Joseph Kennedy au ocupat locurile de onoare. Joe Kennedy, cu fața rumenă și strălucind de bucurie, purta jacheta de ceremonie pe care o pusese de o parte cu douăzeci și unu de ani în urmă, atunci cînd își încheiase cariera de ambasador la Londra.

Kennedy-tatăl și-a dat seama că situația nu va mai fi niciodată aceeași: „Oricare au fost relațiile anterioare, a spus el cu o nuanță de tristețe, din momentul în care un om este așezat la biroul său de la Casa Albă, el devine «domnul președinte». Sigur că nu-l voi numi pe fiul meu «domnule președinte», atunci cînd vom fi singuri, a explicat el. Dar dacă de față se află persoane pe care nu le cunosc bine, așa voi proceda, și acest lucru nu mi se pare de loc curios”.

În cursul primului an al noii Administrații, Joe Kennedy a petrecut doar o după-amiază la Casa Albă. Dar președintele și tatăl său vorbeau deseori la telefon; li se întîmpla să aibă pînă la șase convorbiri zilnice. Subiectul convorbirilor lor a rămas secret, dar ziaristii bine informați acordau crezare colaboratorilor Casei Albe, care afirmă că tatăl și fiul discutau la telefon îndeosebi probleme de familie.

Politica era, desigur, o problemă de familie...

Richard WHALEN

reflector

CE VÎRSTA ARE ANTARCTIDA ?

Oameni de știință americani efectuează în prezent studii pentru a determina momentul în care a apărut scoarța terestră și a început acoperirea cu gheață a Antarctidei. În cursul retragerii unui ghețar în valea Taylor s-au dezgolit stînci aflate anterior sub gheață, oamenii de știință descoperind în aceste locuri depuneri de origine vulcanică. Analiza radioactivă a eșantioanelor de lavă și cenușă provenite din aceste depuneri a arătat că ele s-au format cu 2,7 milioane de ani în urmă. Totodată, studierea eșantioanelor de roci de pe fundul mărilor care scaldă malurile Antarctidei, a arătat că desprinderea și formarea icebergurilor s-au produs cu circa 2-3 milioane de ani în urmă. Rezultate similare a oferit studierea magneziului din eșantioanele de sol. Analizarea microfunei în eșantioanele luate de pe fundul mării — la o mare adîncime — arată că ghețarii din Antarctica s-au format și mai de mult. Datele obținute concordă cu ipoteza potrivit căreia munții au apărut în Antarctica aproximativ la mijlocul perioadei terțiare, în același timp cu apariția Anzilor, a Alpilor și a Munților Himalaia.

MAGAZINUL ANULUI 2000

Modelul redus al unui „magazin al anului 2000” a fost deschis la Lancaster (S.U.A.). Deși nu măsoară decît 6 x 12 metri, magazinul este prevăzut cu toate instalațiile care, după părerea proiectantului său, vor fi indispensabile pentru magazinul viitorului. La intrarea în magazin, clientul trece printr-o perdea de aer încălzit (vara, răcit) și purificat. El pășește apoi pe un fel de scară rulantă ce duce la un fotoliu prevăzut cu căști, în care ia loc și își întocmește lista de cumpărături. Cumpărătorul introduce fișa sa de cumpărături într-o mașină de calcul. Pe diferite ecrane de televiziune apar, prin apăsarea pe un buton, mărfurile dorite, ele putînd fi expuse, la cerere, pe ecrane mai mari și în detalii colorate. Pentru informații, la dispoziția clientului se află un singur funcționar, care, la nevoie, poate fi înlocuit cu un creier electronic vorbitor. După efectuarea cumpărăturilor, acestea sînt trecute automat pe fișa de cumpărare și, la părăsirea magazinului, pe scara rulantă, clientul primește marfa gata ambalată.

„SILVERPORAN”

În Republica Federală a Germaniei a apărut, într-un tiraj de 10 000 exemplare, primul ziar imprimat pe material plastic. Este vorba de un material denumit „Silverporan”, foarte rezistent la umezeală și la influențele atmosferice. Pînă în prezent era folosit la ambalarea alimentelor congelate și la confecționarea tăvițelor utilizate pentru deservirea călătorilor în avioane. Prețul „Silverporan”-ului nu depășește pe acela al hîrtiei de bună calitate pe care este imprimată o revistă ilustrată.

CRONICĂ SECUNDARĂ

teni? — Din ce în ce mai puțin. Eram candidă; am devenit neîncrezătoare.

proces, proteste

• Tribunalul din München respinge plîngerea lui Erich Rajaković, fostul adjunct al lui Eichmann în Olanda, care se socotea calomniat în anumite pasaje din cartea „Asasinii sînt printre noi”, scrisă de S. Wieselthal. (Vezi colecția revistei „Lumea” pe 1967).

• Campioana mondială de înot, australiană Dawn Fraser, suspendată pe 10 ani de federația națională pentru comportarea imorală la Olimpiada de la Tokio (1964), câștigă procesul intentat federației. Curtea Supremă consideră că Dawn Fraser a fost calomniată și fixează plata unor daune-interese a căror cifră nu a fost comunicată.

• În timpul transmiterii unui episod cu „Sfîntul” la T.V., deținutii celei mai severe închisori britanice, cea din Durham, izbutesc să fure cheile unui gardian și ocupă biroul directorial; de aici, ei telefonează la ziarul „Daily Mirror” și cer deschiderea unei anchete care să analizeze condițiile muncilor la care sînt supuși. „Nu vom face rău nimănui, nu vom fi violenți, dar nu părăsim biroul”.

știință și tehnică

• Academia de Științe a Uniunii Sovietice, într-o sesiune specială, respinge categoric existența „farturiilor zburătoare” și conchide că „propaganda în jurul lor vizează senzaționalul cu caracter antiștiințific”.

• La Torino, în cadrul expoziției tehnice: mașină pentru spălatul sugacilor.

cursuri, curse

• Regizorul francez Jean-Luc Godard predă la universitatea din California arta filmului. Contract — 1 000 de dolari. „Nicio dată n-am plătit atît de mult unui conferențiar”... declară o persoană de răspundere.

• Jerry Lewis, celebrul comic american, predă la

montaj de Radu Cosașu

cuprinde o nouă definiție legislativă a morții, avîndu-se în vedere criteriile moderne impuse de perfecționarea grefelor. Vechea definiție, bazată în general pe încetarea funcțiilor cerebrale, nu mai e suficientă.

• Moare, în vîrstă de 78 de ani, regizorul danez Carl Dreyer, unul din marii înțelepți ai artei cinematografice. Filmul său „Procesul Ioanei d'Arc” — datînd din perioada cinematografului mut — a fost socotit în 1958 (la ancheta efectuată cu ocazia expoziției universale din Bruxelles) printre primele zece filme ale lumii. „Le Monde” îi consacră un articol în pagina întâia.

actori

• Yves Montand se teme să revină la music-hall: „Da, mi-e frică. Frică de această viață de ocaș care ar reîncepe, frică de acest music-hall care, de cînd l-am părăsit, s-a apucat să urle ca un nebun cu toate «sonorizările» lui căpiate, frică de a nu reuși

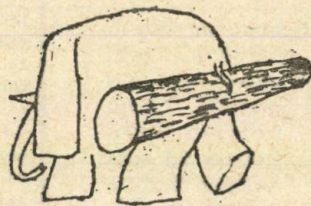

decît o întoarcere nostalgică și lumea să spună «Ah, să-l fi văzut pe Montand, acum 15 ani...»

• Brigitte Bardot, într-un interviu: — Vă gîndiți la ziua cînd se va spune „S-a terminat cu Bardot” — Și mîine se va spune asta dacă aș cădea cu avionul... — Aveți mulți prie-

e internat la spitalul de nebuni.

• Din licee și pînă în consiliile de administrație, Parisul e invadat de glu-mele cu elefanți, umor sec (străin francezului), importat — se pare — prin ga-gurile vizuale tipic ameri-

cane: „Cum se recunoaște prezența unui elefant într-un frigider? După urmele pe care le lasă în un. Dar a doi elefanți? Totdeauna unul va uita să închidă ușa. Cum coboară un elefant dintr-un copac? Se așează pe o trunchi și așteaptă să vină toamna”.

spectacole, decese

• Stînd turcește pe un leu cocoțat în echilibru pe taburete, dresorul italian Amedeo Gerardi cade împreună cu animalul și e sfîșiat în cușcă de celelalte exemplare. După cîteva transfuzii, omul sucombă la spital. A doua zi, fiarele sînt prezentate publicului de alt dresor.

• Delir la Rio, 60 000 de „fani” urlă entuziasmați la concertul lui Johnny Halliday.

• Groucho Marx, unul din cei trei celebri frați comici, se plînge sîlii, după semi-eșecul comediei teatrale în care juca: publicului îi plac azi doar lucrurile complicate și sofisticate; dacă s-ar „face” din nou comedia lor genială „O noapte la operă”, ar cădea fără discuție.

• În Statele Unite, Anglia, Franța se pregătesc proiecte de lege care vor

bani, best-seller-uri

• După fulminanta victorie asupra lui Griffith, italianul Nino Benvenuti — singurul boxer european care a recîștigat în S.U.A. un titlu mondial — primește o ofertă de 200 000 de dolari pentru a-și ceda numele unui grup de restaurante.

• Dramaturgul Jean Anouilh cere 100 milioane de franci vechi pentru a scrie dialogurile la filmul „Charlemagne”. Primind un cec de numai 52 milioane, scriitorul hotărăște în consecință să creeze jumătate din dialog.

• New York: La două săptămîni de la apariția în „Livre de poche”, raportul comisiei prezidențiale asupra tulburărilor rasiale din vara trecută în S.U.A. atînge tirajul de 810 000 exemplare.

„bombe”

• Severul „International Board”, forul suprem în lume al rugbiului, modifică două reguli ale jocului: aruncarea mingii în tușă e admisă numai pentru echipa care se apără și doar în interiorul cîmpului de 22 de metri; un jucător rănit poate fi înlocuit. Specialiștii susțin că, în fața acestor măsuri ale rigidului for, cuvîntul „revoluție” nu e de loc prea tare.

• Al 71-lea roman al Agatei Christie — „Noaptea fără sfîrșit” — nu va fi polițist și nu va conține nici o crimă.

amor, umor

• Cetățeanul american John Martin depune la intrarea casei în care locuiește Jacqueline Kennedy orhidee cu cărți de vizită: „Te iubesc, vreau să mă căsătoresc cu tine...” Omul

universitatea din Carolina de Sud. Prima temă: „Ce credeți despre Jerry Lewis — regizorul, omul, actorul, profesorul?”. După lectura tezelor: „Nu v-am pus note, toți ați trisat... unul singur a fost cinstit și-i mulțumesc”...

● Echipajul universității Cambridge câștigă a 114-a ediție a cursei de canotaj pe Tamisa, lăsându-i pe cei din Oxford la trei lungimi și jumătate. E a 62-a victorie a celor din Cambridge. O singură dată, în 1877, cursa s-a sfârșit la egalitate.

● Marea cursă de fond pe schiuri din Götterburg (Suedia). 85 kilometri — anul acesta 8438 participanți. „Ei ne consumă 2000 de litri lapte, 10 000 litri limonadă, 10 000 litri supă”, precizează un organizator.

ordinatoare, probleme omenești

● Dintr-un dialog elev-ordinator (folosit în școlile americane în loc de profesor):

Mașina: — Ce se numește un patruleter? Elevul: — Un poligon nedeschis cu patru virfuri. Mașina: — Folosiți mai bine cuvântul „latură”. Reîncepeți. Elevul: — Un poligon nedeschis cu 4 laturi. Mașina: — Un poligon nedeschis este închis. Fiți mai simpli, vă rog. Elevul: — E o figură geometrică neînchisă cu 4 laturi. Mașina: — Vă bateți joc de mine cu ajutorul negațiilor. Reîncepeți, vă rog. Elevul: — E o linie frântă formată din 4 laturi puse cap la cap. Mașina: — E un răspuns cam tras de păr.

● Primul om la care o grefă de cord a reușit. Blaiberg, se întoarce acasă după 75 de zile de la ope-

rație. La domiciliu, o bandă de magnetofon atașată la telefon răspunde în locul lui.

● Regele Olaf al Norvegiei se consultă cu guvernul său — deși legea nu-l obliga — dacă să permită prințului moștenitor Harald căsătoria cu fiica unor mari industriași, d-ra Sonia Haraldsen. Guvernul nu se opune megalanței.

● Academia de medicină din Paris ascultă o comunicare privind experiențele încurajatoare în care s-au folosit vibrațiile mecanice pentru expulzarea calculului renal. Se observă că ideea nu e nouă: în secolul trecut se recomanda în asemenea cazuri plimbarea cu bicicleta pe o stradă rău pavată.

● Dintr-un poem închinat celor care mai cred în superioritatea omului asupra mașinii, scris de Raymond Queneau în recentul său volum „A bate cimpii”: „...din fericire / cîi timo va exista ștersătură / vom avea dreptul să vorbim de literatură”...

contrapunct

un președinte... doi președinți... trei președinți...

Teodor Mazilu

Republica Panama — lucru cu desăvîrșire normal — avea un președinte; un președinte în persoana lui Marco Robles. O, frumoase și îndepărtate timpuri! Ce simplă era pe atunci viața cetățeanului din Panama! Știa precis pe cine să respecte și de cine să-i fie frică, nu i se cerea decât un singur jurămint de credință și în rest putea să pescuiască. După toate datele primite, cetățeanul din Panama îi era suficient un președinte, nu se semnalase cazul nici unui cetățean care să pretindă doi președinți.

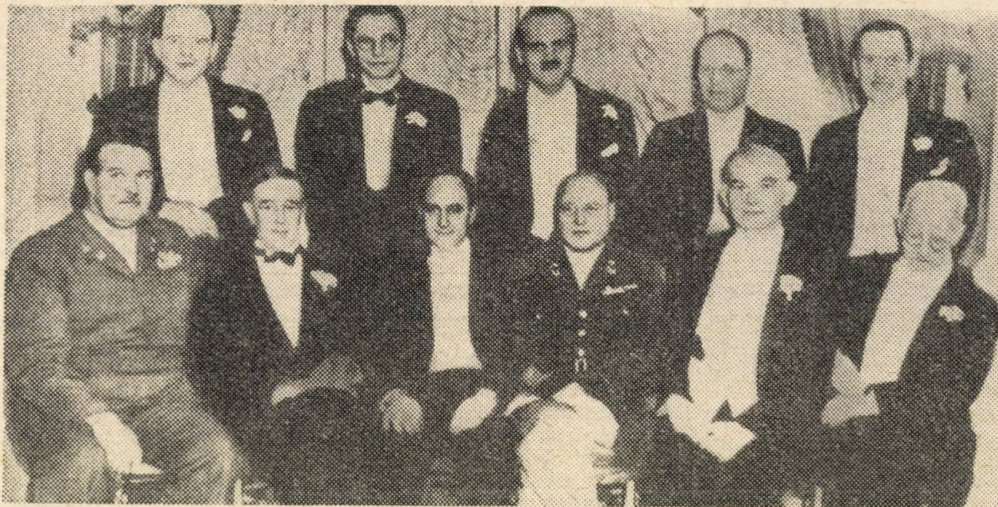
Fericit, domnul Marco Robles zîmbea și ținea discursuri pînă cînd vicleana opoziție s-a hotărît, profitînd de majoritatea parlamentară, să răstoarne guvernul și președintele înainte de alegeri. O înțimplare destul de stranie... Observatorii politici susțin că opoziția ar fi avut șanse și-n alegeri dar și-a pierdut răbdarea, n-a mai vrut să aștepte confirmarea democrației. Așa se face că într-o bună dimineață, cetățeanul din Panama i-a fost solicitat încă un jurămint de credință. De data asta făcea apel la loialitatea lor cetățenească Max Delvalle, președinte desemnat de parlament. Cine l-a desemnat, l-a desemnat: tot președinte se cheamă și tot credință și disciplină îți pretinde. Republica Panama s-a trezit cu doi președinți — eveniment cu totul ieșit din comun. Vă dați seama ce grea a devenit din acea clipă viața cetățeanului din Panama. I se cerea, nici mai mult nici mai puțin, decât o dublare a zelului cetățenească. I se cereau două jurăminte de credință, i se cereau două convingeri politice și, nu numai că i se cereau două convingeri politice diferite, asta n-ar fi singura nenorocire, dar i se și impunea să le iubească cu aceeași putere, căci amîndoi președinții detestau ipocrizia. Li se cereau și două portrete, și amîndoi în același loc de cinste; li se cereau să bată de două ori din palme, să dea de două ori din cap, nu o dată, ca-n fericitele vremuri apuse. Vă dați seama că toată liniștea cetățeanului din Panama s-a dus pe apa simbetului. Marco Robles le cerea cre-

dință, Max Delvalle, de asemenea, tot credință le cerea. Marco Robles le solicita credință și cu ajutorul armatei; e știut că tancurile care nu s-au împiedicat de etica lui Socrate, n-o să se prăvălească de pe șenile în fața argumentelor parlamentare aduse de cel de-al doilea președinte. Așa că vocea lui Max Delvalle se aude ceva mai slab. Dar omul se obișnuiește cu de toate; cetățeanul din Panama se obișnuise și cu existența a doi președinți. În fond, chiar cînd te guvernează doi președinți, viața tot frumoasă e, soarele tot strălucește, păsările tot ciripesc. Dezastre cosmice nu se produc în asemenea împrejurări.

Iată însă că bietului cetățean din Panama i se cere un al treilea jurămint de credință, un al treilea portret la loc de cinste, un al treilea sir de aplauze; cel care pretinde toate astea se numește generalul Vallarino. De unde, dumnezeule, atîta credință și devotament la un sărman cetățean? De unde să scoată bietul cetățean atîtea aplauze, atîtea aprobări. Și loialitatea politică are o limită. S-a creat un fel de psihoză a președintomaniei, psihoză care bîntuie amarnic în Panama. Toți vor să devină președinți, așa cum toți actorii vor să-l joace pe Hamlet. S-au plictisit de roluri mărunte, s-au plictisit să fie simpli generali, simpli miniștri, simpli deputați; toți vor să fie președinți! După ce s-au desemnat cu ideea a doi președinți, cu ideea a trei președinți, iată că apare și al patrulea, în persoana lui Arnulfo Arias.

Într-o poveste, un scriitor vorbea despre o doamnă care mărturisea că zilele trecute îi murise soțul. Oamenii au rămas îndurerăți... Apoi, doamna a mărturisit că în aceeași săptămînă i-a murit și ginerele, într-un accident, i-a murit și fiica de o boală neașteptată, că locuința i-a luat foc și că nici ea nu se simte prea bine... Atîtea drame la un loc, în decurs de numai o săptămînă, i-au silit pe oameni să izbucnească în ris...

Fii bine venit, Arnulfo Arias. Pe tine nu ne mai supărăm...

Iată persoanele care au jucat un rol de prim plan în „Proiectul Manhattan“. De la stînga la dreapta, în picioare: Charles Thomas, James Conant, directorul Comitetului național de cercetări pentru apărare, Arthur Compton, directorul lui „Metallurgical Laboratory“, Egon Murphree, Crawford Greenwalt, reprezentantul firmei „Du Pont de Nemours“; pe scaune: generalul Groves, șeful „Proiectului Manhattan“, Vannervar Bush, directorul Oficiului pentru cercetarea și dezvoltarea științifică, Enrico Fermi, Kenneth Nichols, șeful producției în cadrul proiectului, George Pegram decanul Universității Columbia, și Lyman Briggs, președintele Biroului de standarde

ISTORIA BOMBEI ATOMICE (7)

„Proiectul Manhattan“

Efortul principal al proiectelor realizate în diferitele centre se axa înainte de toate pe verificarea concretă a reacției în lanț, adică a posibilității de a construi o pilă atomică în care reacția să se autoîntrețină. Aceste lucrări, de care sînt legate numele lui Szilard și Fermi, începuseră cu doi ani înaintea.

„Cred că această istorie a fost relatată de multe ori — spune Herbert Anderson, tânărul savant care a fost mulți ani asistentul lui Fermi. În octombrie 1939, președintele Roosevelt a numit o comisie care a pus întrebări lui Fermi, Wigner, Teller și celorlalți savanți care gravitau în jurul Universităților Princeton și Columbia. Comisia a acordat un fond de 6.000 de dolari, destinat achiziționării unei prime cantități de grafit. Cînd Fermi și cu mine am primit grafitul (Szilard găsisese un furnizor bun: Compania americană de grafit), am trecut la alcătuirea unei mici structuri de grafit pur pentru a descoperi dacă grafitul era într-adevăr substanța potrivită pentru încetinirea neutronilor. Rezultatul a fost pozitiv. Am hotărît deci să încercăm să facem o experiență mai importantă cu

uraniu pentru a stabili dacă reacția în lanț putea să se declanșeze într-o pilă mult mai mare. Cantitatea măsurată a fost denumită «factor de multiplicare». Dacă acesta era mai mare de cînd 1, era sigur că o structură suficient de importantă avea să producă reacția în lanț. Dimpotrivă, dacă factorul era inferior, trebuia să tragem concluzia că făceam o greșală și să efectuăm anumite modificări pentru a evita o pierdere de neutroni în cursul procesului.

Cînd ni s-a repartizat suma de 40.000 dolari, am cumpărat o cantitate mare de grafit și de uraniu și aceste materiale au fost puse într-o pilă despre care am spune azi că este de structură mică, dar al cărei nume real este «pilă intermediară». Experiența a dovedit că factorul de multiplicare era inferior cifrei unu; atunci ne-am gîndit că uraniul era murdar din cauza oxidului de uraniu care se formase și am chemat cîțiva fizicieni să-l controleze. Într-adevăr, ei au descoperit un procent mai mare de impurități decît declarase furnizorul, ceea ce ne-a redat curajul și a ușurat relațiile noastre cu Comitetul guverna-

mental (Comitetul Consiliului național de cercetări) care urmărea lucrările noastre. Am hotărît să reluăm experiența cu o cantitate mai mare de materiale, cu colaborarea altor fizicieni și cu fonduri mai mari, pentru a obține reacția în lanț care avea să aibă fără îndoială, consecințe considerabile asupra războiului.

Era foarte greu să ne procurăm uraniu. Nu cunoșteam decît o singură sursă: minele Companiei canadiene de uraniu și de radium. Ea folosea uraniu în special pentru producerea de radium și putea să ni-l furnizeze sub forma de oxid în pudră. Am fi preferat uraniu în stare pură, dar nimeni nu producea încă acest metal în cantități mari și fără impurități.

„Problema noastră cea mai gravă — confirmă Szilard — era raritatea materialelor necesare. Pe atunci era imposibil să găsim pe piață grafit pur, așa cum nu puteam să cumpărăm uraniu pur. În consecință, trebuia să așteptăm ca producția să crească și să se constituie rezerve. Să adăugăm că, la începutul lucrărilor noastre, ne era interzis să tratăm direct cu întreprinderile industriale. Gu-

vernul încredințase această sarcină Biroului de standarde și de aceea, cînd aveam nevoie de diverse materiale, eram nevoiți să informăm Biroul de standarduri, care se adresa el însuși industriașilor. Era un sistem incomod și supărător de vreme ce nu aveam posibilitatea să le explicăm furnizorilor problemele noastre.

Cea mai mare greutate era deci de a obține materiale pure. Uraniul produs în Canada era în mod practic oxid de uraniu și conținea elemente care stînjeau grav cercetările noastre. Din fericire, cînd am aflat, tot absolut întîmplător, că oxidul de uraniu provenit din Canada nu era nici măcar pur, așa cum ceruserăm noi, am găsit lesne un remediu”.

SE CAUTA „SEDIUL” REACȚIEI ÎN LANȚ

După ce a rezolvat dificultățile create de lipsa materialelor, după ce a construit „pila mică” și „pila intermediară”, Fermi era gata să construiască „pila mare” sau „reactorul nuclear”. Programul lui de lucru coincidea cu planul conceput și revăzut de Bush și Conant.

„E o poveste foarte interesantă — confirmă Anderson, dezvăluind celălalt aspect al efortului depus de Compton. Am reușit în primul rînd să convingem Comitetul guvernamental că lucram la un proiect extrem de important, motiv pentru care ni s-au promis noi fonduri, colaboratori și materiale. Apoi ne-am dat seama că avem nevoie de un laborator mai mare, de o încăpere care să cuprindă întreaga reacție în lanț. Ținînd seama de dimensiunile pilei — aproximativ cinci metri înălțime și cinci metri lățime — era destul de greu să găsim o sală. Am început să caut un local potrivit în împrejurimile Universității Columbia din New York. Reprezentanții agențiilor imobiliare m-au dus să vizitez o serie de magazine, depozite, garaje. Dar în prealabil se punea o problemă și anume: dacă locul ales trebuia să fie chiar în universitate sau în afara ei.

Uriașă importanță a proiectului reclama ca el să fie pus sub egida unui savant american deosebit de competent. Printre savanții de la Universitatea Columbia care se interesau de lucrări, cei mai cunoscuți erau profesorii Urey și Dunning. Ei lucrau însă la un alt mare proiect — la reacția în lanț prin separarea izotopilor.

Savantul cel mai calificat pentru a conduce proiectul nostru era desigur profesorul Fermi. Întrucît însă nu avea cetățenia americană, nu avea posibilitatea să trateze cu forurile guvernamentale și cu organismele militare. Am reușit să stîrnim interesul profesorului Compton, unul din membrii comisiei, care s-a declarat dispus

să-și asume întreaga răspundere a proiectului. Avea o cateodră la Chicago. Această idee nu-l entuziasma cituși de puțin pe Fermi. Totuși, în cele din urmă a cedat deoarece Compton sesiza importanța lucrărilor lui Fermi și dorea să participe la ele cit mai îndeaproape posibil”.

Pentru adăpostirea pilei lui Fermi, Arthur Compton alesese un local situat sub stadionul universitar Stagg Field din Chicago: West Stands. Fermi ar fi dorit un local mai mare deoarece nu era sigur că va putea să realizeze acolo o pilă de dimensiuni suficiente. Potrivit calculelor sale, reacția în lanț urma să se declanșeze exact în momentul în care masa de grafit în plăci și de bare de uraniu care ar forma pila, ar atinge plafonul. Dar se putea avea oare încredere în calcule într-un domeniu atât de nou? Practic, trebuia să se dovedească pentru prima oară că era posibil să se provoace și să se controleze o reacție în lanț cu ajutorul unor neutroni încetiniți prin grafitul care ar bombarda și ar scinda nucleele de uraniu. S-ar dovedi astfel posibilitatea declanșării și dominării energiei atomice, primul pas spre exploatarea practică — atât pașnică cit și militară — a urașei energiei conținute în nucleu.

Construirea și finisarea pilei atomice a lui Fermi, în sala de la Stagg Field, a durat mai multe luni, începând din primăvara anului 1942. Între timp în Europa și în Africa evenimentele se precipitau. În cursul verii anului 1942, trupele Axei obținuseră victorii pe toate fronturile. În Africa de nord, înaintind fulgerător, Rommel se îndrepta spre Alexandria. În Uniunea Sovietică, diviziile de asalt ale lui von Bock se îndreptau, pe de o parte, spre Stalingrad, pe de altă parte, spre Caucaz. În Germania domnea o atmosferă de triumf, considerându-se că aliații vor fi învinși pînă la sfîrșitul anului. În consecință, la ce bun să se examineze proiecte pe termen lung, ca bomba atomică?

Dimpotrivă, proiectul interesa pe adversarii lui Hitler și, chiar în 1942, Roosevelt și Churchill au hotărît să-i transfere în S.U.A. pe toți fizicienii atomiști disponibili. Tot pe atunci, la 17 iunie, Bush i-a prezentat lui Roosevelt un raport amănunțit, potrivit căruia se confirma că se putea foarte bine fabrica o armă atomică pornind de la energia nucleară. Era o invitație clară de a transforma un program de cercetări într-un program urmărind fabricarea unei arme și de a pune întregul proiect sub egida armatei.

În numai câteva zile a fost înființată o nouă secție de geniu, depinzînd de armată, care avea ca obiectiv aplicarea programului nuclear. Conducerea ei a fost încredințată colonelului James C. Marshall, secundat de colonelul Kenneth Nichols. Colonelul Marshall a

transferat 15 milioane dolari de la secția de geniu la O.S.R.D., organism de cercetări condus de Bush.

GENERALUL GROVES PRIMEȘTE O MISIUNE NEOBIȘNUITĂ

Cam la jumătatea lunii septembrie 1942, generalul de brigadă Leslie Richard Groves se afla la Washington, unde comanda în calitate de adjunct serviciul de construcții de geniu al armatei, sub conducerea directă a generalului Robbins. Cînd generalul-maior Somervell l-a convocat pe Groves, acesta era foarte departe de a-și închipui ce sarcină i se rezerva. Era un ofițer de 46 de ani, fără alt merit decît acela de a fi condus construirea unui mare număr de cazărmi și a gigantului Pentagon, sediul conducerii armatei americane. După o ședere de doi ani la Washington, dorea mai presus de toate o sarcină în zona de operațiuni.

„Generalul Somervell — povestește Groves — mi-a spus: „Ministrul de război v-a ales pentru o sarcină importantă. Președintele a aprobat alegerea sa. — Unde? — La Washington. — Nu țin să rămîn la Washington. — Dacă duceți la bun sfîrșit această sarcină, vom câștiga războiul. — Cum? — am întrebat eu. Somervell mi-a răspuns: Dacă acest lucru este realizabil, îl veți realiza. Duceți-vă la Styer, vă va da amănunte”.

În aceeași zi, Groves l-a vizitat pe generalul Styer în biroul său de la Pentagon. Acesta i-a descris „în culorile cele mai trandafirii” sarcina care îi era încredințată. „Cercetările de bază și aplicarea lor au fost înfăptuite; nu mai aveți decît să luați proiectele aflate încă în stare de schiță și să le duceți la bun sfîrșit, apoi să stabiliți un plan pentru a crea o forță operațională. În acel moment, sarcina dv. va fi terminată și războiul de asemenea”.

Astfel, de la o zi la alta, generalul de brigadă Leslie Richard Groves, constructor de cazărmi, aeroporturi și ansambluri militare, a fost promovat în funcția de director al „proiectului Manhattan”. Iată-l deci pe Groves, care urmasese doi ani Institutul de tehnologie, în fruntea unui grup de tehnicieni și savanți, printre care cîțiva laureați ai premiului Nobel. „Nu mi-a fost deloc greu să lucrez cu ei — declară Groves. Ani de zile avusesem relații cu numeroși oameni de știință din diferite ramuri. La urma urmelor, frecventasem universitățile noastre americane și știam cum să mă port cu ei. Sînt ființe omenești normale. Deși se crede în general că le place să fie considerați supraoameni, ei sînt la fel ca ceilalți oameni și pot fi tratați și îndrumați în același fel”.

Totuși, Vannevar Bush, care solicitase lansarea „proiectului Manhattan”, nu era de loc sigur că Groves ar fi omul în stare să îndeplinească sarcina ce-i fusese încredințată. „L-am cunoscut vag pe generalul Groves — îi scria el lui Harvey Bundy, secretar al ministrului de război Stimson — și mă îndoiesc că are suficient tact pentru o asemenea activitate”. Dar acela care îl pusese pe Groves în fruntea „proiectului Manhattan” conta în special pe marile sale aptitudini de organizator.

De acum înainte, destinele fizicii nucleare erau supuse unui general. „Fizica atomică nu este o știință ocultă” — așa încep „Memoriile” lui Groves.

De la lansarea „proiectului Manhattan” și numirea lui Groves în fruntea sa, oamenii de știință riscu să piardă conducerea cercetărilor nucleare. Bush însuși nu văzuse poate acest lucru și, încă o dată, Leo Szilard a fost primul care și-a dat seama.

„Eram foarte nemulțumit — scrie el. Nu consideram că armata ar fi incapabilă să facă față sarcinii primite, dar eram incredințat că se vor ivi nenumărate complicații și că întregul proiect risca să sufere un eșec iremediabil. Cînd armata și-a asumat conducerea lucrărilor noastre, mă aflam în fața o numeroase dificultăți. Dar, cu timpul, am observat că dificultățile nu deveneau mai numeroase, ci mai degrabă își schimbau natura. Armata avea mai mult curaj decît civilii de la Oficiul de cercetări. Civilii se temeau și de armată și de Congres. Armata nu se temea decît de Congres. Aceasta constituia un avantaj. Pe de altă parte, armata nu gîndea decît din punct de vedere al contractelor. Aveam de efectuat o reacție în lanț? Foarte bine. Trebuia găsit un complex industrial care să obțină această comandă la licitație. Totuși, situația era în general suportabilă. Nu armata ne-a creat cele mai multe dificultăți, ci coordonarea dintre laboratoare și complexele industriale, precum și necesitatea de a defini răspunderile respective. În această privință eram foarte dezamăgiți. Fuseserăm avertizați că hotărîrile privitoare la executarea lucrărilor erau de resortul industriei. Nouă, oamenilor de știință, ni se acorda doar un drept de veto. Era un drept pur abstract deoarece nu puteam să-l folosim în orice împrejurare. Dar ceea ce părea greu pe hirtie devenea mai ușor în practică datorită contactelor individuale și, într-un fel sau altul, ne-am descurcat totdeauna”.

„IMPROVIZAȚIILE” LUI FERMI

În ce stadiu se aflau fizicienii atomiști germani în vara anului 1942? În Statele Unite

nu se știa oapoae nimic în această privință. Puținele știri care reușeau să parvină intensificau temerile: de pildă, în cursul unei ciudate convorbiri cu Niels Bohr în octombrie 1941, Werner Heisenberg făcuse cîteva aluzii voalate la programul atomic al țării sale. Heisenberg fusese la o conferință științifică la Copenhaga și, firește, făcuse o vizită vechiului său prieten și profesor Niels Bohr.

„Speram să pot auzi părerea lui Bohr asupra anumitor probleme care ne preocupau mult — avea să declare ulterior Heisenberg. Ne aflam în fața unei situații cu totul noi: știam că era posibil să se fabrice bombe atomice, dar că aceasta reclamă fonduri uriașe. Nu-tream deci vaga speranță că fizicienii din ambele tabere vor ajunge la un acord și se vor angaja să nu lucreze pentru război. Pe de altă parte, îmi dădeam seama că fizicienii din tabăra adversă își vor asuma cu greu un asemenea risc favorabil lui Hitler. Aceasta era și părerea lui Bohr”.

„Speram că fizicienii vor ajunge la un acord” — declara deci Heisenberg cu mulți ani mai tîrziu. În realitate, aluziile sale voalate i-au făcut lui Niels Bohr cu totul altă impresie și anume că Heisenberg era absolut hotărît să fabrice bomba. Și aceasta chiar în momentul în care Vannevar Bush solicita sprijinul lui Roosevelt în favoarea propriului său proiect!

În ce măsură erau adevărate zvonurile care circulau în S.U.A.? Ce făceau fizicienii germani în acest an 1942, atît de favorabil armatelor lui Hitler pe toate fronturile? „Aveam într-adevăr un proiect de reactor cu uraniu, de tipul reactorului cu apă grea — recunoaște azi Heisenberg — dar întîmpinam dificultăți uriașe în ce privește procurarea materialelor necesare”.

În timp ce Fermi la Chicago și Heisenberg la Berlin încercau să realizeze pila atomică și să declanșeze reacția în lanț controlată, „proiectul Manhattan” făcea primii lui pași, sub conducerea generalului Groves. Alături de Groves s-a făcut remarcat unul din fizicienii din grupul Compton: J. R. Oppenheimer.

Groves era omul hotărîrilor rapide; riscul nu-l speria nici odată. În lunile următoare s-a ales, din motive de securitate, o întindere uriașă pe platoul Paquarito, situat în deșertul din Noul Mexic. Locul era denumit pe hărți Los Alamos. Paralel, șeful „proiectului Manhattan” semna acorduri cu marea firmă „Du Pont de Nemours” și hotărâra să se construiască reactoare nucleare chiar înainte ca Fermi, aflat la Chicago, să fi terminat pila atomică și să fi demonstrat posibilitatea unei reacții în lanț controlate.

(Va urma)

Un interviu al lui Robert Kennedy

„DE CE MĂ PREZINT ÎMPOTRIVA LUI JOHNSON”

ÎNTREBARE: Domnule senator, dacă aiungeți la Casa Albă, va trebui să luați hotărâri de care pot depinde pacea sau războiul. Nu vă temeți de o asemenea răspundere?

RĂSPUNS: Hotărârile pe care trebuie să le ia un președinte sînt de o complexitate enormă. Sînt pe deplin conștient de acest lucru deoarece am simțit greutatea lor alături de fratele meu... Am învățat să evaluez nu numai răspunderile și pericolele care însoțesc președinția, dar și posibilitățile infinite pe care le oferă ea aceluia care hotărâse să acționeze pentru pace. Am urmărit negocierile care au dus la semnarea tratatului cu privire la încetarea experiențelor nucleare, am asistat la acordul care a fost încheiat cu privire la Laos precum și la reglementarea finală a crizei cubane. După părerea mea, în aceste trei cazuri s-au făcut pași hotărîtori în direcția păcii mondiale. Aceasta este direcția în care aș dori să merg mai departe...

ÎNTREBARE: Ultima dv. carte este intitulată „În căutarea unei lumi mai bune”. Ce definiție puteți da acestei lumi ideale și cum sperați să reușiți s-o transpuneți în viață?

RĂSPUNS: Pentru mine este vorba de o lume în care generațiilor viitoare le vor fi oferite șanse de pace, de prosperitate și de succes incomparabil mai mari decît cele care ne-au fost lă-

sate moștenire de generația precedentă. În campania electorală care începe, efortul meu principal va consta în a face tot posibilul pentru ca acest mesaj de speranță să poată fi transmis nu numai tineretului, dar și tuturor celorlalți cetățeni ai țării mele. Cît despre lumea de azi, știu că este plină de pericole mortale, dar vreau să fiu optimist cu orice preț deoarece sînt încredințat că toate popoarele de pe glob doresc pacea și vor să reglementeze diferendele dintre ele în mod loial și amical. Sînt ferm convins că Statele Unite au de jucat un rol major în acest sens.

ÎNTREBARE: Sinteți de părere că numele Kennedy este pentru dv. un atu sau un handicap în campania dv. și mai tîrziu, poate, la Casa Albă?

RĂSPUNS: Este incontestabil un atu. Înainte de toate, datorită realizărilor fratelui meu, președinte Kennedy, și idealului întru chipat de el.

ÎNTREBARE: Veți continua opera lui John Kennedy sau, dimpotrivă, veți urma o altă cale cu totul nouă?

RĂSPUNS: În 1968, America și întreaga lume sînt foarte diferite de ceea ce erau în 1960. Aceasta ne va obliga deci să ne imaginăm cum vor arăta următorii 10 ani și apoi să încercăm să-i modelăm — așa cum John Kennedy, în 1960, năzuise să modeleze perioada actuală. Cît despre campania mea electorală, mi-o închipui foarte

diferită de cea pe care am condus-o pentru fratele meu în 1960. Aceasta pentru simplul motiv că de atunci viața politică s-a schimbat enorm în Statele Unite și că azi există elemente și forțe care nu existau atunci. De altfel, în 1960, stilul adoptat de noi diferea de cel care existase în Statele Unite la începutul deceniului precedent.

ÎNTREBARE: Care sînt șansele dv. de a câștiga cursa pentru președinție?

RĂSPUNS: Va fi o competiție extrem de dificilă. Fiți siguri că se va da o luptă grea. Dar cred că este o acțiune care merită să fie întreprinsă datorită importanței problemelor ce trebuie rezolvate neîntîrziat. Vă rog să înțelegeți un lucru: nu vreau ca următorii patru ani să fie, pentru Statele Unite, comparabili cu cei prin care am trecut!

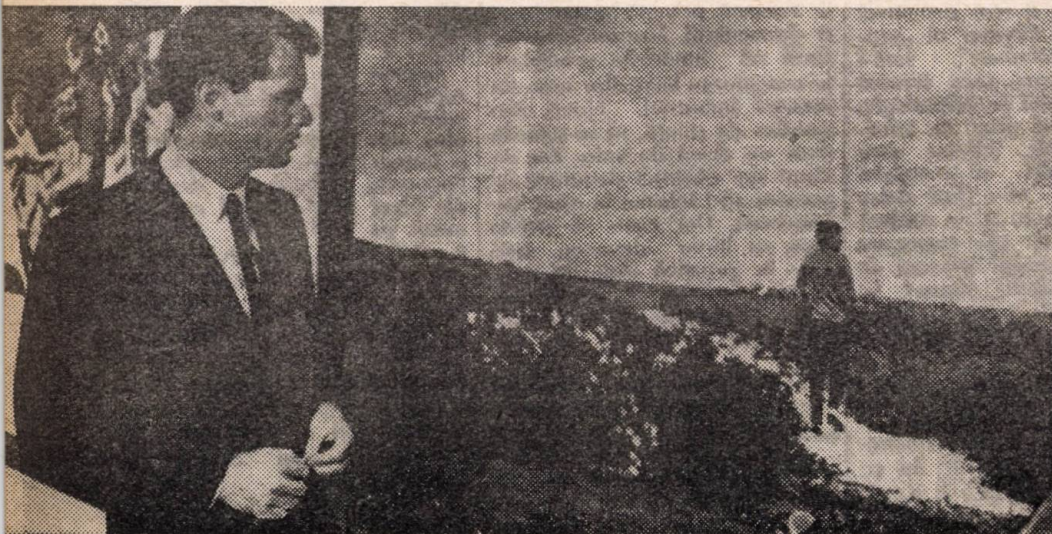
ÎNTREBARE: Criticați politica vietnameză a președintelui Johnson, dar acesta nu a făcut decît să urmeze calea trasată de John Kennedy prin trimiterea de consilieri militari în Vietnamul de sud. Din ce motive vă opuneți deci lui Lyndon Johnson în acest domeniu? Considerați oare că președintele Kennedy ar fi dezaprobat și el atitudinea succesurului său?

RĂSPUNS: Mi-ar fi imposibil să vorbesc în numele fratelui meu. Nu pot să vorbesc decît pentru mine însumi și, așa cum am mai spus, sînt încredințat că pentru a ajunge în sfîrșit la pace, va fi indispensabil să facem un efort diplomatic și politic cel puțin comparabil cu acela pe care îl depunem pe tărîm militar. Sînt de părere că problema vietnameză, chiar dacă a degenerat în conflict militar, nu va putea fi rezolvată decît prin mijloace nemilitare. Actuala noastră politică vietnameză este o greșală și va fi necesar ca America să aleagă o cale nouă. Acestea fiind zise, nu sînt, desigur, în favoarea retragerii pur și simplu a trupelor noastre. Efortul nostru major trebuie să fie de a negocia și de a pune pe planul al doilea aspectele pur militare ale conflictului, aspecte care încurcă și complică totul. În Vietnam, important va fi să se negocieze pentru ca, în cele din urmă, toți locuitorii să-și poată alege guvernul în mod liber. Apoi, totul va fi ușor. Pe lîngă conflictul vietnamez, va trebui să înfruntăm dezbinările foarte adînci care au apărut înăuntrul Americii. Aici, de asemenea, este necesar ca rana să se cicatrizeze.

ÎNTREBARE: Presa americană și anumite oficialități acuză azi Franța pentru toate dificultățile Americii, iar produsele franceze sînt boicotate aproape pretutindeni în S.U.A. Considerați justificată această atitudine?

RĂSPUNS: Cîtuși de puțin. În ce mă privește, mă opun oricărui boicot împotriva produselor franceze. Consider că Franța este cel mai vechi prieten al Statelor Unite. Desigur, între noi există divergențe de păreri și ele pot fi chiar serioase. Dar, după părerea mea, nu are nici un sens să se insiste asupra lor. Dimpotrivă, îndrăznesc să sper că, cu timpul, vom reuși să rezolvăm mai multe din problemele care ne despart în momentul de față. Trebuie să privim evenimentele actuale în perspectiva generală a istoriei, nu numai ca pe o serie de ani grei prin care sîntem nevoiți să trecem. Fiți siguri că nu pun sub semnul întrebării alianța dintre Franța și America, așa cum nu mă îndoiesc că America va continua să fie aliata Franței...

Robert Kennedy în fața unuia din cele mai cunoscute tablouri ale fratelui său: fostul președinte pe cîmpia de la Hyannis Port

INTREBARE: Se prevede că vara aceasta va fi plină de dezordine rasiale singeroase. Ce ați face pentru a le împiedica dacă ați fi în locul președintelui Johnson?

RĂSPUNS: Înainte de toate, aș avea un program prevăzând asigurarea de slujbe pentru toți, asemănător cu acela pe care îl inițiez eu în momentul de față în Congres. Este lucrul cel mai important pe care l-aș putea face. Într-adevăr, avem nevoie urgentă de crearea de noi locuri de muncă, atât la orașe cât și la sate. Este de importanță capitală să găsim și să creăm condiții economice care să permită realizarea deplinei folosiri a brațelor de muncă pentru toți. Ar trebui să facem de asemenea un efort mult mai mare în domeniul locuințelor și al învățământului... Vara aceasta mă voi adresa în mod direct americanilor de orice culoare și de orice condiție pentru a le cere să-și păstreze calmul. Voi face tot ce voi putea în acest domeniu. Nu putem tolera nici violența, nici răscălele. Indiferent de pretextele lor, dezordinile sînt absolut intolerabile. Va trebui, de asemenea, să convingem pe toți cetățenii că există și alte soluții politice decît acelea propuse de Administrația actuală. Iată direcția în care americanii ar trebui să-și grupeze energiile și să-și unească eforturile.

INTREBARE: Domnule senator, tinerii ezită între dv. și senatorul McCarthy. Considerați că veți reuși să-i convingeți să treacă de partea dv.?

RĂSPUNS: După părerea mea, tinerii ar trebui întâi să asculte cele două tabere, apoi să decidă pe care candidat îl preferă. Să discutăm în mod liber cu ei despre toate problemele și să le oferim o politică îndrăznească pentru a ieși din situația actuală, care le pare imposibil de soluționat. După aceea — și numai după aceea — să-i lăsăm să se alăture candidatului apt să le ofere cea mai bună imagine a omului pe care doresc să-l vadă la conducerea Americii. Sînt ferm încredințat că speranța Statelor Unite și a întregii lumi rezidă în tineret. Cred acest lucru deoarece știu că el este acela care are cel mai mult de câștigat sau de pierdut de pe urma acțiunilor noastre.

INTREBARE: Înainte de a vă hotărî să participați la cursa pentru Casa Albă, v-ați consultat oare cu toți membrii familiei dv., inclusiv Jacqueline Kennedy? Care au fost reacțiile lor? Ați cerut oare și părerea foștilor consilieri ai fratelui dv.?

RĂSPUNS: Cred că majoritatea membrilor familiei Kennedy erau în favoarea candidaturii mele. Hotărîrea mea le-a făcut fără îndoială plăcere, dar toți își dau seama, de asemenea, de problemele pe care le pune. Cît despre consilierii fratelui meu, vă gîndiți poate la Ted Sorensen, care a fost unul din principalii săi colaboratori și care, la început, m-a sfătuit să nu mă prezint imediat. El considera că va trebui să depun un efort intens și că, în cele din urmă, aceasta ar putea să-mi dăuneze din punct de vedere politic. Era de părere, dimpotrivă, că aș fi trebuit să rămîn disponibil pentru a putea fi, în ultimă instanță, candidatul consensului pe care ar putea să-l caute Convenția partidului. Acestea fiind zise, toată lumea mă va ajuta în cursul campaniei mele. De altfel, copiii mei au dat primii exempli. Cîțiva dintre ei au și venit la cartierul meu general pentru a lipi și timbra plicurile adresate alegătorilor...

The New York Times

Eugene McCarthy

CE AȘTEAPTĂ AMERICANII

PRETUTINDENI unde am făcut campanie electorală am constatat o profundă neliniște în legătură cu războiul și cu calitatea leadership-ului american. Ea provine din convingerea adîncă și tot mai fermă că există ceva greșit în orientarea societății americane, că începînd din 1963 am început să pierdem în mare parte sentimentul unui obiectiv înalt insuflat Statelor Unite de președintele Kennedy. Totuși, oamenii n-au avut puterea necesară pentru această orientare.

Acum îmi este clar că nemulțumirea tinerilor nu constituie decît indiciul cel mai spectaculos al unui sentiment de paralizie împărtășit de americanii de toate vîrstele. Deși milioane de cetățeni sînt profund neliniștiți de situația în care principalele două partide au reușit să ofere doar candidați ce promit să continue actuala politică de eșecuri dovedite, ei consideră că mecanismul politic din țară a devenit autonom și înafara influenței lor. Oamenii doresc încetarea războiului. Ei doresc încetarea violenței în orașele americane, nu prin suprimarea ci prin restabilirea drepturilor elementare ale cetățenilor negri. Vor școli bune pentru copiii lor. Vor să înceteze creșterea prețurilor. Vor ca America să revină pe o poziție de onoare în familia națiunilor.

Dacă voi fi ales, nu voi considera niciodată funcția de președinte drept o

Senatorul McCarthy la un miting electoral

Art Buchwald

A aflat ultimul

Hotărîrea de a-l readuce în Statele Unite pe generalul Westmoreland a luat Washingtonul complet prin surprindere. Nici măcar Joseph Wallstop^{*)}, uliul presei și expertul citit de toți, nu fusese informat despre planurile președintelui. Wallstop a fost șocat de afront; mi-am dat seama de asta cîteva zile mai tîrziu, cînd l-am întîlnit la Clubul armatei și marinei.

— Nimeni nu m-a consultat, s-a plîns Wallstop. A trebuit să aflu din ziare despre rechemarea lui Westmoreland.

— E tipic pentru președinte, i-am spus eu, încercînd să-l îmbunuez. Persoanele interesate sînt ultimele care află.

— Pînă și Westmoreland a aflat înaintea mea, a continuat Wallstop.

— Dar nu cu mult înainte, am precizat eu.

— Ei bine, sînt de părere că e o curată timpenie, a spus minios Wallstop. Tocmai acum cînd tendința s-a schimbat, Johnson a recurs la un expedient politic. Nu știe oare președintele că eu am nevoie de Westmoreland în Vietnam?

— Dar vor exista alți generali, Joe, și sînt sigur că vor colabora cu dumneata.

— Nu despre asta-i vorba, mi-a răspuns Wallstop. Westmoreland înțelege strategia mea. Înțelege politica războiului de uzură concepută de mine. Nu-i momentul s-o iau de la capăt cu un nou comandant în Vietnam.

— Dar, Joe, această politică a fost supusă anumitor critici de la ofensiva din perioada Tet. Anumiți experți militari afirmă chiar că ea nu dă roade.

— Ei bine, în curînd își vor mușca limba. Firește, nu pot purta răspunderea pentru orice eșec minor din Vietnam, în special ținînd seama de faptul că președintele nu vrea să-mi dea trupele pe care le-am cerut.

— Ai dreptate, i-am spus eu. Luna trecută ai mobilizat rezervele, nu-i așa?

— Sigur că le-am mobilizat, și nu într-un singur articol de ziare, ci în trei. Totuși, președintele a trecut peste mine. Nu pot convinge Administrația că, pentru confirmarea tezelor susținute în articolele mele, am nevoie de cel puțin încă 500 000 de soldați.

— De ce oare nimeni altcineva la Washington nu este în stare să înțeleagă problema Vietnamului atît de clar ca dumneata?

— Deoarece nu au acces la documentele inamice capturate, a răspuns Joe. Apoi a deschis o servietă și mi-a întins un teanc de hîrtii. „Citește-le și spune-mi dacă nu câștigăm războiul!”

— Sînt scrise toate în vietnameză, Joe.

— Bine, dar poți să-ți închipui ce serie, nu-i așa?

— Spune-mi, Joe, acum cînd Westmoreland a fost rechemat, crezi că vei fi consultat în legătură cu înlocuitorul său?

— Dacă nu voi fi consultat, nu pot garanta că războiul va merge în continuare tot atît de bine ca acum.

(din International Herald Tribune)

^{*)} Pseudonim transparent pentru Joseph Alsop, ale cărui comentarii despre războiul din Vietnam îndeamnă continuu la o escaladare de mari proporții (n.t.).

funcție personală. Un președinte nu trebuie să vorbească despre „țara mea“, ci totdeauna despre „țara noastră“, nu despre „cabinetul meu“, ci despre „cabinetul nostru“. Căci, o dată numit, cabinetul devine o entitate deosebită de omul care i-a numit pe membrii lui și o entitate deosebită chiar și de Senatul care îl confirmă. Funcția aparține nu omului care o deține, ci poporului. Este o funcție care trebuie să fie exercitată prin voința majorității.

Rolul președintelui trebuie să fie de a uni națiunea. Dar el trebuie s-o unească însușindu-i, nu punând pur și simplu elementele ei cap la cap, ca în jocul de cuburi. În loc să încerce să organizeze națiunea, el trebuie să încerce să încurajeze obiectivul comun de a crea în America o orînduire bazată pe dreptate.

Sînt de părere că un om propus pentru președinție trebuie să cunoască limitele puterii și să cunoască limitele ce trebuie impuse exercitării funcției președintelui. El trebuie să înțeleagă că Statele Unite nu pot fi guvernate prin constrîngere.

America are mari rezerve de energie și obiective înalte dar, în momentul de față, energia noastră este sustrasă iar idealismul nostru este subminat de un război ce pare să încalce tradițiile noastre de prudență și omenie. O mare parte a energiei noastre a fost consacrată distrugerii iar impulsurile cele mai generoase și nobile ale poporului nostru nu au avut posibilitatea să se manifeste. Viitorul președinte trebuie să elibereze aceste impulsuri generoase printr-o nouă stabilire a priorităților noastre naționale. El trebuie să orienteze mișcarea națiunii eliberîndu-i în primul rînd pe oameni.

Le Monde

PARIS

CONFRUNTĂRI INDONEZIENE

DESEMNAREA generalului Suharto ca președinte deplin al Republicii indoneziene constituie încheierea unui proces început în octombrie 1965, cînd armata a luat puterea și a încurajat o represiune sîngeroasă împotriva Partidului Comunist din Indonezia.

Generalii, în fruntea cărora se remarcă încetul cu încetul noul președinte, au avut totuși nevoie de timp pentru a lipsi de toate puterile sale pe Sukarno, care se bucura încă de un mare prestigiu. În martie 1967, generalul Suharto a reușit în sfîrșit acest lucru, după doi ani de „demitificare“. Congresul poporului i-a încredințat președinția cu titlu interimar. Era necesar de asemenea ca aceste puteri să fie consacrate și alegerile generale amînate, ceea ce majoritatea din Congres — prezidat de generalul Nasution — nu părea deloc să dorească. La începutul anului curent, generalul Suharto a impus membrilor reticenți ai Congresului prezența a 119

colegi noi numiți de el: tendința era răsturnată, prelungirea propriului său mandat nu mai constituia decît o formalitate delicată. Iată-l acum promovat „stăpînul Indoneziei“, dispunînd de mijloace de constrîngere care, cel puțin pentru cîțva timp, ar trebui să-l pună la adăpost de o surpriză neplăcută. Era lui Suharto a început.

Nu se poate spune că ea se deschide sub auspicii deosebit de favorabile. Dacă Partidul Comunist din Indonezia este de acum înainte interzis și lipsit de zeci de mii de cadre și de militanții lui, lichidați cu cruzime, alte forțe politice se pregătesc să înlocuiască actualul regim. O dovadă o constituie studenții — „generația din 1966“ — care, inițial violent antisukarniști, sfidează acum tancurile armatei pe străzile Djakarta și protestează împotriva dictaturii militare. Este încă prea devreme pentru a aprecia posibilitățile lor. Dar generalul Suharto va trebui să țină seama, de asemenea, de reacțiile imprevizibile ale musulmanilor, de ostilitatea nuanțată a independenților și de rezerva ofițerilor regrupați în jurul generalului Nasution, tovarășul și dușmanul lui. În fața acestor opoziții diverse, noul președinte, care nu se arată preocupat de formele democratice, nu este oare amenințat să pășească pe calea unui regim militar repressiv?

Soarta regimului se va hotări însă într-un alt domeniu. În ciuda măsurilor severe anunțate de doi ani, situația economică și financiară rămîne foarte îngrijorătoare; inflația — în ianuarie s-a înregistrat o creștere cu 39 la sută a cantității de bani în circulație — este din nou galopantă. Renunțînd la naționalizările efectuate de predecesorul său, generalul Suharto își pune speranțele în investițiile străine. Recent, 12 bănci au fost autorizate să se instaleze la Djakarta. Astfel, Indonezia a putut să negocieze credite importante, care îi vor fi furnizate de țări occidentale, în special S.U.A. și Japonia. Iată de ce generalul Suharto își inaugurează „președinția deplină“ printr-o vizită în Japonia urmînd ca, peste cîteva săptămîni, să plece în S.U.A.

Aceasta constituie poate, de asemenea, unul din motivele pentru care el a amînat un turneu în capitalele europene, în cadrul căruia urma să sosească, în aprilie sau în mai, la Paris. Rămîne de văzut dacă această prudență este compatibilă cu un anumit grad de independență și dacă ajutorul american și japonez, grefat pe o economie deficicientă și pe o administrație nesănătoasă, va permite noului președinte să rezolve gravele probleme de care suferă țara sa.

Asalt londonez în fața magazinelor de băuturi alcoolice, cu o zi înainte de intrarea în vigoare a noilor dispoziții bugetare. Una din prevederile bugetului pe anul în curs: scumpirea prețurilor la băuturi

jeune afrique

SFÎRȘITUL UNUI IMPERIU

ÎN CURSUL unei călătorii oficiale pe care a efectuat-o, luna trecută, în Guineea-Bissau, unde colonialismul portughez trece prin momentele cele mai grele, amiralul Americo Thomaz, șeful statului portughez, reafirma că țara lui înțelege să-și îndeplinească „cu orice preț misiunea de apărătoare a civilizației creștine și occidentale“. Totuși, în ciuda ajutorului substanțial pe care i-l furnizează aliații ei din N.A.T.O., și cu toate că lupta de eliberare nu a atins pretutindeni aceeași intensitate, s-a impus de multă vreme faptul că Portugalia duce în coloniile ei o luptă disepurată.

Imperiul colonial portughez din Africa își trăiește ultimele zile. Întinzîndu-se pe o suprafață de 22 de ori mai mare decît cea a Portugaliei, „provinciile de peste mări“ au fost multă vreme slab cunoscute de lumea din afară. Portugalia nu era interesată ca „posesiunile“ ei să aibă legături cu alte țări. Aceasta ar fi redus la zero întreaga propagandă mincinoasă a autorităților de la Lisabona. Totuși, o dată cu războaiele de eliberare și cu efortul de informare întreprins de patrioți pe lîngă opinia publică mondială, vîlul a fost ridicat în mare parte. Azi putem prezenta o imagine destul de fidelă a ultimului imperiu colonial.

Imperialismul portughez a fost și rămîne un „imperialism al industriei extractive“. Puțin preocupat să exporte spre coloniile lui mari capitaluri fixe și evitînd, de asemenea, să facă investiții cu caracter tînîc, el a ales pentru exploatarea economică soluția cea mai ieftină: munca forțată, care îmbracă forme diferite. Dacă toate țările coloniale au recurs — într-un moment sau altul și pentru o anumită perioadă — la această metodă, nici una nu a transformat-o, așa cum a făcut Portugalia, într-o adevarată instituție. Munca denumită „pe bază de contract“ este varianta cea mai des folosită a muncii forțate pe plan